

MAŁOPOLSKI
OŚRODEK BADAŃ
REGIONALNYCH

URZĄD STATYSTYCZNY
W KRAKOWIE

Podregion nowotarski w latach 2013-2015

KRAKÓW 2017

WYDAWCA

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków
tel. 12 415 60 11, fax. 12 361 01 91
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

Publikację przygotowano w Dziale Opracowań Analitycznych
Małopolskiego Ośrodka Badań Regionalnych

pod kierunkiem Moniki Wałaszek

Autorzy opracowania Tomasz Brzdąk, Anna Kosiorowska,
Marcin Marosz, Michał Misygar,
Arkadiusz Mizdrak, Anna Morawska,
Anna Nowak, Krzysztof Perkiewicz,
Joanna Seweryn, Klaudia Truchan

Skład komputerowy: Marcin Marosz

ISBN 978-83-7403-263-6

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła.

Publikacja dostępna na CD oraz w Internecie – krakow.stat.gov.pl/

PRZEDMOWA

Szanowni Państwo,

Prezentowana publikacja *„Nowe podregiony w województwie małopolskim. Podregion nowotarski w latach 2013-2015”* jest kolejną – piątą – z cyklu wydawniczego poświęconego podregionom województwa małopolskiego.

Celem publikacji jest dostarczenie kompleksowych i aktualnych informacji na temat specyfiki podregionu nowotarskiego, prezentując tematykę z takich zakresów jak: potencjał gospodarczy, finanse i usługi publiczne, turystyka oraz rolnictwo. Opracowanie składa się z dwóch części: części analitycznej i tabelarycznej. Całość poprzedzają uwagi metodyczne zawierające podstawowe pojęcia i definicje. Część pierwsza umożliwia prześledzenie dynamiki i kierunków zmian jakie zaszły w podregionie nowotarskim w badanym okresie, zaś dla ułatwienia analizy, zgromadzone materiały zestawiono z danymi dla całego województwa małopolskiego. Druga część stanowi uzupełnienie treści opisowej o dane źródłowe, w tym ilustracje graficzne w postaci map i wykresów.

Mam nadzieję, że niniejsza publikacja – tak jak poprzednie z tego cyklu – spotka się z zainteresowaniem wielu środowisk, stając się dla zainteresowanych cennym i przydatnym źródłem wiedzy statystycznej o podregionie nowotarskim.

D y r e k t o r

Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Chochorowska

Kraków, listopad 2017 r.

PREFACE

Dear Ladies and Gentlemen,

Presented publication "New subregions in Małopolskie voivodeship. Nowotarski subregion in the years 2013-2015 "is another - fifth - from the publishing cycle devoted to subregions of the Małopolskie voivodship.

The aim of the publication is to provide comprehensive and up-to-date information on the specifics of the nowotarski subregion, presenting topics such as economic potential, finance and public services, tourism and agriculture. The study consists of two parts: analytical and tabular parts. The whole is preceded by methodological notes containing basic concepts and definitions. The first part allows to trace the dynamics and directions of changes that took place in the nowotarski subregion in the analyzed period, and to facilitate analysis, the collected materials were compiled with data for the entire Małopolskie voivodeship. The second part complements descriptive content about source data, including graphic illustrations in the form of maps and graphs.

I hope this publication, like the previous ones, will be of interest to many circles, becoming a valuable and useful source of statistical knowledge about the nowotarski subregion.

Director
of the Statistical Office in Kraków

Agnieszka Chochorowska

Kraków, November 2017

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA.....	3
WPROWADZENIE	11
ROZDZIAŁ 1. DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY	14
1.1. STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI	14
1.2. RUCH NATURALNY	22
1.3. MIGRACJE	24
1.4. PRACUJĄCY	26
1.5. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI.....	28
ROZDZIAŁ 2. POTENCJAŁ GOSPODARCZY	31
2.1. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ.....	31
2.1.1. HANDEL	37
2.1.2. TURYSTYKA	40
2.1.3. ROLNICTWO.....	43
ROZDZIAŁ 3. FINANSE PUBLICZNE	45
3.1. DOCHODY BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOTARSKIEGO.....	45
3.2. WYDATKI BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOTARSKIEGO.....	50
ROZDZIAŁ 4. USŁUGI PUBLICZNE	53
4.1. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA.....	53
4.1.1. SIEĆ KANALIZACYJNA, INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA I GAZOWA	53
4.1.2. SIEĆ KOMUNIKACYJNO-TRANSPORTOWA	57
4.2. EDUKACJA.....	59
4.2.1. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	59
4.2.2. SZKOLNICTWO PODSTAWOWE, GIMNAZJALNE I PONADGIMNAZJALNE	62
4.3. KULTURA	75
4.4. OPIEKA ZDROWOTNA	81
4.5. POMOC SPOŁECZNA.....	86
ROZDZIAŁ 5. TURYSTYKA	90
5.1. TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE	90
5.2. WYKORZYSTANIE TURYSTYCZNYCH OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH	92
5.3. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE	95
5.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI	97
ROZDZIAŁ 6. PODREGION NOWOTARSKI NA TLE INNYCH PODREGIONÓW WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2015 R.....	99
6.1. PORÓWNANIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH WYBRANYCH PODREGIONÓW	99
UWAGI OGÓLNE I METODYCZNE	102
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I SKRÓTY.....	119

CONTENTS

PREFACE.....	4
INTRODUCTION.....	11
CHAPTER 1. DEMOGRAPHY AND LABOUR MARKET.....	14
1.1. POPULATION.....	14
1.2. VITAL STATISTICS.....	22
1.3. MIGRATION.....	24
1.4. EMPLOYED PERSONS.....	26
1.5. REGISTERED UNEMPLOYED PERSONS.....	28
CHAPTER 2. ECONOMIC POTENTIAL.....	31
2.1. ENTITIES OF THE NATIONAL ECONOMY.....	31
2.1.1. TRADE.....	37
2.1.2. TOURISM.....	40
2.1.3. AGRICULTURE.....	43
CHAPTER 3. PUBLIC FINANCE.....	45
3.1. BUDGET REVENUE OF NOWOTARSKI SUBREGION GMINAS.....	45
3.2. BUDGET EXPENDITURE OF NOWOTARSKI SUBREGION GMINAS.....	50
CHAPTER 4. PUBLIC SERVICES.....	53
4.1. MUNICIPAL INFRASTRUCTURE.....	53
4.1.1. SEWERAGE, WATER-LINE AND GAS-LINE SYSTEM.....	53
4.1.2. COMMUNICATION AND TRANSPORT NETWORK.....	57
4.2. EDUCATION.....	59
4.2.1. PRE-PRIMARY EDUCATION.....	59
4.2.2. PRIMARY, LOWER SECONDARY AND UPPER GENERAL SECONDARY EDUCATION.....	62
4.3. CULTURE.....	75
4.4. HEALTH CARE.....	81
4.5. SOCIAL WELFARE.....	86
CHAPTER 5. TOURISM.....	89
5.1. TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS.....	89
5.2. OCCUPANCY OF TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS.....	91
5.3. AREA PROTECTED BY LAW.....	94
5.4. CULTURAL HERITAGE AND MONUMENTS.....	96
CHAPTER 6. NOWOTARSKI SUBREGION ON THE BACKGROUND OF OTHER MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP SUBREGIONS IN 2015.....	98
6.1. SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS OF SELECTED SUBREGIONS.....	98
GENERAL AND METHODOLOGICAL NOTES.....	101
SYMBOLS AND ABBREVIATIONS.....	118

WYKRESY W TEKŚCIE

0.1. Podregion nowotarski. Położenie i aktualny podział administracyjny	11
1.1. Gęstość zaludnienia w 2015 r.....	16
1.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2015 r.....	17
1.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 r.....	18
1.4. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2015 r. – Trójkąt Osanna.....	20
1.5. Typologia demograficzna gmin według Webba w 2015 r.....	21
1.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2015 r.....	23
1.7. Migracje na pobyt stały i saldo migracji	24
1.8. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2015 r.....	25
1.9. Dynamika liczby pracujących.....	27
1.10. Udział ludności pracującej w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.....	28
1.11. Dynamika liczby bezrobotnych zarejestrowanych	29
1.12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.....	30
2.1. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych	32
2.2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według sektorów własności	33
2.3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2015 r.....	35
2.4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według liczby pracujących w 2015 r.....	36
3.1. Dochody ogółem gmin i miasta na prawach powiatu.....	46
3.2. Dochody ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.....	47
3.3. Stopień pokrycia wydatków ogółem gmin dochodami własnymi w 2015 r.....	48
3.4. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych.....	49
3.5. Wydatki ogółem gmin	50
3.6. Wydatki ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.....	51
3.7. Dochody i wydatki ogółem gmin	51
4.1. Korzystający z sieci kanalizacyjnej w 2015 r.....	54
4.2. Korzystający z sieci wodociągowej w 2015 r.....	55
4.3. Korzystający z sieci gazowej w 2015 r.....	57
4.4. Przeciętny czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu nowotarskiego w 2015 r. (transport drogowy) ...	58
4.5. Struktura dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2015/2016.....	61
4.6. Szkoły podstawowe w miastach i na wsi w roku szkolnym 2015/2016.....	62
4.7. Absolwenci gimnazjów w roku szkolnym 2008/2009 i 2012/2013.....	65
4.8. Szkoły ponadgimnazjalne według typów szkół w roku szkolnym 2015/2016.....	67
4.9. Struktura uczniów wybranych szkół ponadgimnazjalnych według płci w roku szkolnym 2015/2016	73
4.10. Zwiedzający na 1 muzeum (łącznie z oddziałami muzealnymi).....	76
4.11. Imprezy organizowane przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2015 r.....	77
4.12. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną.....	84
5.1. Udział podregionu w województwie według kategorii obiektów noclegowych.....	90
5.2. Turyści korzystający z noclegów w obiektach turystycznych.....	91
5.3. Udział podregionu w województwie według podstawowych wskaźników.....	92
5.4. Zmiana wskaźników infrastruktury i ruchu turystycznego w latach 2013-2015.....	93
5.5. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem w 2015 r.....	96

GRAPHS IN TEXT

0.1. Nowotarski subregion Geographic location and actual territorial division	11
1.1. Population density in 2015.....	16
1.2. Population by economical age groups in 2015	17
1.3. Demographic dependency ratio in 2015.....	18
1.4. Gmina's by economical age groups in 2015.- Ossan's Triangle	20
1.5. Demographic typology of gmina's by Webb in 2015.....	21
1.6. Natural increase per 1000 population in 2015	23
1.7. Migration for permanent residence and net migration	24
1.8. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2015.....	25
1.9. Dynamics of employed persons.....	27
1.10. Share of the persons employed in % of total population at working age in 2015.....	28
1.11. Dynamics of registered unemployed persons.....	29
1.12. Share of registered unemployed persons in % of total population at working age in 2015.....	30
2.1. Dynamics of entities of the national economy.....	32
2.2. Entities of the national economy in the REGON register by ownership sectors.....	33
2.3. Entities of the national economy in the REGON register per 10 thous. population in 2015.....	35
2.4. Entities of the national economy in the REGON register by the number of persons employed	36
3.1. Revenue of gminas.....	46
3.2. Revenue of gminas per capita in 2015	47
3.3. Degree of budget expenditure covered by own revenue in % in 2015.....	48
3.4. Financing and co-financing of EU programs and projects	49
3.5. Expenditure of gminas.....	50
3.6. Expenditure of gminas per capita in 2015.....	51
3.7. Revenue and expenditure of gminas	51
4.1. Population using the sewerage system in 2015.....	54
4.2. Population using the water-line system in 2015.....	55
4.3. Population using the gas-line system in 2015.....	57
4.4. Urban core average access time in 2015 (road transport).....	58
4.5. Structure of children aged 3-6 attending pre-primary education establishments by place of living in the 2015/2016 school year	61
4.6. Primary schools in the urban and rural areas in the 2015/2016 school year	62
4.7. Graduates of secondary schools	65
4.8. Selected higher education institutions by types in the 2015/2016 school year	67
4.9. Structure of students by selected types of higher education institutions by sex	73
4.10. Museum visitors per 10000 population	76
4.11. Courses organised by cultural centres and establishments, clubs and community centres	77
4.12. Population per 1 public pharmacy	84
5.1. Nowotarski subregion's share of tourist accomodation establishments in the voivodship.	90
5.2. Tourists accomodated in tourist accomodation establishments.....	91
5.3. Share of Nowosadecki subregion in the voivodship by core indicators.....	92
5.4. Changes in indicators of touristic infrastructure and flow of tourists between 2013 and 2015.	93
5.5. Share of area protected by law in the total area in 2015	96

TABLICE W TEKŚCIE

0.1. Wykaz gmin podregionu nowotarskiego.....	12
0.2. Powierzchnia podregionu nowotarskiego.....	13
1.1. Ludność	14
1.2. Ludność według typu gmin w 2015 r.	15
1.3. Ludność według biologicznych i edukacyjnych grup wieku w 2015 r.....	19
1.4. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na 1000 ludności.....	22
1.5. Pracujący w głównym miejscu pracy.....	26
1.6. Bezrobotni zarejestrowani	29
2.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	33
2.2. Podmioty gospodarki narodowej działające w handlu w 2015 r.....	38
2.3. Pracujący w handlu w 2015 r.....	39
2.4. Sklepy według form organizacyjnych w 2015 r.	39
2.5. Targowiska stałe w 2015 r.....	40
2.6. Podmioty gospodarki narodowej działające w turystyce w 2015 r.	41
2.7. Pracujący w turystyce w 2015 r.	42
2.8. Podmioty gospodarki narodowej działające w rolnictwie w 2015 r.	43
2.9. Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	44
3.1. Dochody ogółem gmin według rodzaju gminy.....	46
3.2. Wydatki ogółem gmin według rodzaju gminy	51
4.1. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w km	53
4.2. Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w km	55
4.3. Długość czynnej sieci gazowej w km	56
4.4. Wychowanie przedszkolne	60
4.5. Szkoły podstawowe i gimnazja.....	64
4.6. Szkoły ponadgimnazjalne.....	72
4.7. Wybrane instytucje kultury w 2015 r.....	75
4.8. Działalność kin stałych	78
4.9. Biblioteki publiczne	79
4.10. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	81
4.11. Porady udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej	82
4.12. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne.....	83
4.13. Placówki stacjonarne pomocy społecznej	85
4.14. Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w gospodarstwach domowych	86
4.15. Świadczenia rodzinne.....	88
5.1. Turystyczne obiekty noclegowe według rodzaju obiektu	90
5.2. Turyści korzystający z noclegów według rodzajów turystycznych obiektach noclegowych.....	94
5.3. Powierzchnia obszarów chronionych według powiatów.....	95
6.1. Wybrane dane statystyczne dotyczące podregionów woj. małopolskiego w 2015 r.....	100

TABLES IN TEXT

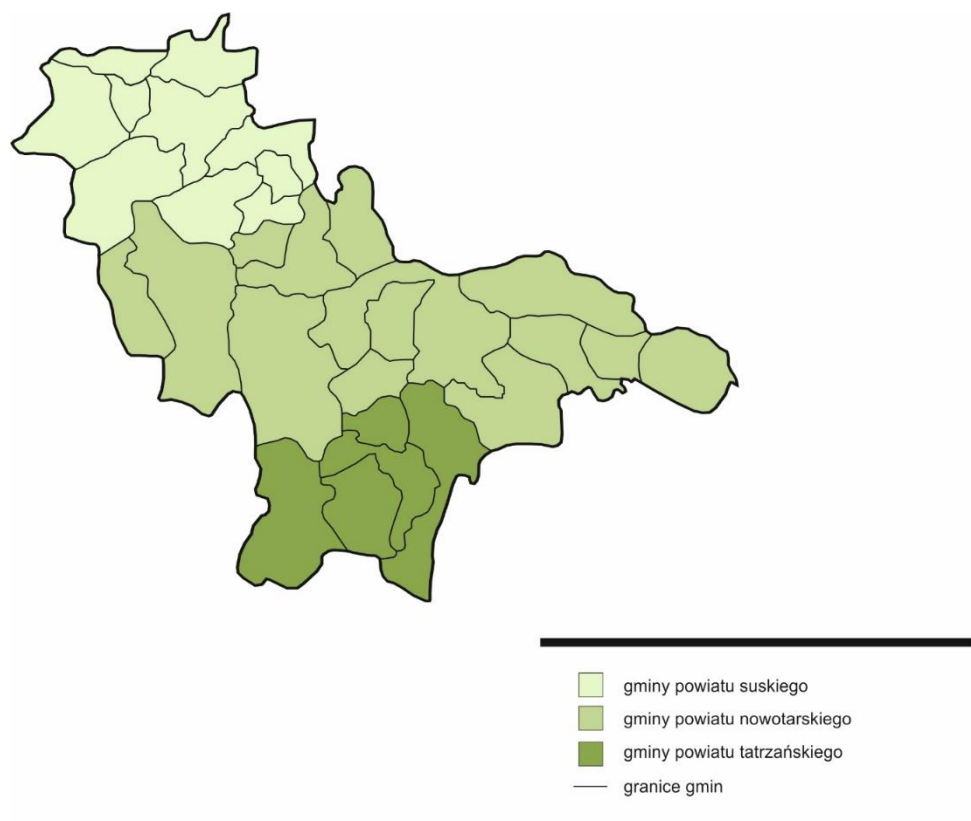
0.1. Nowotarski subregion: gminas listing.....	12
0.2. Nowotarski subregion: area.....	13
1.1. Population.....	14
1.2. Population by gminas type in 2015.....	15
1.3. Population by biological and educational age groups in 2015.....	19
1.4. Vital statistics and net migration per 1000 population.....	22
1.5. Persons employed in the main place of work.....	26
1.6. Registered unemployed persons.....	29
2.1. Entities of the national economy in the REGON register.....	33
2.2. Entities of the national economy operating in the trade sector in 2015.....	38
2.3. Persons employed in trade in 2015.....	39
2.4. Shops by organizational form in 2015.....	39
2.5. Marketplaces in 2015.....	40
2.6. Entities of the national economy operating in the tourism sector in 2015.....	41
2.7. Persons employed in tourism in 2015.....	42
2.8. Entities of the national economy operating in the agriculture sector in 2015.....	43
2.9. Working in sektion agriculture, forestry, hunting and fishing.....	44
3.1. Revenue of gminas by gminas type.....	46
3.2. Expenditure of gminas by gminas type.....	51
4.1. Sewerage distribution network length in km.....	53
4.2. Water-line distribution network length in km.....	55
4.3. Gas-line network length in km.....	56
4.4. Pre-primary education.....	60
4.5. Primary and lower secondary schools.....	64
4.6. Upper general secondary schools.....	72
4.7. Selected cultural institutions in 2015.....	75
4.8. Fixed cinemas activity.....	78
4.9. Public libraries.....	79
4.10. Out-patient health care institutions.....	81
4.11. Out-patient health care consultations provided.....	82
4.12. Pharmacies and pharmaceutical outlets.....	83
4.13. Stationary social welfare facilities.....	85
4.14. Persons in households benefiting from social welfare.....	86
4.15. Family benefits.....	88
5.1. Tourist accomodation establishments by type.....	90
5.2. Tourists accomodated in tourist accomodation establishments.....	94
5.3. Area protected by law by powiats.....	95
6.1. Selected statistical data on małopolskie voivodship subregions in 2015.....	100

WPROWADZENIE

Podregion nowotarski stanowi południowo – zachodnią część województwa małopolskiego. Północna część podregionu nowotarskiego graniczy z 4 powiatami: wadowickim, myślenickim, nowosądeckim oraz limanowskim. Południowo - zachodni oraz południowa część podregionu nowotarskiego w skład której wchodzi 11 gmin (1 - z powiatu suskiego, 7 - z powiatu nowotarskiego, 3 - z powiatu tatrzańskiego) wyznacza granicę województwa małopolskiego, ale także stanowi granicę państwa z Republiką Słowacji.

Na terenie podregionu nowotarskiego znajduje się 7 miast. Najważniejsze z nich to: w części centralnej: Nowy Targ, na północnym - wschodzie Jordanów oraz Sucha Beskidzka, natomiast na południu - Zakopane.

Wykr. 0.1. Podregion nowotarski
Położenie i aktualny podział administracyjny

Większa część powierzchni podregionu nowotarskiego zaliczana jest do obszarów o wysokich walorach przyrodniczo – krajobrazowych. Na terenie podregionu nowotarskiego położone są najcenniejsze parki narodowe: Babiogórski, Gorczański, Pieniński, a także największy w województwie małopolskim Tatrzański Park Narodowy.

Podregion nowotarski wyznaczony został rozporządzeniem Komisji Unii Europejskiej NR 1319/2013 z dnia 9 grudnia 2013 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia Wspólnot Europejskich nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady, zawierający klasyfikację podziału regionalnego Jednostek Terytorialnych.

Tabl. 0.1. Wykaz gmin podregionu nowotarskiego
Stan w dniu 31 XII 2015

Wyszczególnienie	Rodzaj gminy	Powiat
Nowy Targ	miejska	nowotarski
Szczawnica	miejsko-wiejska	nowotarski
Czarny Dunajec	wiejska	nowotarski
Czorsztyn	wiejska	nowotarski
Jabłonka	wiejska	nowotarski
Krościenko nad Dunajcem	wiejska	nowotarski
Lipnica Wielka	wiejska	nowotarski
Łapsze Niżne	wiejska	nowotarski
Nowy Targ	wiejska	nowotarski
Ochotnica Dolna	wiejska	nowotarski
Raba Wyżna	wiejska	nowotarski
Rabka – Zdrój	miejsko-wiejska	nowotarski
Spytkowice	wiejska	nowotarski
Szaflary	wiejska	nowotarski
Zakopane	miejska	tatrzański
Biały Dunajec	wiejska	tatrzański
Bukowina Tatrzańska	wiejska	tatrzański
Kościelisko	wiejska	tatrzański
Poronin	wiejska	tatrzański
Jordanów	miejska	suski
Sucha Beskidzka	miejska	suski
Budzów	wiejska	suski
Bystra Sidzina	wiejska	suski
Jordanów	wiejska	suski
Maków Podhalański	miejsko-wiejska	suski
Stryszawa	wiejska	suski
Zawoja	wiejska	suski
Zembrzyce	wiejska	suski

Podregion nowotarski liczy 4 gminy miejskie, 21 gmin wiejskich i 3 gminy wiejsko – miejskie. Na jego terenie znajduje się łącznie 191 miejscowości, w tym 7 miast i 144 wsi. Zajmuje powierzchnię 2632 km², z czego 184 km² stanowią gminy o charakterze miejskim, 2182 km² gminy o charakterze wiejskim, a 266 km² o charakterze miejsko – wiejskim. Całkowita powierzchnia podregionu nowotarskiego stanowi 17,3% ogólnej powierzchni województwa małopolskiego.

Tabl. 0.2. Powierzchnia podregionu nowotarskiego
Stan w dniu 31 XII 2015

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem w km ²
Ogółem	2632
Gminy miejskie.....	184
Gminy wiejskie.....	2182
Gminy miejsko-wiejskie.....	266
w tym:	
miasta.....	273
obszary wiejskie.....	2359

ROZDZIAŁ 1. DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

1.1. STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI

W latach 2013–2015 notowano wzrost liczby ludności zamieszkującej podregion nowotarski. W końcu 2015 r. obszar ten zamieszkiwało 342,6 tys. osób (10,2% ludności województwa małopolskiego). W podregionie notowano nieznaczną przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn – udział liczby kobiet w liczbie ludności ogółem w każdym z lat 2013–2015 wynosił 51,1%. W 2015 r. współczynnik feminizacji tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, ukształtował się na poziomie 104 i był niższy od wartości dla województwa (106). Najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypadało w gminie miejskiej Zakopane (115), najmniej zaś w gminie wiejskiej Zawoja (95). Odsetek ludności mieszkającej w miastach wyniósł w 2015 r. 29,4% - ludność ta stanowiła 6,2% ludności zamieszkującej miasta województwa małopolskiego.

Tabl. 1.1. Ludność
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Ogółem (w tys.)	3360,6	3368,3	3372,6
w tym kobiety (w tys.).....	1730,2	1734,1	1735,9
Miasta (w tys.).....	1637,3	1637,6	1634,9
Wieś (w tys.).....	1723,3	1730,7	1737,7
Ludność na 1 km ²	221	222	222
W tym podregion nowotarski			
Razem (w tys.)	341,6	342,1	342,6
w tym kobiety (w tys.).....	174,4	174,8	174,9
Miasta (w tys.).....	101,3	100,9	100,6
Wieś (w tys.).....	240,3	241,2	242,0
Ludność na 1 km ²	130	130	130

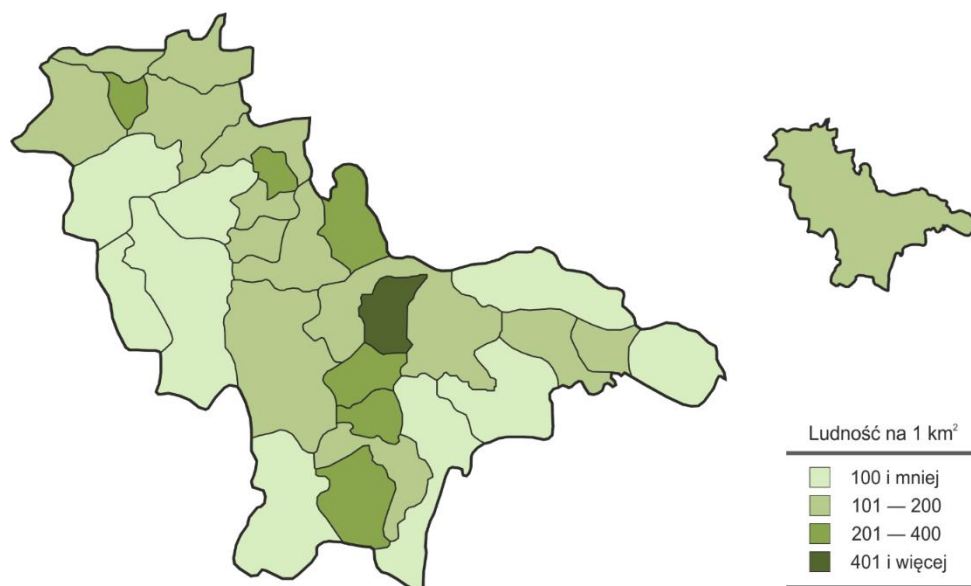
W 2015 r. 22,1% ludności podregionu nowotarskiego zamieszkiwało gminy miejskie (Nowy Targ, Zakopane, Sucha Beskidzka oraz Jordanów). Ludność ta stanowiła jednocześnie 6,5% ludności gmin miejskich całego województwa. Do grupy największych pod względem liczby ludności gmin wiejskich w 2015 r. należały gminy: Nowy Targ (skupiał 10,5% ludności gmin wiejskich podregionu nowotarskiego), Czarny Dunajec (9,9%), Jabłonka (8,1%) oraz Raba Wyżna (6,5%).

Tabl. 1.2. Ludność według typu gmin w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ludność	
	w tys.	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Ogółem	3372,6	100,0
Gminy miejskie.....	1168,1	34,6
Gminy wiejskie.....	1205,7	35,7
Gminy miejsko-wiejskie.....	998,8	29,6
W tym podregion nowotarski		
Razem	342,6	100,0
Gminy miejskie.....	75,7	22,1
Gminy wiejskie	225,8	65,9
Gminy miejsko-wiejskie.....	41,1	12,0

W 2015 r. w przeliczeniu na 1 km² powierzchni podregionu nowotarskiego przypadało średnio 130 osób wobec 222 osób w województwie i 123 osób w kraju. Najwyższą gęstość zaludnienia notowano w gminach miejskich: Nowy Targ (656), Sucha Beskidzka (341), Zakopane (326) oraz Jordanów (253), a w dalszej kolejności w gminie wiejsko-miejskiej Rabka-Zdrój (250) oraz gminach wiejskich: Biały Dunajec (202) i Szaflary (201). Do grupy najslabiej zaludnionych gmin podregionu nowotarskiego należały gminy wiejskie: Ochotnica Dolna (60), Kościelisko (63) oraz Zawoja (70).

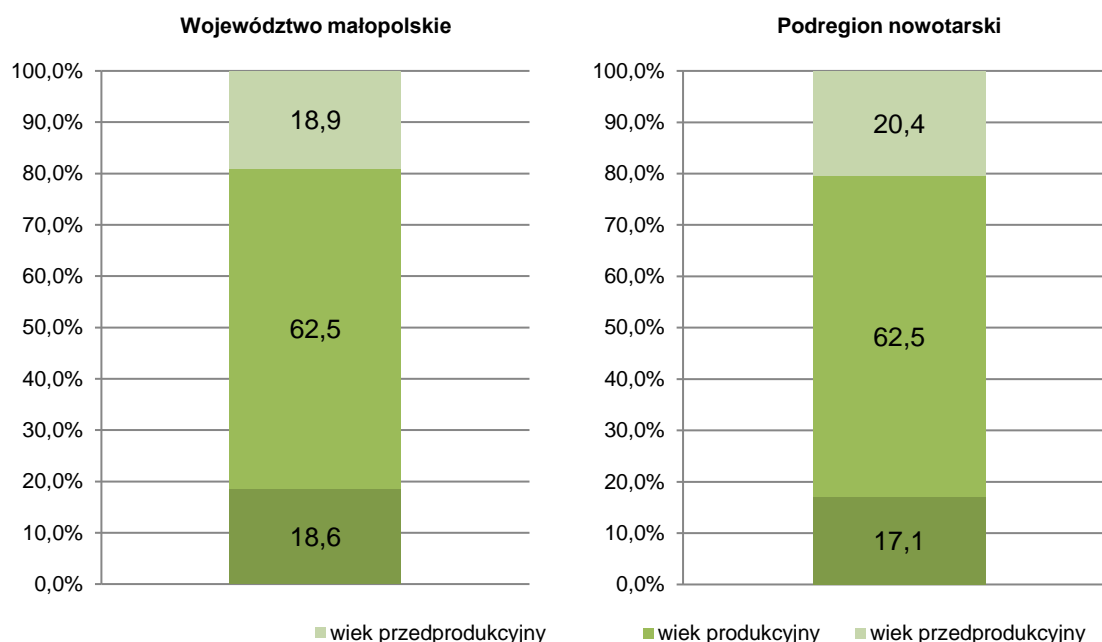
Wykr 1.1. Gęstość zaludnienia w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Liczba ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni – 18-64 lata) w 2015 r. wyniosła 214,1 tys., a jej udział w ludności ogółem podregionu nowotarskiego wyniósł 62,5%. Spośród ludności w wieku zdolności do pracy, 75,5 tys. (35,3%) stanowiły osoby w wieku niemobilnym, tj. mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat. Mężczyźni w wieku zdolności do pracy, w liczbie 113,1 tys., stanowili 52,8% liczby ludności podregionu w wieku produkcyjnym – najwyższy odsetek odnotowano w gminie wiejskiej Zawoja (55,3% w 2015 r.), najniższy zaś w gminie wiejskiej Czorsztyn (51,7%).

Do grupy gmin z największym odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem podregionu należały gminy: Kościelisko (64,0%), miasto Jordanów (63,8%), Szaflary (63,7%), miasto Nowy Targ (63,7%) oraz Czarny Dunajec, Raba Wyżna i Czorsztyn (po 63,6%); z najmniejszym zaś gminy: Krościenko nad Dunajcem i miasto Zakopane (po 60,5%) oraz Maków Podhalański (61,2%).

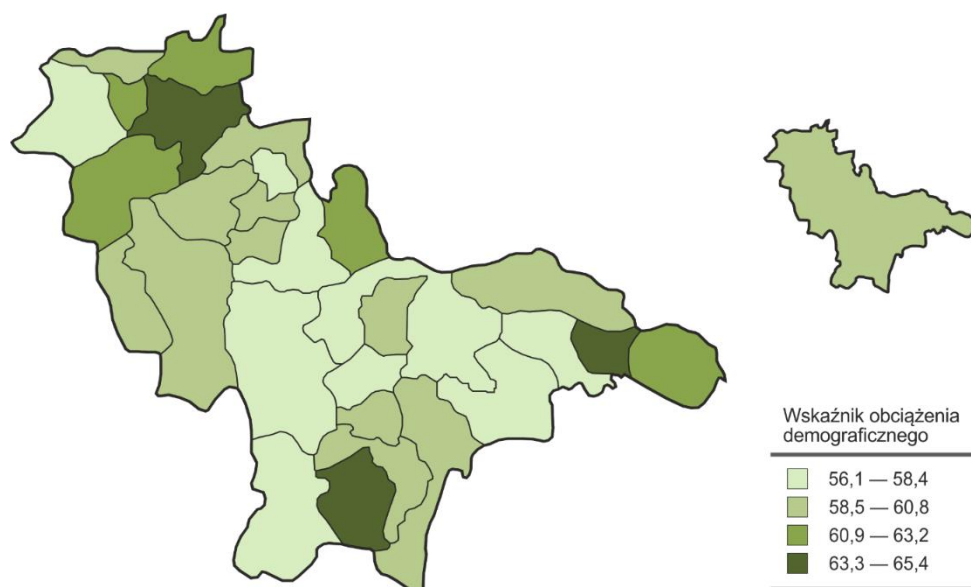
Wykr. 1.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

W 2015 r. współczynnik obciążenia demograficznego w podregionie nowotarskim, wyrażony jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 60,0. Wskaźnik ten w skali województwa oraz kraju osiągnął tę samą wartość (po 60,1). Gminy z najwyższym odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem należały do grupy gmin o najniższym współczynniku obciążenia demograficznego tj.: Kościelisko (56,1), miasto Jordanów (56,7), Szaflary (57,0), miasto Nowy Targ (57,1) oraz Czarny Dunajec i Łapsze Niżne (po 57,2).

Nieco ponad połowa gmin tworzących podregion nowotarski charakteryzowała się wyższą wartością współczynnika obciążenia demograficznego niż w województwie. Najwięcej osób w wieku przed- i poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało: w grupie gmin wiejskich – w gminie Krościenko nad Dunajcem (65,4), w grupie gmin miejskich – w gminie Zakopane (65,3), w grupie gmin miejsko-wiejskich – w gminie Maków Podhalański (63,4).

Wykr. 1.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Podregion nowotarski cechował wyższy niż dla województwa udział ludności w wieku do 14 lat włącznie w ludności ogółem. W 2015 r. osoby te stanowiły 16,8% ludności analizowanego obszaru, podczas gdy w województwie odsetek ten wyniósł 15,7%. Spośród ludności zamieszkującej podregion nowotarski, 14,2% osób znajdowało się w kategorii wiekowej 65 lat i więcej, przy odsetku ludności w tej kategorii wiekowej w województwie małopolskim na poziomie 15,3%.

Według stanu z końca grudnia 2015 r. podregion nowotarski zamieszkiwało 93,9 tys. ludności w wieku edukacyjnym tj. 3-24 lata, co stanowiło 27,4% ludności tego obszaru. Osoby należące do najmłodszej (3-6 lat) grupy edukacyjnej stanowiły 10,6% ludności danej grupy edukacyjnej w województwie. Osoby należące do najstarszej grupy edukacyjnej (19-24 lat) stanowiły 11,6%. Odsetek ludności w pozostałych edukacyjnych grupach wieku podregionu przedstawiał się następująco: 7-12 lat – 11,1%, 13-15 lat – 11,6%, 16-18 lat – 11,5%.

Tabl. 1.3. Ludność według biologicznych i edukacyjnych grup wieku w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

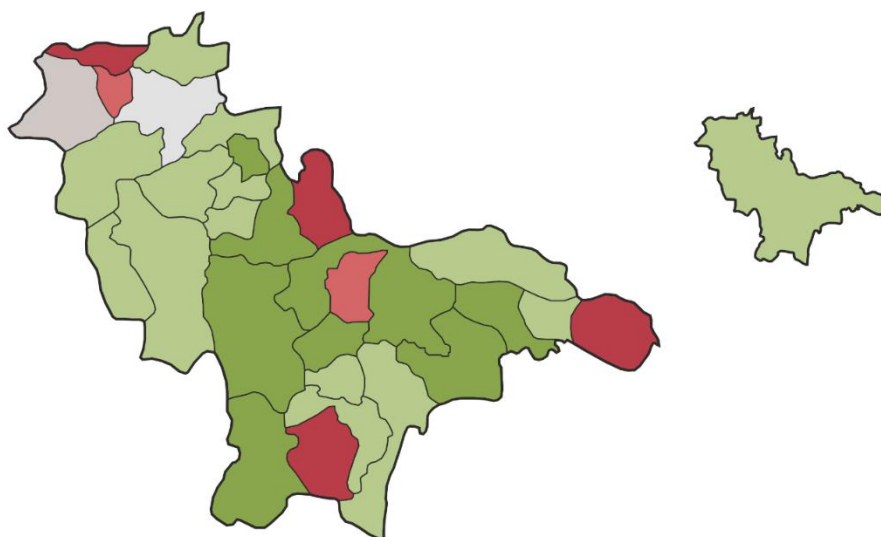
Wyszczególnienie	Województwo małopolskie		Podregion nowotarski	
	w tys.	w % ogółu	w tys.	w % ogółu
Biologiczne grupy wieku	3372,6	100,0	342,6	100,0
0-14 lat.....	530,2	15,7	57,4	16,8
15-64.....	2327,3	69,0	236,6	69,0
65 lat i więcej.....	515,1	15,3	48,5	14,2
Edukacyjne grupy wieku	834,1	100,0	93,9	100,0
3-6 lat.....	150,4	18,0	15,9	17,0
7-12.....	208,6	25,0	23,1	24,6
13-15.....	103,4	12,4	12,0	12,8
16-18.....	110,2	13,2	12,6	13,4
19-24 lata.....	261,5	31,4	30,2	32,2

Struktura ludności według grup wiekowych 0-17 lat, 18-64 lata, 65 lat i więcej w gminach podregionu nowotarskiego posłużyła do wyznaczenia typów demograficznych gmin, przy wykorzystaniu trójkąta Osanna¹. Kryterium podziału gmin na sześć typów stanowił udział poszczególnych grup wiekowych w województwie małopolskim w ogólnej liczbie ludności województwa, który w 2015 r. wyniósł: 18,9% (grupa wieku 0-17 lat), 65,8% (18-64 lata), 15,3% (65 lat i więcej).

W 2015 r. do typów gmin wskazujących na starzenie się społeczeństwa zaliczono sześć gmin: miasto Nowy Targ, Szczawnica, Rabka-Zdrój, Sucha Beskidzka, Zembrzyce oraz Zakopane. Stabilizacja demograficzna wystąpiła w dwóch gminach: Maków Podhalański oraz Stryszawa. Pozostałe dwadzieścia gmin zostało zaliczonych do młodych demograficznie. W porównaniu z 2014 r. pięć gmin (Czorsztyn, Łapsze Niżne, gmina wiejska Nowy Targ, Raba Wyżna oraz Szaflary) zmieniło klasyfikację z typu II na III. Oznacza to, że odsetek ludności w wieku 18-64 przekroczył wartość średnią dla województwa, przy wyższym niż w województwie odsetku ludności w wieku 0-17 lat i niższym odsetku ludności w wieku 65 lat i więcej. Jednak gminy te zachowały swoją przynależność do młodych demograficznie. Niekorzystną sytuację odnotowano w dwóch gminach: Szczawnica i Zembrzyce, które zmieniły typ I (młodość demograficzna) na typ VI (starzenie się), ze względu na odnotowany, niższy niż przeciętnie w województwie udział ludności w wieku 0-17 lat.

¹ Patrz uwagi metodyczne pkt. 9 na str. 106.

Wykr. 1.4. Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku w 2015 r. – Trójkąt Osanna

Klasyfikacja gmin według ekonomicznych grup wieku

młodość demograficzna:

Typ II: A>18,9%; B<65,8%; C<15,3%

Typ III: A>18,9%; B>65,8%; C<15,3%

stabilizacja demograficzna:

Typ I: A>18,9%; B<65,8%; C>15,3%

Typ IV: A<18,9%; B>65,8%; C<15,3%

starzenie się demograficzne:

Typ V: A<18,9%; B>65,8%; C>15,3%

Typ VI: A<18,9%; B<65,8%; C>15,3%

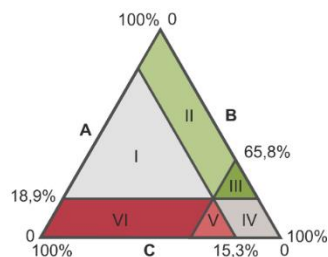
Udział ludności:

A - w wieku 0-17 lat

B - w wieku 18-64 lat

C - w wieku 65 lat i więcej

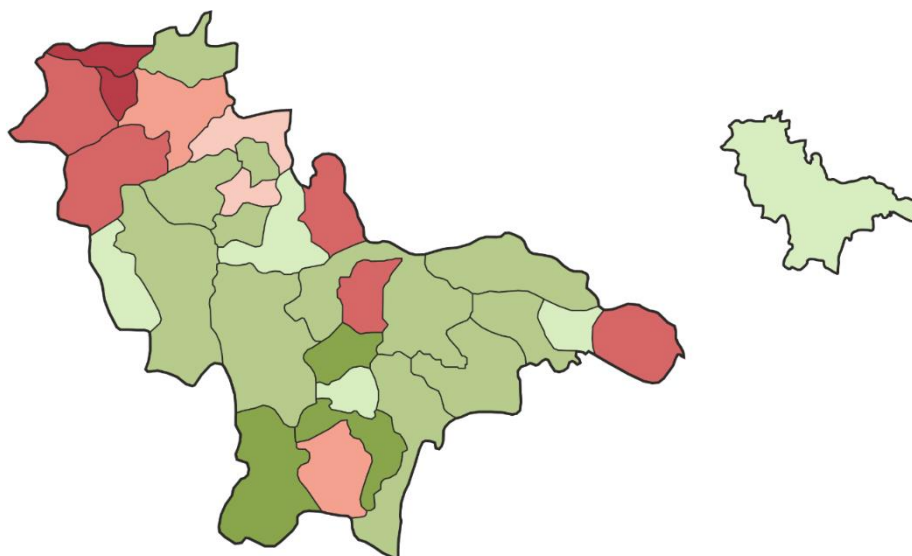
15,3% - średnia wojewódzka

Podstawę typologii demograficznej według Webba stanowią: przyrost naturalny oraz saldo migracji stałej. W zależności od relacji jakie występują pomiędzy wspomnianymi zmiennymi dokonano przyporządkowania gmin do grupy jednostek aktywnych (z przyrostem rzeczywistym ludności) oraz nieaktywnych (z ubytkiem rzeczywistym ludności).

W 2015 r. podregion nowotarski został zakwalifikowany do jednostek aktywnych (typ A), czyli zaludniających się. Odnotowano przewagę liczby gmin aktywnych demograficznie (18 gmin) nad nieaktywnymi (10 gmin). Spośród gmin o przyroście rzeczywistym ludności najwięcej (11) należało do typu B tj. z dodatnim saldem migracji oraz przewyższającym go dodatnim przyrostem naturalnym. Gminy wyludniające się były położone głównie w północno-zachodniej części podregionu tj. powiecie suskim (Zembrzyce, Sucha Beskidzka, Stryszawa, Zawoja, Maków Podhalański oraz gmina wiejska Jordanów). Ubytek rzeczywisty ludności wystąpił także w gminach powiatu nowotarskiego (Szczawnica, Rabka-Zdrój, m. Jordanów) oraz tatrzańskiego (Zakopane).

Wykr. 1.5. Typologia demograficzna gmin według Webba w 2015 r.

Typy demograficzne gmin według J. W. Webba

jednostki aktywne:

- A - dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji (4)
- B - dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji (11)
- C - dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji (3)
- D - dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny (zjawisko nie wystąpiło)

jednostki nieaktywne:

- E - ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji (2)
- F - ujemny przyrost naturalny z ujemnym, ale nie mniejszym w wartości bezwzględnej saldem migracji (5)
- G - ujemny przyrost naturalny z ujemnym, ale nie większym w wartości bezwzględnej saldem migracji (2)
- H - ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny (1)

1.2. RUCH NATURALNY

W latach 2013–2015 podregion nowotarski cechował się nadwyżką liczby urodzeń żywych nad zgonami, co przełożyło się na dodatni przyrost naturalny w analizowanym okresie. W roku 2015 r. odnotowano przyrost naturalny na poziomie 444, który jednocześnie był niższy niż notowany w 2013 r. oraz 2014 r. W każdym z analizowanych lat 2013-2015, niekorzystne zjawisko demograficzne w postaci nadwyżki zgonów nad urodzeniami występowało w mieście Zakopane oraz Sucha Beskidzka, a ponadto do grupy gmin o ujemnym przyroście naturalnym w 2015 r. zaliczały się: Zembrzyce, Zawoja, Stryszawa, Maków Podhalański, Rabka-Zdrój, Szczawnica oraz miasto Nowy Targ.

W 2015 r. współczynnik urodzeń (liczba urodzeń w przeliczeniu na 1000 ludności) w województwie małopolskim jak i podregionie nowotarskim był na tym samym poziomie i wyniósł po 10,3‰. Największą wartość współczynnika odnotowano na terenie gmin wiejskich: Budzów (14,6‰), Lipnica Wielka (13,7‰), Spytkowice (13,5) i Krościenko nad Dunajcem (13,1‰). Z kolei najmniej urodzeń na 1000 ludności przypadowało na gminy miejsko-wiejskie: Szczawnica (7,8‰) i Rabka-Zdrój (8,2‰).

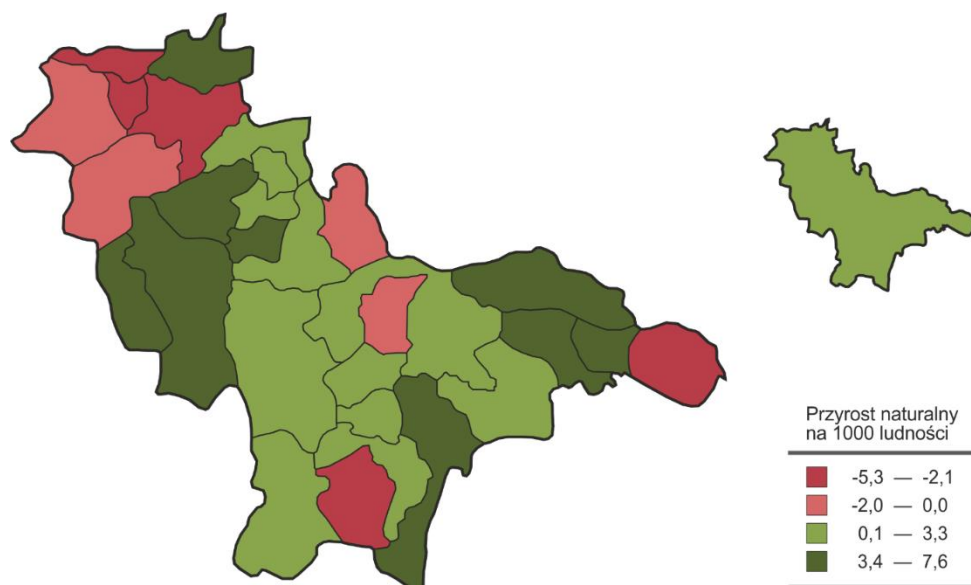
Tabl. 1.4. Ruch naturalny na 1000 ludności

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Urodzenia żywe.....	10,2	10,2	10,3
Zgony.....	9,0	8,8	9,3
Przyrost naturalny.....	1,2	1,4	1,0
Małżeństwa.....	4,9	5,2	5,2
W tym podregion nowotarski			
Urodzenia żywe.....	10,3	10,0	10,3
Zgony.....	8,5	8,2	9,0
Przyrost naturalny.....	1,8	1,9	1,3
Małżeństwa.....	5,0	4,8	5,1

W każdym z analizowanych lat 2013-2015 w podregionie nowotarskim notowano wyższą wartość przyrostu naturalnego na 1000 ludności niż w województwie. W 2015 r. wskaźnik osiągnął wartość 1,3 i był wyższy od wartości dla województwa o 0,3 punktu. Najwyższe wartości przyrostu naturalnego na 1000 ludności notowano w gminach: Spytkowice (7,6), Lipnica Wielka (7,2), Budzów

i Ochotnica Dolna (po 4,9), Bukowina Tatrzańska (4,3), Krościenko nad Dunajcem (3,9), Bystra Sidzina i Jabłonka (po 3,8) oraz Czorsztyn (3,4). Dla porównania skala ujemnych wartości wskaźnika w gminach przedstawiała się następująco: Zembrzyce (minus 5,3), miasto Sucha Beskidzka (minus 2,9), Szczawnica (minus 2,4), Zakopane i Maków Podhalański (po minus 2,2), Rabka-Zdrój (minus 0,8), miasto Nowy Targ (minus 0,3) oraz Zawoja i Stryszawa (po minus 0,2). Wartość najbardziej zbliżoną do wskaźnika dla podregionu posiadało miasto Jordanów (1,5).

Wykr. 1.6. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2015 r.

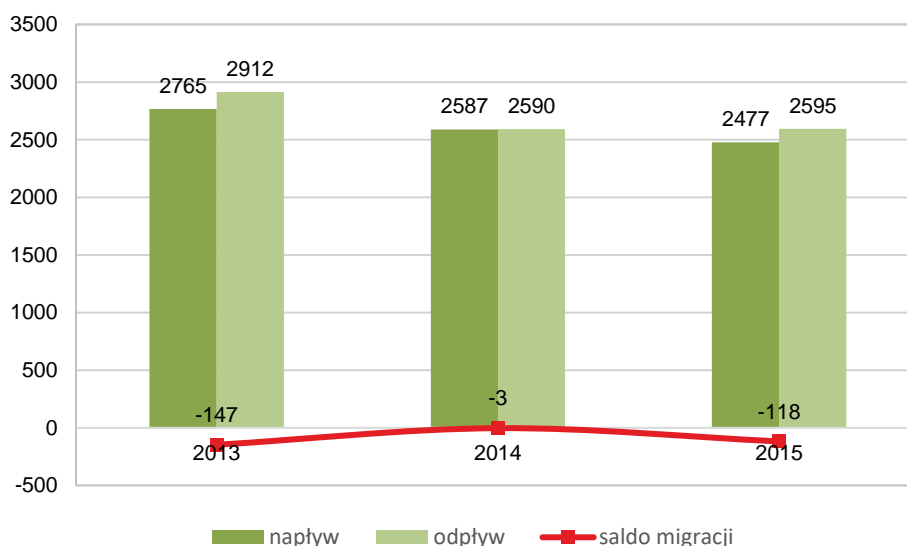
W 2015 r. w podregionie odnotowano 1,7 tys. zawartych związków małżeńskich, więcej o 5,6% niż w 2014 r. i jednocześnie więcej o 1,8% niż w roku 2013. Na 1000 ludności w 2015 r. przypadało 5,1 nowo zawartych małżeństw wobec 5,2 w województwie. Do grupy gmin z najwyższym wskaźnikiem należały: Lipnica Wielka (7,2), Spytkowice (7,0), miasto Jordanów (6,6), Ochotnica Dolna (6,5) oraz Budzów (6,2), zaś z najniższym wskaźnikiem gminy: Czorsztyn (2,9), Kościelisko (3,1), Czarny Dunajec (4,1), Biały Dunajec (4,2), Sucha Beskidzka i Rabka-Zdrój (po 4,4).

1.3. MIGRACJE

W latach 2013–2015 w podregionie nowotarskim zanotowano nadwyżkę liczby wymeldowań na pobyt stały nad liczbą zameldowań, co przełożyło się na ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. Największa różnica między odpływem, a napływem ludności na pobyt stały wystąpiła w 2013 r. (minus 147), najmniejsza zaś w 2014 r. (minus 3). W 2015 r. saldo migracji stałej² wyniosło minus 118. W omawianym okresie w ruchu wewnętrznym liczba wymeldowań z pobytu stałego również przewyższała liczbę nowych zameldowań, czego efektem było ujemne saldo migracji wewnętrznej (minus 168 w 2015 r.).

W całym okresie objętym analizą ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały występowało na terenie miast: Nowy Targ i Zakopane, oraz gmin: Szczawnica, Lipnica Wielka, Rabka-Zdrój i Zawoja. Dodatkowo saldo migracji w całym analizowanym okresie występowało na terenie gmin: Czarny Dunajec, Jabłonka, Nowy Targ, Szaflary, Kościelisko i Budzów.

Wykr. 1.7. Migracje na pobyt stały i saldo migracji

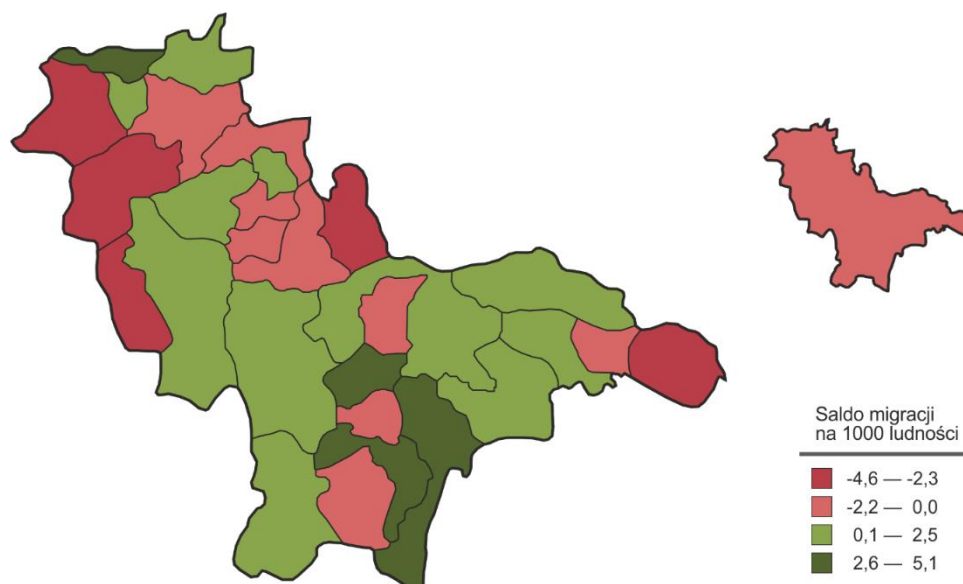
W 2013 r. saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w podregionie wyniosło minus 0,4 wobec 0,8 w województwie małopolskim. W kolejnych latach notowano wskaźnik niższy od zanotowanego w województwie

² Patrz uwagi metodyczne pkt. 2 na str. 106.

– w 2015 r. wskaźnik dla podregionu nowotarskiego wyniósł minus 0,3 (0,9 w województwie).

Najniższy wskaźnik wystąpił w gminach: Szczawnica (minus 4,6), Rabka-Zdrój (minus 4,3) oraz Lipnica Wielka (minus 3,3). Natomiast największa przewaga napływu ludności nad odpływem w przeliczeniu na 1000 ludności wystąpiła w gminach: Poronin (5,1), Zembrzyce (3,0), Bukowina Tatrzańska (2,8) oraz Szaflary (2,7). Dla miast podregionu nowotarskiego wskaźnik w 2015 r. przyjął wartości: Nowy Targ – 1,3, Jordanów – 0,9, Sucha Beskidzka – 0,4, Zakopane – minus 2,1.

Wykr. 1.8. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2015 r.

1.4. PRACUJĄCY

W latach 2013–2015 udział liczby pracujących w podregionie nowotarskim w liczbie pracujących w województwie spadł z 6,4% do 6,3%. W 2013 r. liczba pracujących w podregionie wyniosła 45,9 tys. osób. W roku 2014 odnotowano spadek liczby pracujących o 1,3 tys. osób, jednak już w 2015 r. liczba pracujących nieznacznie wzrosła do poziomu 47,3 tys., co w odniesieniu do roku 2013 oznaczało wzrost o 3,3% (w skali województwa liczba pracujących wzrosła o 3,8%). Pośród pracującej ludności województwa nieznacznie przeważały kobiety (51,2% w 2015 r.). Podobnie w podregionie nowotarskim, gdzie odsetek kobiet w całym okresie objętym analizą nie był niższy niż 56,0% (56,9% w 2015 r.).

Tabl. 1.5. Pracujący w głównym miejscu pracy
Stan w dniu 31 XII

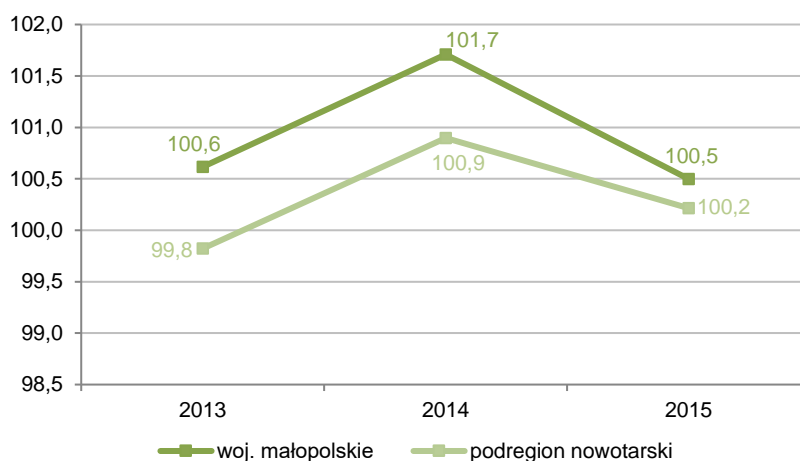
Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Ogółem	720942	739922	748467
w tym kobiety.....	363839	376716	383449
w % ogółu.....	50,5	50,9	51,2
Dynamika (rok poprzedni=100).....	101,7	102,6	101,2
W tym podregion nowotarski			
Razem	45852	47134	47348
w tym kobiety.....	25660	26761	26931
w % ogółu.....	56,0	56,8	56,9
Dynamika (rok poprzedni=100).....	99,8	102,8	100,5

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

W 2015 r. 46,8% ludności pracującej podregionu skupiały trzy gminy miejskie: Nowy Targ (19,8%), Zakopane (15,3%) oraz Sucha Beskidzka (11,7%). W dalszej kolejności pod względem wielkości udziału uplasowały się gminy miejsko-wiejskie: Rabka-Zdrój (7,5%) oraz Maków Podhalański (5,1%). Natomiast gminą wiejską z najwyższym odsetkiem ludności pracującej w liczbie pracujących w podregionie była Jabłonka (4,8%). Najmniej wśród ludności pracującej podregionu było mieszkańców gmin wiejskich: Lipnica Wielka (0,5%), Biały Dunajec (0,7%) i Łapsze Niżne (0,8%).

Wykr. 1.9. Dynamika liczby pracujących

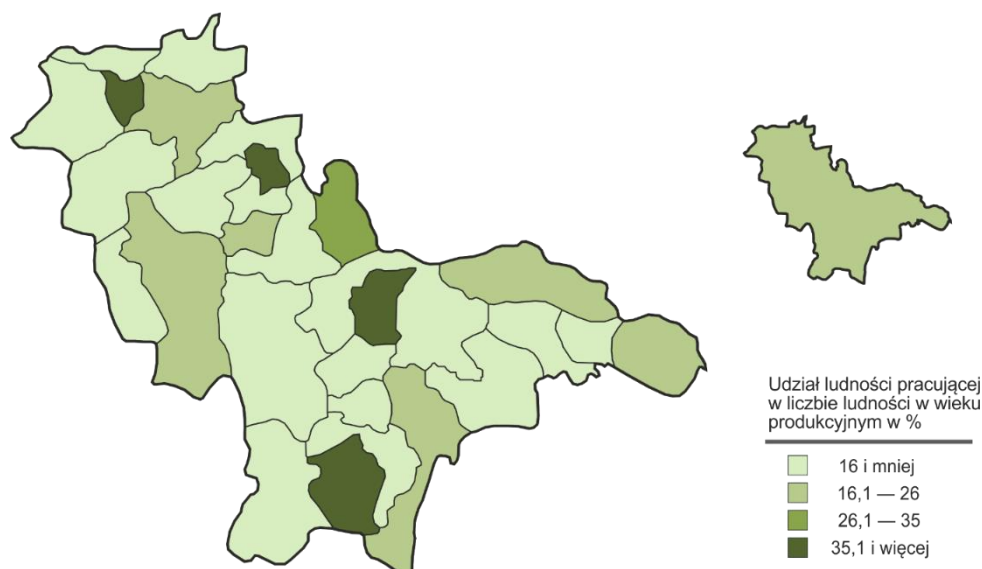
Rok poprzedni = 100

W przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym liczba pracujących w podregionie wahała się między 214 a 221 osób. Wskaźnik przyjmował wartości znacznie niższe niż dla województwa (355 w 2015 r.). Najwyższy wskaźnik odnotowano na terenie gmin miejskich: Sucha Beskidzka (947), Nowy Targ (449), Zakopane (436) oraz Jordanów (430), najniższy z kolei na terenie gmin wiejskich: Łapsze Niżne (67), Lipnica Wielka (69), Nowy Targ (73) oraz Biały Dunajec (74).

Wykr. 1.10. Udział ludności pracującej w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

1.5. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI

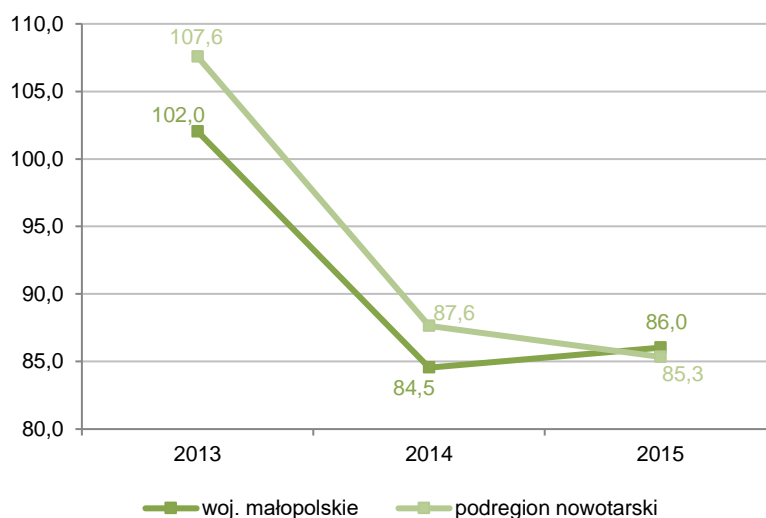
W latach 2013–2015 na terenie podregionu nowotarskiego, podobnie jak w województwie, notowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W 2013 r. w podregionie w urzędach pracy zarejestrowanych było 17854 osób. W roku 2014 ich liczba zmniejszyła o 12,4% (w skali województwa spadek o 15,5%), natomiast w 2015 r. była niższa od zanotowanej w 2013 r. o 25,2% (spadek o 27,3% w województwie).

Udział bezrobotnych podregionu nowotarskiego w ogóle bezrobotnych województwa małopolskiego na przestrzeni trzech omawianych lat wahał się między 10,9% (w 2013 r.), a 11,3% (w 2014 r.). Przez cały rozpatrywany okres, w zbiorowości osób bezrobotnych w podregionie nieznacznie przeważali mężczyźni, z najwyższym udziałem w roku 2015 tj. 53,7%. W województwie występowała sytuacja odwrotna i w rozpatrywanym okresie, w zbiorowości osób bezrobotnych, zarejestrowanych przeważały kobiety, z najwyższym udziałem w 2015 roku, wynoszącym 53,7%.

Tabl. 1.6. Bezrobotni zarejestrowani
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Ogółem	164434	139027	119601
w tym kobiety.....	84534	72800	64189
w % ogółu.....	51,4	52,4	53,7
Dynamika (rok poprzedni=100).....	102,0	84,5	86,0
W tym podregion nowotarski			
Razem	17854	15646	13353
w tym kobiety.....	8304	7290	6184
w % ogółu.....	46,5	46,6	46,3
Dynamika (rok poprzedni=100).....	107,6	87,6	85,3

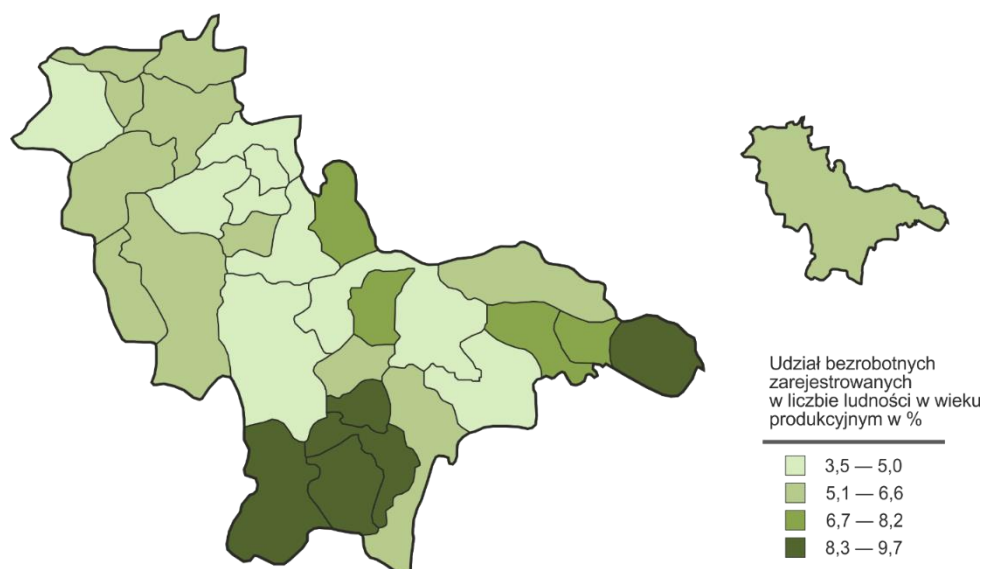
Wykr. 1.11. Dynamika liczby bezrobotnych zarejestrowanych
Rok poprzedni = 100

Rok 2013 był przełomowy pod względem zmiany liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Po wieloletnim okresie wzrostowym, w roku 2013 zanotowano pierwsze spadki liczby zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego w 4 gminach podregionu: minus 9,0% w gminie wiejskiej Stryszawa, minus 4,1% w gminie miejskiej Jordanów, minus 1,9% w gminie wiejskiej Ochotnica Dolna oraz minus 0,8% w gminie wiejskiej Sidzina. Dla całego podregionu nadal notowano wzrost (o 7,6%), podobnie jak dla województwa (2,0%). W roku 2014 zmiana liczby bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego wynosiła odpowiednio minus 15,5% dla

województwa oraz minus 12,4% dla podregionu, w którym wszystkie gminy zanotowały ujemne zmiany. Analizując zmianę w skali całego rozpatrywanego okresu, a więc pomiędzy 2013 a 2015 rokiem, zanotowano spadek liczby bezrobotnych na poziomie minus 27,3% dla województwa oraz minus 25,2% dla podregionu jako całości. Poszczególne gminy podregionu notowały spadki od minus 1,0% dla gminy wiejskiej Biały Dunajec do wartości minus 44,2% w gminie wiejskiej Nowy Targ. Ponad czterdziestoprocentowy spadek zanotowano także w gminach wiejskich Jordanów (minus 43,2%) i Raba Wyżna (minus 42,6%) oraz miejskiej Jordanów (minus 41,5%).

Wykr. 1.12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2012 r.
Stan w dniu 31 XII

W przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w podregionie nowotarskim przypadają w 2015 r. 62 osoby bezrobotne. Wskaźnik przewyższał wartość dla województwa (57 osób), ale był jednocześnie niższy od wskaźnika dla kraju (65 osób). Do grupy jednostek terytorialnych o najniższej wartości wskaźnika zaliczały się gminy wiejskie: Bystra-Sidzina (35), Jordanów (37), Łapsze Niżne (43) oraz Nowy Targ (43). Z kolei najwięcej osób bezrobotnych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie miejskiej Zakopane (97) oraz gminach miejsko-wiejskich Kościelisko (94) i Poronin (93).

ROZDZIAŁ 2. POTENCJAŁ GOSPODARCZY

Podregion nowotarski, jako oddzielna struktura funkcjonalna o wyraźnie odrębnym charakterze i specyficznych warunkach rozwoju przedsiębiorczości, może być rozpatrywany pod względem własnego potencjału gospodarczego. Na szczególną analizę zasługuje tu rola w gospodarce obszaru sektora usług okołoturystycznych oraz działalności rolniczej jako sektorów tradycyjnie związanych z analizowanym obszarem.

2.1. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Według stanu w dniu 31 XII 2015 r. w krajowym rejestrze urzędowym REGON zarejestrowanych było 33,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej z terenu podregionu nowotarskiego³. Stanowiło to niemal 9,1% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim.

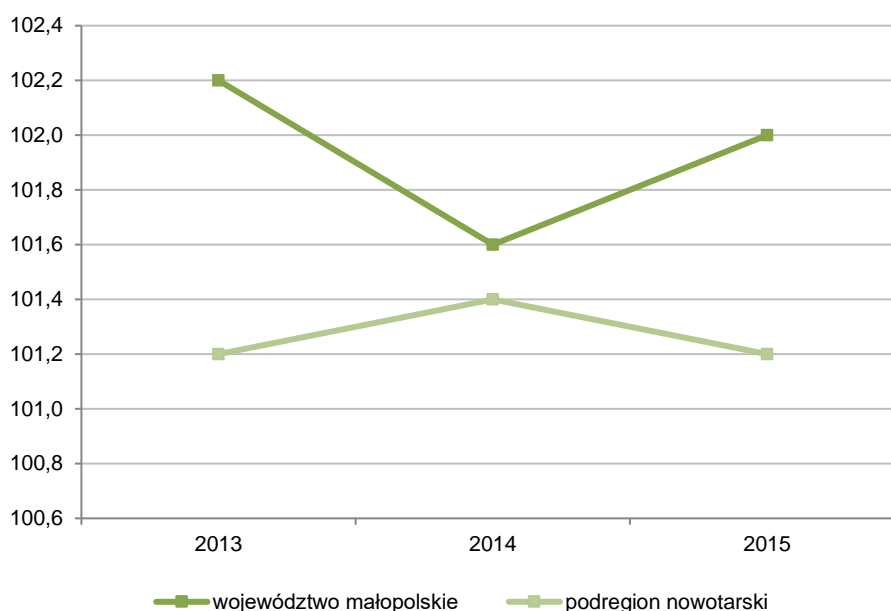
Liczba podmiotów gospodarczych na terenie podregionu nowotarskiego w latach 2013–2015 systematycznie rosła, jednak wolniej niż w całym województwie małopolskim. Największy wzrost przypadł w 2014 roku gdy w porównaniu do roku poprzedniego liczba podmiotów wzrosła o 1,4% (1,6% dla całego województwa).

W końcu 2015 r. liczba zarejestrowanych podmiotów była o 2,6% wyższa niż na początku badanego okresu, w 2013 r. Dla porównania, dla całego województwa wzrost liczby podmiotów w analogicznym okresie wyniósł 3,6%. Na zwiększenie ogólnej liczby podmiotów w podregionie wpłynął sektor prywatny, który powiększył się w badanym okresie o 2,4% podczas gdy w sektorze publicznym ubyło 1,0% podmiotów. Jest to odzwierciedleniem trendów występujących w gospodarce kraju i województwa ponieważ analogiczne wskaźniki dla całej Polski wynosiły: 2,1% w sektorze prywatnym oraz minus 0,8% w sektorze publicznym, natomiast dla województwa małopolskiego odpowiednio 2,9% w sektorze prywatnym i minus 1,0% w publicznym.

³ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne oraz jednostek lokalnych.

W całym badanym okresie wartości dynamiki liczby podmiotów podregionu były niższe od wojewódzkich i zmieniały się odrębnie. Rok 2014 był w podregionie rokiem przyspieszenia podczas gdy dla województwa był rokiem spowolnienia dynamiki wzrostu liczby podmiotów. W ujęciu przestrzennym, największy (ponad dziesięcioprocentowy) wzrost liczby podmiotów w badanym okresie odnotowano na obszarze trzech gmin: Spytkowice (12,6%), Łapsze Niżne (10,6%) oraz Ochotnica Dolna (8,1%). W trzech gminach podregionu nowotarskiego zanotowano spadek liczby podmiotów w skali całego rozpatrywanego okresu: Lipnica Wielka (minus 1,9%), Zakopane (minus 0,4%) oraz Sucha Beskidzka (minus 0,2%).

Wykr. 2.1. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych
Rok poprzedni = 100

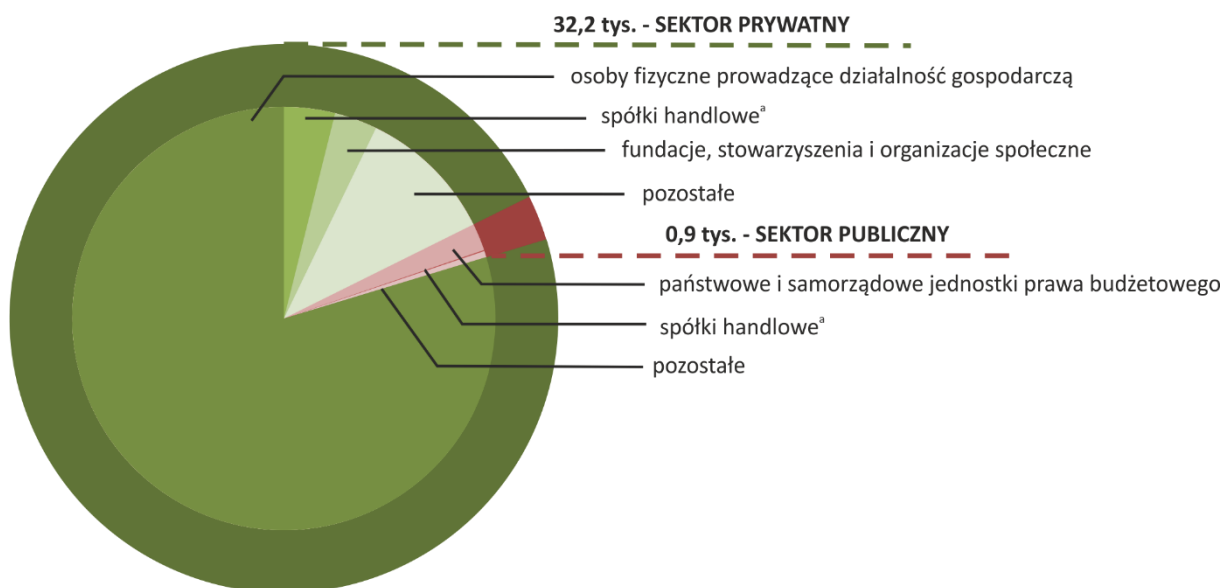

Poza miastami Zakopane i Nowy Targ, które skupiały odpowiednio: 17,4% i 14,2% ogółu podmiotów podregionu, największy odsetek jednostek zarejestrowanych był na terenie gmin: Maków Podhalański (5,5%) i Rabka-Zdrój (5,2%). Najmniejszą liczbę zarejestrowanych podmiotów odnotowano w gminach: Spytkowice (0,9%) i Lipnica Wielka (1,0%). Niemal połowa (49,1%) podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w podregionie funkcjonowało w gminach wiejskich, 37,3% – w gminach miejskich.

Tabl. 2.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON⁴
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Ogółem.....	32 323	32 783	33 166
Gminy miejskie.....	12351	12397	12371
Gminy wiejskie.....	15624	15962	16285
Gminy miejsko-wiejskie.....	4348	4416	4428

Wykr. 2.2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według sektorów własności⁵
Stan w dniu 31 XII

a W tym spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego.

Sektor prywatny skupiał aż 97,0% ogółu podmiotów działających w podregionie nowotarskim. W ujęciu przestrzennym, największym udziałem sektora

⁴ W podziale według gmin - bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejsu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str.102.

⁵ W podziale według sektorów własności - bez podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 102

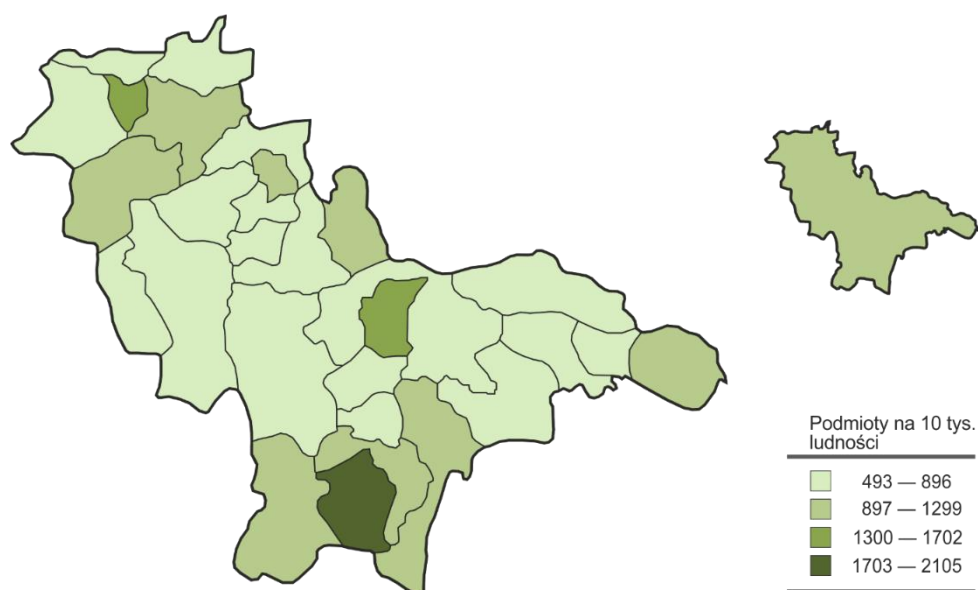
prywatnego charakteryzowały się gminy: Szczawnica (98,6%), Zakopane (98,3%) i Poronin (98,1%), najmniejszym natomiast, a co za tym idzie największym udziałem sektora publicznego – gminy: Lipnica Wielka (94,6%), Szaflary (94,8%) i Łapsze Niżne (95,0%).

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 79,8% ogółu podmiotów zarejestrowanych na terenie podregionu nowotarskiego (72,9% w województwie). Odsetek tego typu jednostek w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów w poszczególnych gminach wahał się od 71,1% w Suchej Beskidzkiej do 87,3% w Budzowie.

Na terenie obszaru działał 1,3 tys. spółek handlowych, stanowiących 3,4% ogółu spółek handlowych z województwa małopolskiego i 4,0% wszystkich zarejestrowanych w podregionie podmiotów. Spółki te na miejsce rejestracji swojej działalności wybierały najczęściej główne miasta podregionu, tym samym największy udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na tym terenie odnotowano w Zakopanem (6,1%), następnie w Nowym Targu (5,7%), Suchej Beskidzkiej (5,5%) i Rabce-Zdroju (5,4%). Z kolei najmniej spółek handlowych wśród ogółu podmiotów działało na terenie gmin Bystra-Sidzina (0,9%) oraz Lipnica Wielka i Jordanów (po 1,3%).

Spśród spółek handlowych prowadzących działalność na terenie podregionu nowotarskiego 11,1% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego, działające głównie w Nowym Targu i Zakopanem. Żadnych spółek z udziałem kapitału zagranicznego nie zarejestrowano natomiast w czterech gminach: Jordanów, Krościenko nad Dunajcem, Łapsze Niżne i Ochotnica Dolna.

Wykr. 2.3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

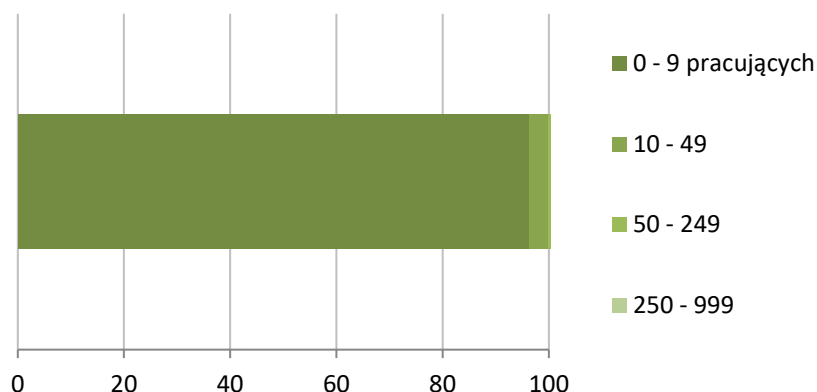

Największa koncentracja podmiotów gospodarki narodowej, wyrażająca się ich liczbą na 1 km² powierzchni, wystąpiła na terenie gmin miejskich – Nowego Targu (93), Zakopanego (69), Suchej Beskidzkiej (47) i Jordanowa (29). Najniższym współczynnikiem koncentracji charakteryzowały się gminy Łapsze Niżne i Ochotnica Dolna (po 4), oraz Jabłonka, Lipnica Wielka i Czarny Dunajec (po 5). Średnio na 1 km² powierzchni podregionu nowotarskiego przypadało natomiast w 2015 r. 13 podmiotów gospodarczych (o 1 więcej niż w 2013 r.), podczas gdy w całym województwie wskaźnik ten wynosił 24.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, będąca jednym z głównych wyznaczników poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze, wynosiła w 2015 r. w podregionie nowotarskim 968, a więc mniej, niż w województwie, gdzie wskaźnik ten przybrał wartość 1079. Najwyższą liczbę zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności odnotowano w Zakopanem (2105), a także w Nowym Targu (1412) i Suchej Beskidzkiej (1380). Najslabiej pod względem przedsiębiorczości wypadły gminy Czarny Dunajec (493) i Lipnica Wielka (528). Podmioty gospodarcze rejestrowane były chętniej na terenach zurbanizowanych niż na obszarze wiejskim.

Wykr. 2.4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według liczby pracujących⁶ w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

Wśród podmiotów zarejestrowanych na terenie podregionu nowotarskiego zdecydowanie dominowały w 2015 r. mikroprzedsiębiorstwa, z liczbą pracujących poniżej 10 osób (aż 96,2% ogółu zarejestrowanych jednostek). Podmioty małe, posiadające od 10 do 49 pracujących stanowiły 3,3% wszystkich znajdujących się w rejestrze. Przedsiębiorstwa średniej wielkości, z liczbą pracujących od 50 do 249 stanowiły zaledwie 0,5% ogółu. Dużych podmiotów, powyżej 250 pracujących było zaledwie 0,04%.

Pod względem podstawowego rodzaju prowadzonej działalności zbiorowość przedsiębiorstw zarejestrowanych na obszarze podregionu nowotarskiego jest dość różnorodna, jednakże wyróżnić można kilka najczęstszych obszarów działalności. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w 2015 r. w sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych*² (7,7 tys., tj. 23,3% ogółu podmiotów), a w dalszej kolejności w sekcjach: *Budownictwo* (4,8 tys. – 14,3%), *Przetwórstwo przemysłowe* (4,2 tys. – 12,6%) oraz *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi* (3,8 tys. – 11,5%). Łącznie sekcje te skupiały ponad połowę (61,6%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie podregionu.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności na terenie podregionu nowotarskiego wyróżnić można gminy o dominującej roli jednej z pięciu sekcji. Gminy: Bystra-Sidzina, Maków Podhalański, Zembrzyce, Jordanów i Zawoja to obszary o wiodącej roli *Przetwórstwa przemysłowego* – udział podmiotów

⁶ W podziale według przewidywanej liczby pracujących - bez podmiotów, dla których informacja na ten temat nie występuje w rejestrze REGON - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 102.

gospodarczych zarejestrowanych w tej sekcji sięgał tutaj nawet 37,2%. Na obszarze gmin: Jabłonka, Krościenko nad Dunajcem, Lipnica Wielka, Ochotnica Dolna, Budzów, Łapsze Niżne i Raba Wyżna dominowały podmioty zarejestrowane w sekcji *Budownictwo* (udział 23,4% – 40,4%). Z kolei w gospodarce gmin: Kościelisko, Zakopane, Biały Dunajec, Szczawnica, Poronin i Bukowina Tatrzańska, najbardziej znaczącą rolę pełniły podmioty prowadzące *Działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi* (udział 19,5% – 33,7%). We wszystkich pozostałych gminach podregionu, za wyjątkiem gminy Czorsztyn, gdzie z 29,7% udziałem dominowały podmioty z sekcji *Transport i gospodarka magazynowa*, dominującą rolę w strukturze zarejestrowanych podmiotów gospodarczych odgrywała sekcja *Handel; naprawa pojazdów samochodowych*⁷ (udział 21,1% – 33,4%).

2.1.1. HANDEL

Sekcja *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* była z wynikiem 7,7 tys. największą w 2015 r. pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów i dominowała w 10 spośród wszystkich gmin tworzących podregion nowotarski, ustępując innym obszarom działalności na terenie 18 gmin. Zarejestrowane w tej sekcji podmioty stanowiły na obszarze podregionu 23,3% ogółu. Najwyższy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* w ogóle podmiotów zarejestrowanych na danym obszarze odnotowano w gminie Nowy Targ, gdzie wyniósł on 33,4%, a najniższy – w gminie Czorsztyn (9,4%).

Zbliżona liczba podmiotów zajmujących się handlem zarejestrowana była w gminach miejskich i wiejskich podregionu nowotarskiego. Stanowiły one odpowiednio 9,6% w gminach miejskich oraz 10,5% w gminach wiejskich wszystkich zarejestrowanych w podregionie podmiotów i odpowiednio: 41,4% i 45,0% podmiotów w sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* w podregionie.

Spośród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie podregionu nowotarskiego w sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* znaczną większość stanowiły podmioty zajmujące się handlem detalicznym (z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi) – ich udział w ogóle podmiotów handlowych

⁷ Patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 102

w podregionie wyniósł aż 69,1%. Udział podmiotów zajmujących się handlem hurtowym (z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi) stanowił z kolei 18,5%.

Tabl. 2.2. Podmioty gospodarki narodowej działające w handlu^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Handel^a razem.....	89089	24,5
Gminy miejskie.....	42236	11,3
Gminy wiejskie.....	21104	5,8
Gminy miejsko-wiejskie.....	26749	7,4
Podregion nowotarski		
Handel^a razem.....	7712	23,3
Gminy miejskie.....	3192	9,6
Gminy wiejskie.....	3477	10,5
Gminy miejsko-wiejskie.....	1043	3,1

^a Sekcja PKD Handel; naprawa pojazdów samochodowych - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 103
Bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących⁸, sekcja *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* była w 2015 r. trzecią co do wielkości w gospodarce podregionu nowotarskiego (7,0 tys. pracujących), ustępując jedynie *Przetwórstwu przemysłowemu* i *Edukacji* (odpowiednio: 11,1 tys. i 7,8 tys. pracujących).

Inaczej niż w przypadku podmiotów gospodarczych, większość pracujących w podmiotach zajmujących się handlem zarejestrowana była w gminach miejskich podregionu nowotarskiego. Stanowili oni 7,4% wszystkich osób pracujących na terenie podregionu i ponad połowę (50,2%) grupy osób pracujących w handlu. Osoby pracujące w handlu w gminach wiejskich podregionu nowotarskiego stanowiły odpowiednio: 5,2% i 35,1%.

⁸ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Tabl. 2.3. Pracujący^a w handlu^b w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Pracujący ^a	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Handel^b razem.....	116570	15,6
Gminy miejskie.....	69549	9,3
Gminy wiejskie.....	20698	2,8
Gminy miejsko-wiejskie.....	27901	3,7
Podregion nowotarski		
Handel^b razem.....	7009	14,8
Gminy miejskie.....	3521	7,4
Gminy wiejskie.....	2458	5,2
Gminy miejsko-wiejskie.....	1030	2,2

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a w jednostkach budżetowych niezależnie od liczby pracujących - patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str.102.

b Sekcja PKD Handel; naprawa pojazdów samochodowych - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 101

Na koniec 2015 r. na terenie podregionu nowotarskiego działał zaledwie 1 hipermarket i 54 supermarkety, w zdecydowanej większości (74,1%) w gminach miejskich i miejsko-wiejskich. Zlokalizowane w podregionie supermarkety stanowiły 11,0% wszystkich tego typu placówek handlu wielkopowierzchniowego działających w województwie małopolskim.

Tabl. 2.4. Sklepy według form organizacyjnych w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Hipermarkety	Supermarkety	Domy towarowe	Domy handlowe
Województwo małopolskie				
Ogółem.....	45	492	9	10
Gminy miejskie.....	41	257	6	7
Gminy wiejskie.....	0	46	3	0
Gminy miejsko-wiejskie.....	4	189	0	3
Podregion nowotarski				
Ogółem.....	1	54	1	0
Gminy miejskie.....	1	27	0	0
Gminy wiejskie.....	0	14	1	0
Gminy miejsko-wiejskie.....	0	13	0	0

Na terenie podregionu nowotarskiego na koniec 2015 r. działało ogółem 21 targowisk o łącznej powierzchni 115,2 tys. m² (w tym 88,1 tys. m² powierzchni sprzedażowej). Na zdecydowanej większości z nich (20) przeważał drobny handel detaliczny. Zlokalizowane w podregionie targowiska stanowiły 13,5% wszystkich tego typu placówek działających w województwie małopolskim.

Tabl. 2.5. Targowiska stałe w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Liczba		Powierzchnia w m ²		Stale punkty sprzedaży drobnodetalicznej	
	ogółem	w tym z przewagą sprzedaży drobno-detalicznej	ogółem	w tym sprzedażowa	ogółem	w tym na targowiskach czynnych codziennie
Województwo małopolskie						
Ogółem.....	155	145	892605	651764	5790	2785
Gminy miejskie.....	57	54	369702	292652	3130	1479
Gminy wiejskie.....	34	32	84485	69371	573	62
Gminy miejsko-wiejskie..	64	59	438418	289741	2087	1244
Podregion nowotarski						
Ogółem.....	21	20	115197	88117	1762	52
Gminy miejskie.....	9	9	67956	48136	1238	32
Gminy wiejskie.....	8	8	35952	29702	516	12
Gminy miejsko-wiejskie..	4	3	11589	10429	18	18

2.1.2. TURYSTYKA

Sekcja *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*, skupiająca grupę podmiotów z zakresu szeroko rozumianych usług okołoturystycznych była z wynikiem 3,8 tys. czwartą w 2015 r. pod względem liczebności na terenie podregionu nowotarskiego. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w tej sekcji dominowały wyraźnie w południowej części obszaru, czyli w gminach silnie kojarzonego z turystyką powiatu tatrzańskiego, a także w uzdrowskiej gminie Szczawnica. Na obszarze całego podregionu podmioty z tej sekcji stanowiły natomiast 11,5% ogółu, co oznacza udział niemal 3-krotnie wyższy od obserwowanego w województwie (3,8%).

Podobnie jak w przypadku handlu, podmioty zajmujące się usługami okołoturystycznymi niemal po równo rozłożyły się pomiędzy gminy miejskie i wiejskie podregionu, stanowiąc odpowiednio: 4,9% i 5,2% wszystkich zarejestrowanych podmiotów i odpowiednio: 43,1% i 45,6% podmiotów z sekcji.

Spośród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie podregionu nowotarskiego w sekcji *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*, dominowały podmioty zajmujące się zakwaterowaniem, których udział w ogóle podmiotów turystycznych w podregionie wyniósł aż 71,5%. Pozostałe 28,5% stanowił udział podmiotów zajmujących się działalnością gastronomiczną.

Tabl. 2.6. Podmioty gospodarki narodowej działające w turystyce^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Turystyka^a razem.....	13735	3,8
Gminy miejskie.....	7041	1,9
Gminy wiejskie.....	3498	1,0
Gminy miejsko-wiejskie.....	3196	0,9
Podregion nowotarski		
Turystyka^a razem.....	3798	11,5
Gminy miejskie.....	1636	4,9
Gminy wiejskie.....	1732	5,2
Gminy miejsko-wiejskie.....	430	1,3

^a Sekcja PKD Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 101. Bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

Pod względem liczby pracujących⁹, sektor usług okołoturystycznych był na terenie podregionu nowotarskiego w 2015 r. szóstą z najliczniejszych sekcji PKD, skupiając 2,7 tys. osób, tj. 5,7% wszystkich pracujących, a więc osiągając udział 2,5-krotnie wyższy od średniego w województwie (2,3%).

Podobnie jak w przypadku handlu, również zdecydowana większość pracujących w podmiotach należących do sektora usług okołoturystycznych

⁹ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

zarejestrowana była w gminach miejskich. Stanowili oni 3,8% wszystkich osób pracujących na terenie podregionu i aż 66,7% grupy osób pracujących w sekcji *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*. Osoby pracujące w podmiotach z tej dziedziny działalności w gminach wiejskich podregionu stanowiły odpowiednio: 1,4% i 25,3%.

Tabl. 2.7. Pracujący^a w turystyce^b w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Pracujący ^a	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Turystyka^b razem.....	17274	2,3
Gminy miejskie.....	12586	1,7
Gminy wiejskie.....	1829	0,2
Gminy miejsko-wiejskie.....	2972	0,4
Podregion nowotarski		
Turystyka^b razem.....	2684	5,7
Gminy miejskie.....	1791	3,8
Gminy wiejskie.....	679	1,4
Gminy miejsko-wiejskie.....	214	0,5

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a w jednostkach budżetowych niezależnie od liczby pracujących - patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 102
b Sekcja PKD Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 101

2.1.3. ROLNICTWO

W końcu 2015 r. co 10 podmiot prowadzący działalność rolniczą w województwie małopolskim zarejestrowany był na terenie podregionu nowotarskiego (10,3% ogółu podmiotów w województwie). Na obszarze tym sekcja *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* z wynikiem 0,4 tys. zarejestrowanych podmiotów była jedną z mniej licznych sekcji obejmując 1,2% spośród wszystkich zarejestrowanych na terenie podregionu nowotarskiego podmiotów. Najwyższy, udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w tej sekcji odnotowano w gminach: Zawoja (5,4%) oraz Lipnica Wielka (4,7%), najniższy natomiast – w gminie Zakopane (0,4%). Jedyną gminą, w której nie było zarejestrowanych żadnych podmiotów w sekcji *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* była gmina Biały Dunajec.

Tabl. 2.8. Podmioty gospodarki narodowej działające w rolnictwie^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Rolnictwo^a razem.....	3949	1,1
Gminy miejskie.....	596	0,2
Gminy wiejskie.....	2064	0,6
Gminy miejsko-wiejskie.....	1289	0,4
Podregion nowotarski		
Rolnictwo^a razem.....	407	1,2
Gminy miejskie.....	71	0,2
Gminy wiejskie.....	294	0,9
Gminy miejsko-wiejskie.....	42	0,1

a Sekcja PKD Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 101. Bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

W oczywisty sposób zdecydowana większość podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą zarejestrowana była w gminach wiejskich podregionu nowotarskiego. Stanowiły one 0,9% wszystkich zarejestrowanych w podregionie podmiotów i aż 72,2% grupy podmiotów rolniczych. Dla porównania, podmioty

zajmujące się rolnictwem zarejestrowane w gminach miejskich posiadały udział odpowiednio: 0,2% i 17,4%.

Spośród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie podregionu nowotarskiego w sekcji *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* znaczną część stanowiły podmioty zajmujące się uprawą rolną, chowem i hodowlą zwierząt, a także łowiectwem (włączając w to działalność usługową) – ich udział w ogóle podmiotów rolniczych w podregionie wyniósł 43,2%. Udział podmiotów zajmujących się leśnictwem i pozyskiwaniem drewna był najwyższy w sekcji i wyniósł 54,1%, a 2,7% stanowiły podmioty prowadzące działalność rybacką.

W 2015 r. liczba osób pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo wynosiła w podregionie nowotarskim 38,6 tys. osób, co stanowiło 14,1% pracujących w tej sekcji w województwie małopolskim. W porównaniu z 2013 rokiem liczba pracujących w rolnictwie nie zmieniła się znacząco.

Udział pracujących w rolnictwie w podregionie nowotarskim w stosunku do ogółu pracujących wynosił w 2015 roku 33,8% i był mniejszy o 1,4 p. proc. w porównaniu z rokiem 2013. Udział pracujących w rolnictwie w skali województwa w 2015 roku był natomiast niższy i wynosił 20,6%.

Tabl. 2.9. Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo r.

Wyszczególnienie	Pracujący	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
	Województwo małopolskie	
Pracujący ogółem	1321890	100,0
Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	272788	20,6
	W tym podregion nowotarski	
Pracujący ogółem	113917	100,0
Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	38545	33,8

ROZDZIAŁ 3. FINANSE PUBLICZNE

Finanse podregionu, rozumiane jako finanse publiczne, są czynnikiem warunkującym rozwój danego regionu. Istotną rolę dla rozwoju regionu odgrywa sposób wydatkowania środków budżetowych, a więc kierunki wydatkowania, jak również sposoby pozyskiwania środków pieniężnych na realizację zadań własnych danego obszaru.

Podregion nowotarski to młody obszar w przestrzeni społeczno-gospodarczej kraju. Konkurencyjność regionów na tle pozostałych jednostek przestrzennych rośnie, co rodzi swoje konsekwencje dla rozwoju regionalnego.

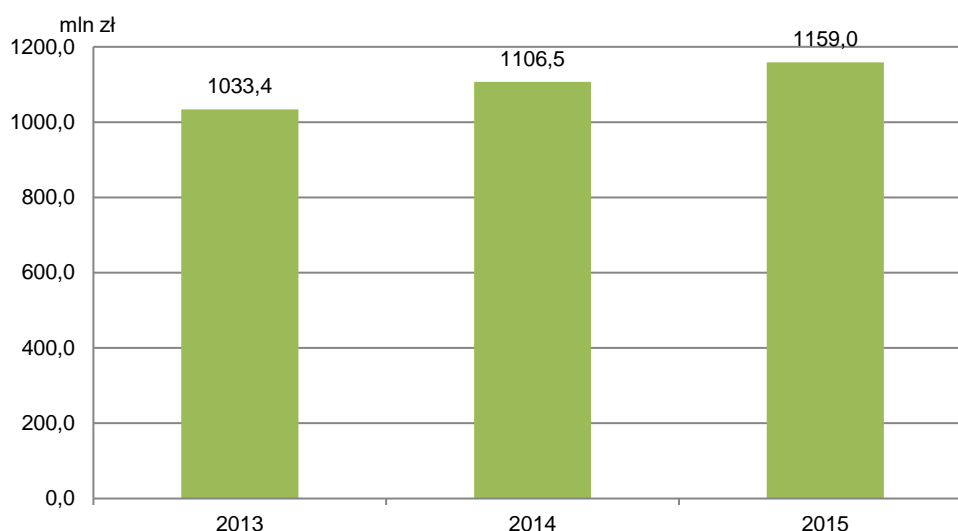
3.1. DOCHODY BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOTARSKIEGO

Na przestrzeni lat 2013–2015 dochody ogółem¹⁰ gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego nieprzerwanie rosły, co świadczy o stałym poziomie rozwoju regionu. Wzrost ten był w całym badanym okresie liniowy, tzn. z roku na rok notowano coraz to wyższe dochody. W 2013 r. dochody ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego wyniosły 1033,4 mln zł, natomiast w 2015 r. było to już 1159,0 mln zł. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w latach 2013-2015 rosnący trend dochodów budżetowych dotyczył również całego województwa małopolskiego (odpowiednio w 2013 r. wyniosły one 11812,3 mln zł, w 2015 r. – 13140,7 mln zł).

W strukturze dochodów według rodzaju w 2015 r. w podregionie nowotarskim przeważały dochody własne gmin wynoszące 460,4 mln zł tj. 39,7% ogółu dochodów (w województwie: 52,2%). Subwencja ogólna osiągnęła wartość 450,0 mln zł, tj. 38,8% (w województwie: 29,2%), a dotacja ogółem 248,7 mln zł tj. 21,5% (w województwie: 18,6%).

¹⁰ Na dochody ogółem składają się: 1) dochody własne, 2) dotacje, 3) subwencja ogólna.

Wykr. 3.1. Dochody ogółem gmin i miast na prawach powiatu

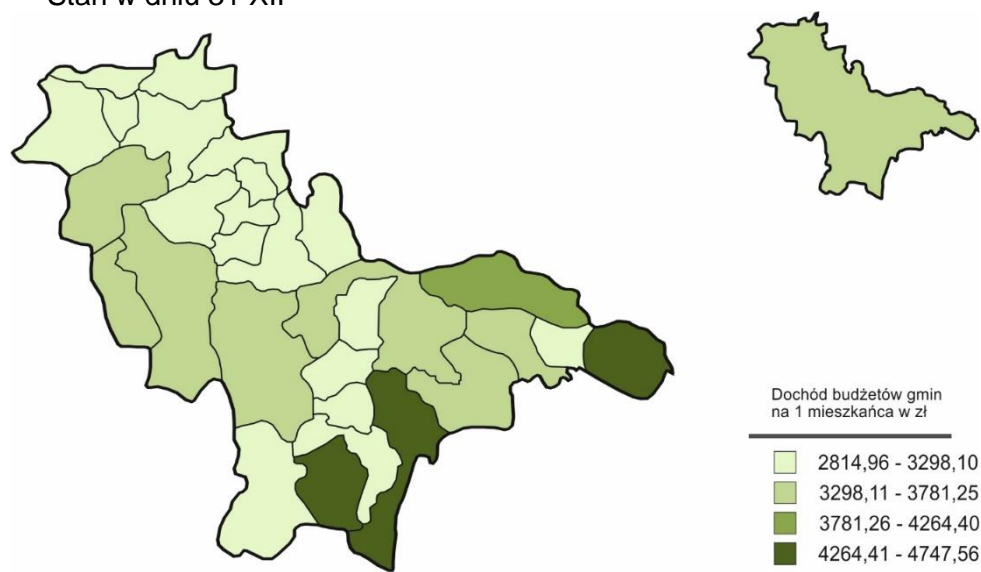

Analizując dochody ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego w latach 2013–2015 należy zwrócić uwagę na zestawienie dochodów według rodzaju gminy. Zdecydowanie najwięcej dochodów ogółem spośród gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego uzyskały w 2015 r. gminy wiejskie – 65,3% pomimo spadku dynamiki w stosunku do roku poprzedniego. Dochody ogółem gmin miejskich w 2015 r. stanowiły 23,3%, natomiast gmin miejsko-wiejskich 11,4%. Z roku na rok dynamika dochodów ogółem gmin była rosnąca.

Tabl. 3.1. Dochody ogółem gmin według rodzaju gminy

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Gminy miejskie			
Ogółem (mln zł).....	254,5	259,7	269,9
Dynamika(rok poprzedni=100).....	108,1	102,1	103,9
Gminy wiejskie			
Ogółem (mln zł).....	667,5	728,4	757,4
Dynamika (rok poprzedni=100).....	103,7	109,1	104,0
Gminy miejsko-wiejskie			
Ogółem (mln zł).....	111,4	118,4	131,8
Dynamika (rok poprzedni=100).....	100,8	106,3	111,3

Wykr.3.2. Dochody ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Najwyższe dochody ogółem w obrębie gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego w 2015 r. wystąpiły w gminach miejskich Zakopane 118,0 mln zł i Nowy Targ 105,0 mln zł oraz gminie wiejskiej Nowy Targ 78,3 mln zł. Z kolei najniższe dochody ogółem w 2015 r. wystąpiły w gminie wiejskiej Spytkowice 14,2 mln zł, gminie miejskiej Jordanów 16,0 mln zł oraz gminie wiejskiej Zembrzyce 18,2 mln zł. Jak wynika z zestawienia dochodów ogółem gmin w obrębie podregionu nowotarskiego różnica w potencjale ekonomicznym między poszczególnymi gminami jest znacząca. W sposób szczególny widać to na przykładzie miasta Zakopane, którego dochód w 2015 r. stanowił 10,2% dochodu ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego. Znacząco wyższe dochody ogółem w przypadku miasta Zakopane, czy innych gmin takich jak: Nowy Targ czy Czarny Dunajec wynikają przede wszystkim z wysokich dochodów własnych, w skład których wchodzi podatek (w tym od nieruchomości), opłaty lokalne, udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa z PIT i CIT oraz dochody z majątku.

Czynnikami, które bezpośrednio warunkują poziom dochodów i wydatków ogółem gmin podregionu nowotarskiego są lokalne warunki społeczno-ekonomiczne, jak również gęstość zaludnienia.

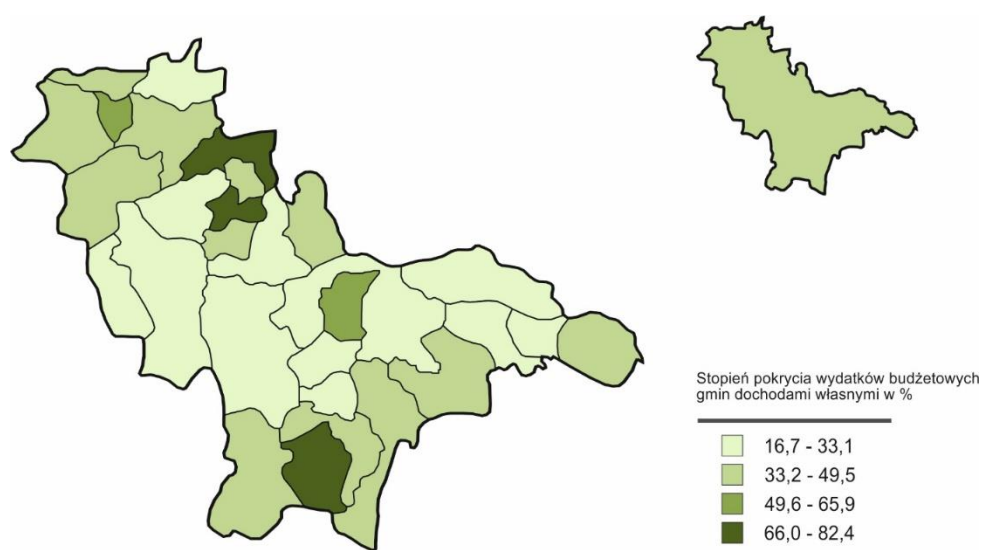
Najwyższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w obrębie gmin podregionu nowotarskiego w 2015 r. wystąpiły w gminie miejsko-wiejskiej

Szczawnica – 4747,56 zł, gminie wiejskiej Bukowina Tatrzańska – 4496,16 zł oraz gminie miejskiej Zakopane – 4292,29 zł.

Najniższe dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. odnotowano w gminie oraz miejsko-wiejskiej Rabka-Zdrój – 2814,96 zł, gminie wiejskiej Szaflary – 2844,25 zł oraz gminie miejsko-wiejskiej Maków Podhalański – 2914,10 zł.

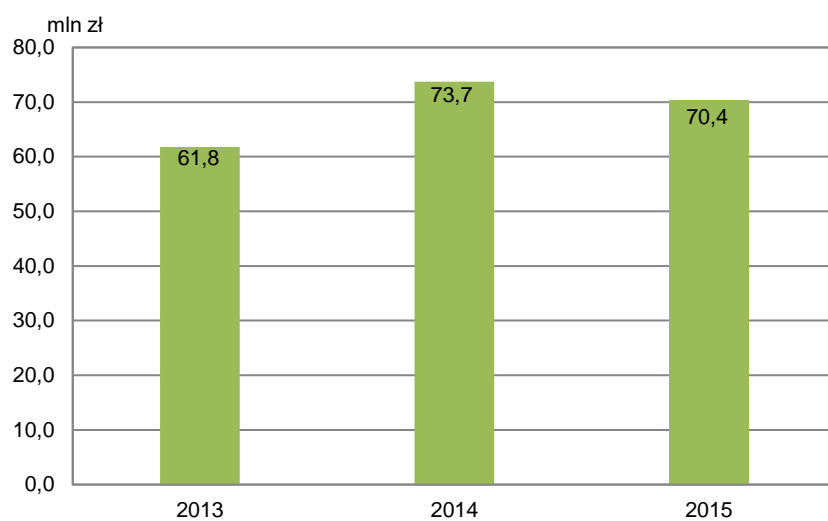
Wykr. 3.3. Stopień pokrycia wydatków ogółem gmin dochodami własnymi w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

Po przystąpieniu Polski w 2004 r. do Unii Europejskiej pojawiła się nowa perspektywa pozyskiwania środków finansowych przez jednostki samorządu terytorialnego (JST). Wysokość środków pozyskanych w okresie 2013–2015, osiągnęła swój najwyższy poziom w 2014 r. Gminy podregionu nowotarskiego pozyskały wówczas ogółem 73,7 mln zł na realizację programów i projektów unijnych.

Wykr. 3.4. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych

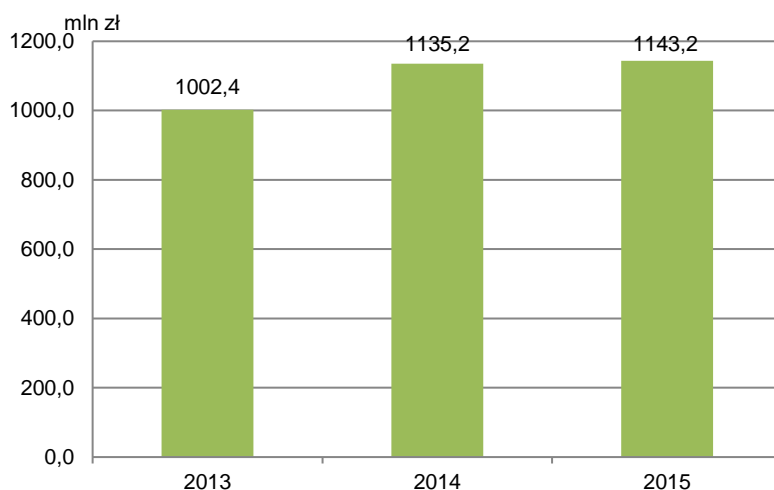
Poziom wykorzystania środków unijnych przez gminy podregionu nowotarskiego był zróżnicowany m.in. przez różny stopień dostosowania organizacji urzędów gminnych do możliwości, jakie stworzyła przed nimi perspektywa pozyskiwania środków pomocowych z Unii Europejskiej.

3.2. WYDATKI BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOTARSKIEGO

W okresie 2013–2015 wydatki ogółem gmin podregionu nowotarskiego nieprzerwanie rosły. Część z tych środków była przeznaczona na działania inwestycyjne, a co za tym idzie miała bezpośrednie przełożenie na większy rozwój podregionu. W 2013 r. wydatki ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego wyniosły 1002,4 mln zł, natomiast w 2015 r. było to już 1143,2 mln zł. Dla porównania wydatki całego województwa w 2013 r. wyniosły 11742,0 mln zł, natomiast w 2015 r. 13191,9 mln zł.

Na wydatki ogółem gmin podregionu nowotarskiego składały się wydatki bieżące oraz majątkowe. W 2013 r. wyniosły one odpowiednio 825,3 mln zł i 177,1 mln zł, natomiast w 2015 r. wyniosły: 909,5 mln zł i 233,7 mln zł.

Wykr. 3.5. Wydatki ogółem gmin

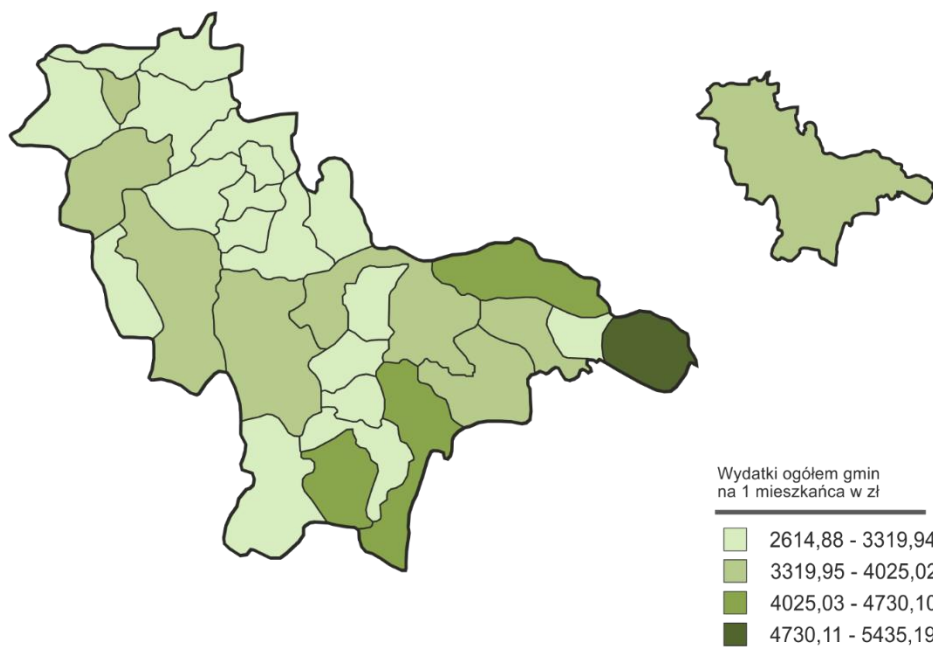
Analizując wydatki ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego w latach 2013–2015 należy zwrócić uwagę na zestawienie wydatków według rodzaju gminy. Zdecydowanie najwięcej wydatków ogółem spośród gmin wchodzących w skład podregionu nowotarskiego uzyskały w 2015 r. gminy wiejskie – 65,2%. Wydatki ogółem gmin miejskich stanowiły 22,9% ogółu wydatków wszystkich gmin, natomiast gmin miejsko-wiejskich 11,9%.

Tabl. 3.2. Wydatki ogółem gmin według rodzaju gminy

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Gminy miejskie			
Ogółem (mln zł).....	238,4	282,0	261,3
Dynamika (rok poprzedni=100).....	94,1	118,3	92,6
Gminy wiejskie			
Ogółem (mln zł).....	655,8	738,2	745,8
Dynamika (rok poprzedni=100).....	100,4	112,6	101,0
Gminy miejsko-wiejskie			
Ogółem (mln zł).....	108,1	115,0	136,2
Dynamika (rok poprzedni=100).....	93,2	106,3	118,5

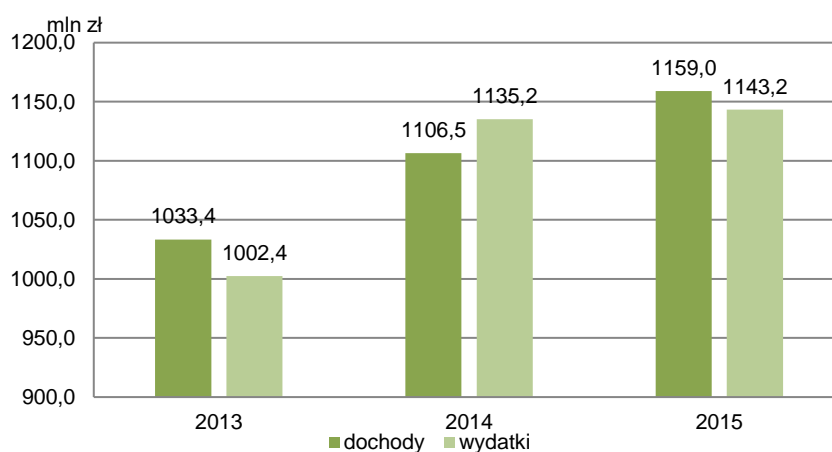
Najwyższe wydatki ogółem w gminach wchodzących w skład podregionu nowotarskiego w 2015 r. odnotowano w gminach miejskich Zakopane (114,5 mln zł) i Nowy Targ (100,8 mln zł) oraz gminie wiejskiej Nowy Targ (78,9 mln zł). Najniższe wydatki ogółem w gminach podregionu nowotarskiego wystąpiły w gminie wiejskiej Spytkowice (13,0 mln zł), gminie miejskiej Jordanów (14,7 mln zł) oraz gminie wiejskiej Zembrzyce (17,4 mln zł). W 2015 r. gminy podregionu nowotarskiego wydały ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca przeciętnie 3337,21 zł. Najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiły w gminie miejsko-wiejskiej Szczawnica (5435,19 zł), gminie wiejskiej Bukowina Tatrzańska (4387,69 zł) oraz gminie miejskiej Zakopane (4165,26 zł). Najniższe wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. wystąpiły w gminie wiejskiej Szaflary (2614,88 zł), w gminie miejskiej Jordanów (2773,33 zł) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Rabka Zdrój (2800,59 zł).

Wykr. 3.6. Wydatki ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Analizując okres 2013-2015 widać, że wydatki tylko w 2014 roku były wyższe niż dochody. Przewaga wydatków nad dochodami świadczy o ujemnym wyniku finansowym budżetów gmin. W 2014 r. deficyt budżetów gmin podregionu nowotarskiego wyniósł 28,7 mln zł, natomiast w 2013 r. i 2015 r. obserwowaliśmy nadwyżkę budżetową w wysokości odpowiednio 31,0 mln zł i 15,8 mln zł.

Wykr. 3.7. Dochody i wydatki ogółem gmin

ROZDZIAŁ 4. USŁUGI PUBLICZNE

4.1. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

Infrastruktura na terenie podregionu nowotarskiego w ostatnich latach ulegała systematycznemu unowocześnianiu. Rozbudowano sieć kanalizacyjną i gazową, poprawie uległa sieć drogowa oraz trwają prace modernizacyjne nad siecią kolejową.

4.1.1. SIEĆ KANALIZACYJNA, INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA I GAZOWA

W 2015 r. podregion nowotarski charakteryzował się dużym zróżnicowaniem pod względem długości sieci kanalizacyjnej.

Najdłuższą sieć kanalizacyjną na tym terenie posiadała w 2015 r. gmina wiejska Jabłonka (323,1 km – 1/6 długości całej sieci kanalizacyjnej w podregionie), a w dalszej kolejności gmina Zakopane (169,3 – 8,9% ogólnej długości sieci). Najkrótszą sieć kanalizacyjną, nieprzekraczającą 0,5 km posiadała natomiast gmina Budzów. Długość sieci kanalizacyjnej w gminach miejskich wyniosła łącznie 340,8 km, a w gminach wiejskich – 1369,1 km.

Tabl. 4.1. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej^a w km
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w km		
Ogółem	1614,6	1699,6	1894,4
Gminy miejskie.....	329,3	336,8	340,8
Gminy miejsko-wiejskie.....	112,9	113,1	184,5
Gminy wiejskie.....	1172,4	1249,7	1369,1

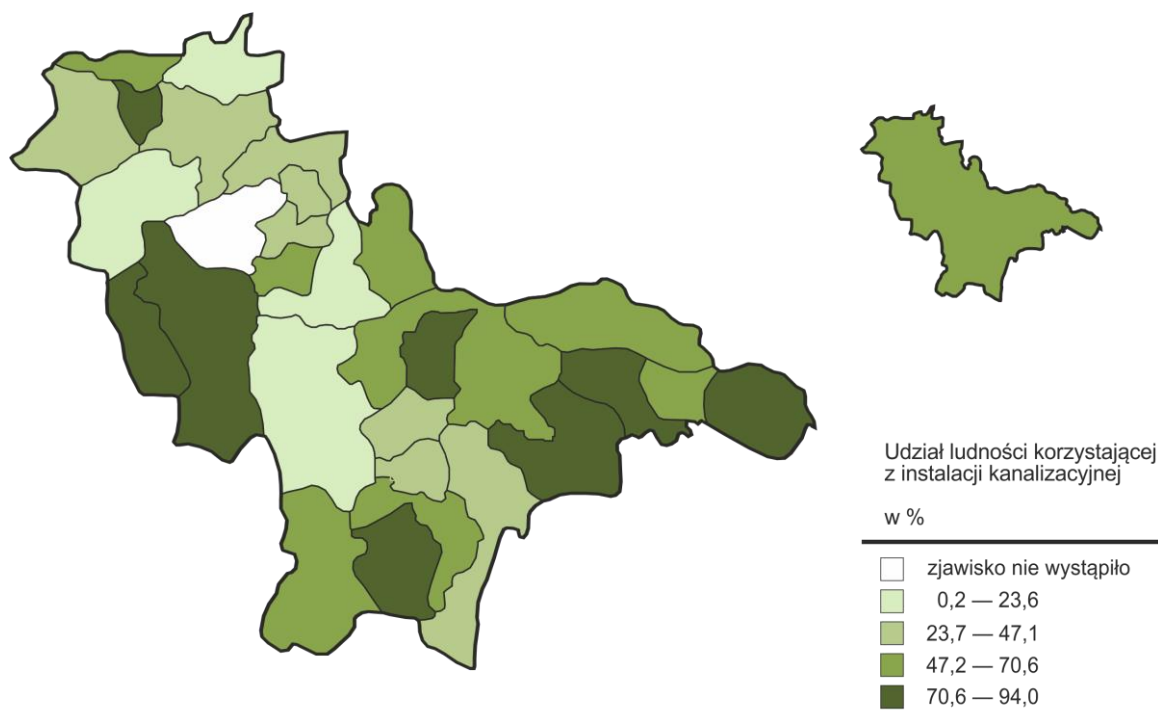
a Sieć rozdzielcza i kolektory.

Największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w 2015 r. wystąpiło w gminach miejskich: Sucha Beskidzka – 264,6 km na 100 km², Zakopane - 201,5 oraz Nowy Targ – 170,8 natomiast najmniejsze w gminach wiejskich: Budzów – 0,7 oraz Zawoja – 6,3.

Siecią kanalizacyjną odprowadzono z podregionu nowotarskiego 8,2 tys. dam³ ścieków, najwięcej z terenu miasta Zakopane (25,2% ogółu), a w dalszej kolejności z miasta Nowy Targ (13,9%). Najmniej ścieków odprowadzono z obszaru gmin:

Bystra-Sidzina oraz Budzów. Łączna liczba ścieków odprowadzonych z analizowanego obszaru stanowiła 0,04% ogólnej objętości ścieków odprowadzonych w analizowanym podregionie.

Wykr. 4.1. Korzystający z sieci kanalizacyjnej w 2015 r.

Analogicznie do ilości dostępnej infrastruktury, na terenie podregionu nowotarskiego występowały wyraźne różnice w udziałach ludności z niej korzystającej. Podczas gdy na terenie gmin: Zakopane, Spytkowice, Biały Dunajec, Nowy Targ, Jordanów udział ten wynosił powyżej 80%, w niektórych gminach udział ten nie przekraczał 5%. Gminy o najslabszej infrastrukturze kanalizacyjnej nie miały wyraźnych cech wspólnych pod względem ich położenia.

Trochę odmiennie niż w przypadku sieci kanalizacyjnej, najdłuższa sieć wodociągowa w podregionie nowotarskim znajdowała się w Zakopanem (113,1 km – 11,1% ogółu), a w dalszej kolejności w mieście Jabłonka (96,5 km – 9,5% ogółu). Gmina Stryszawa znalazła się na trzeciej pozycji z siecią wodociągową długości 88,4 km (8,7% ogółu). Najkrótszą natomiast sieć wodociągową, o długości odpowiednio 0,4 km i 0,7 km posiadały gminy: Ochotnica Dolna i Budzów. Gmina Lipnica Wielka w 2015 r. wciąż jeszcze nie posiadała na swoim terenie wodociągu.

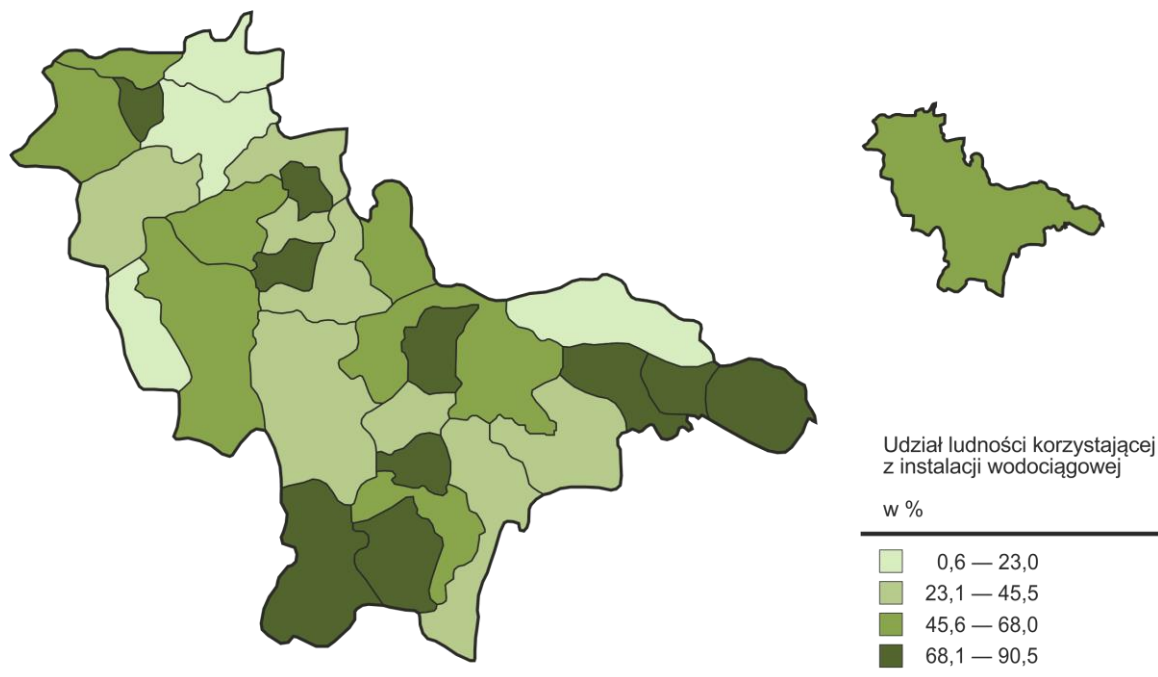
Tabl. 4.2. Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w km
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w km		
Ogółem	960,4	982,3	1018,3
Gminy miejskie.....	259,4	261,9	263,6
Gminy miejsko-wiejskie.....	74,9	75,6	80,9
Gminy wiejskie.....	626,1	644,8	674,3

Łączna długość sieci wodociągowej rozdzielczej w gminach miejskich stanowiła w 2015 r. 25,9% ogółu sieci na analizowanym terenie. Sieć wodociągowa zlokalizowana w gminach wiejskich podregionu stanowiła natomiast 2/3 - (66,2%) jej całkowitej długości.

Największe zagęszczenie sieci wodociągowej zaobserwowano na terenie gminy Sucha Beskidzka - 195,0 km na 100 km² (wzrost w stosunku do 2014 r. o 0,7 km na 100 km²), Zembrzyce - 154,1 (o 0,3 km na 100 km²), Nowy Targ – 147,5 (o 2,9 km na 100 km²), a najmniejsze w gminie Ochotnica Dolna – 0,3 oraz Budzów – 0,9.

Wykr. 4.2. Korzystający z sieci wodociągowej w 2015 r.

Tak jak w przypadku infrastruktury kanalizacyjnej, na terenie podregionu nowotarskiego dało się zaobserwować znaczne różnice w udziałach ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Największy odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej zaobserwowano w miastach: Zakopane (90,0%), Spytkowice (85,5%) i Biały Dunajec (85,4%). W tym samym czasie w gminie Budzów z wodociągu korzystał mniej niż co 170 mieszkańców (odpowiednio - 0,6%).

Woda dostarczona gospodarstwom domowym podregionu nowotarskiego wyniosła 4,9 tys. dam³, co stanowiło w 2015 r. 5,5% ogółu wody dostarczonej gospodarstwom domowym województwa małopolskiego. Najwięcej wody na osobę zużyto w gospodarstwach domowych z terenu miasta Zakopane 43,6 m³, a najmniej w gminie Budzów – poniżej 1,0 m³.

Według stanu w dniu 31 XII 2015 r. z liczącej łącznie 0,62 tys. km sieci gazowej korzystało 13 gmin (bez korzystających z gazomierzy zbiorczych), czyli 24,2 tys. odbiorców. Liczba odbiorców gazu z sieci była tym samym w 2015 r. wyższa o 507 osób (2,1%) w porównaniu z 2013 r.

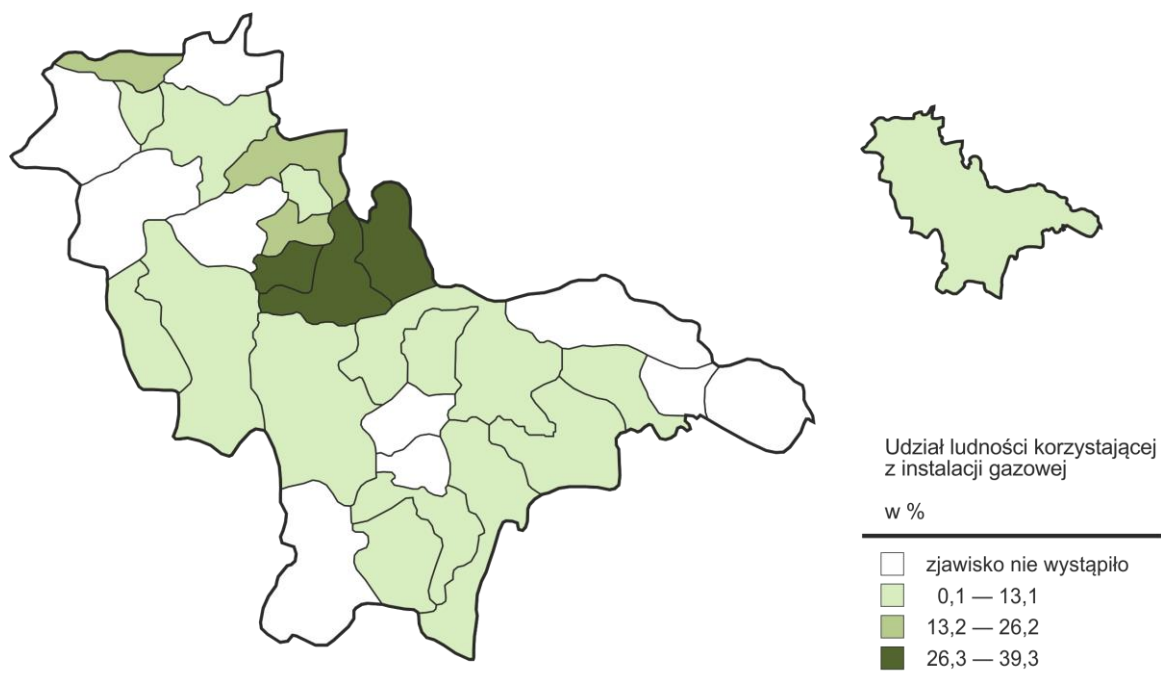
Najdłuższą sieć gazową posiadały gmina Raba Wyżna (0,13 tys. km, czyli 21,1% długości sieci w całym podregionie) i gmina Rabka-Zdrój (0,10 tys. km – 16,3% ogólnej długości sieci). 15 gmin podregionu nie posiadało sieci gazowej.

Tabl. 4.3. Długość czynnej sieci gazowej w km
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w km		
Ogółem	0,58	0,59	0,62
Gminy miejskie.....	0,13	0,14	0,14
Gminy miejsko-wiejskie.....	0,12	0,12	0,11
Gminy wiejskie.....	0,33	0,34	0,36

Dostępność sieci gazowej, mierzona udziałem ludności z niej korzystającej wykazywała w 2015 r. na analizowanym terenie znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Największy udział ludności korzystającej z sieci gazowej miały gminy wiejskie: Raba Wyżna (22,4%) i Rabka-Zdrój (21,7%). Na trzeciej pozycji była gmina miejska Nowy Targ (15,7%).

Wykr. 4.3. Korzystający z sieci gazowej w 2015 r.

Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca podregionu nowotarskiego wyniosło w 2015 r. - 29,0 m³. Największe zużycie gazu per capita odnotowano w gminie Rabka-Zdrój (146,9 m³), Zakopane (94,4 m³), Spytkowice (63,6 m³). W Nowym Targu zużywano 58,9 m³.

4.1.2. SIĘĆ KOMUNIKACYJNO-TRANSPORTOWA

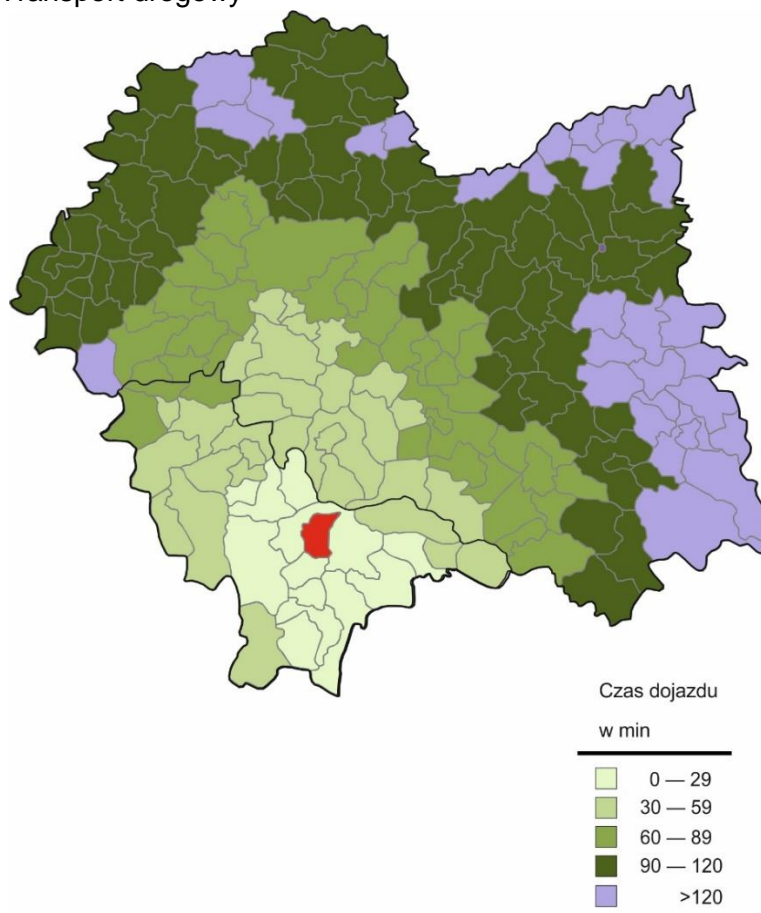
Przez podregion nowotarski przechodzą cztery drogi krajowe: 7, 28, 47, 49 oraz dziewięć dróg wojewódzkich. Najslabiej rozwiniętą sieć dróg powiatowych o nawierzchni twardej posiada powiat tatrzański (13,1 km na 100 km²), a najlepiej powiat suski 32,5 km na 100 km². Odmiennie wygląda sytuacja dróg gminnych o nawierzchni twardej – najmniejsza liczba takich dróg znajduje się w powiecie suskim (78,8 km na 100 km²), a największa w powiecie tatrzańskim (105,3 km na 100 km²).

Pochodną słabo rozwiniętej sieci drogowej w powiecie suskim są dłuższe czasy dojazdu do Nowego Targu (jednostka centralna podregionu). Gminy Bystra-Sidzina czy Jordanów (zarówno gmina miejska jak i wiejska – do 60 min) znajdują się w promieniu 15 km do 20 km, podobnie jak Poronin czy Zakopane (do 29 min), a czas

dojazdu jest nawet dwa razy dłuższy. Najwięcej czasu do Nowego Targu zajmuje przejazd z gmin: Zembrzyce, Stryszawa, Budzów (powyżej 60 min).

Wykr. 4.4. Przeciętny czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu nowotarskiego w 2014 r.

Transport drogowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Na podstawie analizy dostępności transportowej, która opracowana została w oparciu o dostępność czasową do ośrodka centralnego podregionu, wyznaczone zostały obszary wewnętrzne i peryferyjne. W ramach analizy wyodrębniono gminy o najbardziej dogodnym położeniu pod względem czasu dojazdu do jednostki centralnej (miasta Nowy Targ) oraz obszary problemowe, z czasem dojazdu powyżej 60 minut. Wśród gmin o izochronie dojazdu powyżej 60 min znajdują się trzy gminy powiatu suskiego: Zembrzyce, Stryszawa, Budzów.

4.2. EDUKACJA

4.2.1. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Według obowiązującego w Polsce systemu oświaty pierwszy etap kształcenia stanowi wychowanie przedszkolne, które realizowane jest w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Nowelizacja ustawy o systemie oświaty wprowadziła obowiązek szkolny dla dzieci sześciolletnich, wobec czego w roku szkolnym 2015/2016 wychowaniem przedszkolnym zostały objęte dzieci w wieku 3–5 lat. W roku szkolnym 2013/2014 wychowanie przedszkolne obejmowało dzieci w wieku 3-6 lat, a rok szkolny 2014/2015 był okresem przejściowym¹¹.

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowotarskiego funkcjonowały 263 placówki wychowania przedszkolnego, które stanowiły 12,1% placówek województwa małopolskiego. W województwie, a także w podregionie, większość placówek umiejscowionych była na wsi. W przypadku podregionu nowotarskiego ich udział wśród wszystkich placówek wyniósł 78,7% i był o 15,9 p. proc. wyższy niż w województwie. W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba placówek wychowania przedszkolnego podregionu zwiększyła się o 4. Liczba przedszkoli zwiększyła się o 10 placówek. W przypadku oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych zanotowano spadek o 5 placówek. Zmniejszyła się również liczba punktów przedszkolnych – o 1 placówkę. Na terenie podregionu nowotarskiego nie funkcjonował żaden zespół wychowania przedszkolnego.

W strukturze placówek wychowania przedszkolnego podregionu największą liczbę stanowiły 153 oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych. Ich udział wyniósł 58,2% i w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zmniejszył się o 2,8 p. proc. Przedszkola (w liczbie 98) stanowiły 37,3% placówek realizujących wychowanie przedszkolne w podregionie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 udział zwiększył się o 3,3 p. proc. W województwie małopolskim przedszkola stanowiły 55,9% placówek, a oddziały przedszkole w szkołach podstawowych – 39,7%. Udział punktów przedszkolnych wyniósł w podregionie 4,6%, natomiast w województwie – 4,4%.

¹¹ Patrz uwagi metodyczne, ust. 21 na str. 106.

Na terenie podregionu nowotarskiego w roku szkolnym 2015/2016 wychowaniem przedszkolnym objęto 10,2 tys. dzieci. Stanowiły one 9,2% dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego w województwie. Najliczniejszą grupę stanowiły dzieci uczęszczające do przedszkoli. Ich udział wśród dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 78,5% w województwie i 62,1% w podregionie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zanotowano wzrost udziału o 3,7 p. proc. w przypadku województwa oraz o 4,5 p. proc. w przypadku podregionu. Drugą grupę pod względem liczebności stanowiły dzieci z oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Stanowiły one 19,8% dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie oraz 35,4% w podregionie. Udział dzieci z oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych w strukturze zmniejszył się w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 o 3,5 p. proc. w województwie oraz 4,4 p. proc. w podregionie.

Tabl. 4.4. Wychowanie przedszkolne
Stan w dniu 30 IX

Wyszczególnienie	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Województwo małopolskie			
Placówki ogółem	2149	2177	2175
w tym przedszkola.....	1120	1173	1216
Dzieci w placówkach ^a	118253	114724	110727
w tym w przedszkolach.....	88514	88435	86923
Miejsca w przedszkolach.....	91061	95299	96890
W tym podregion nowotarski			
Placówki razem	259	263	263
w tym przedszkola.....	88	98	98
Dzieci w placówkach ^a	11212	10659	10162
w tym w przedszkolach.....	6449	6626	6306
Miejsca w przedszkolach.....	6868	7496	7593

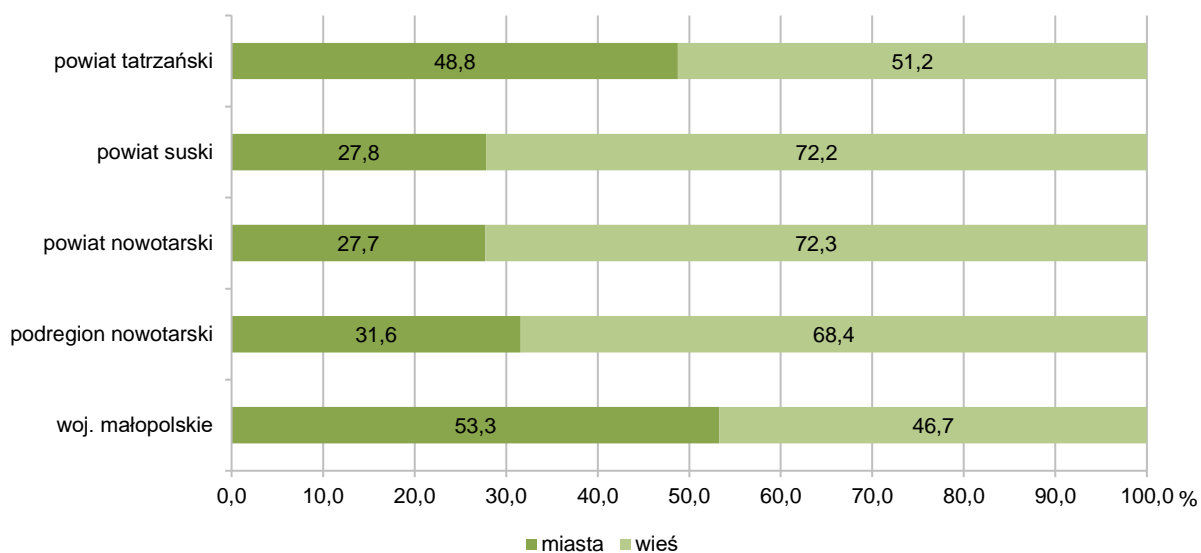
^a Dane dotyczące liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego nie są w pełni porównywalne ze względu na zmiany wprowadzone w ustawie o systemie oświaty (patrz uwagi metodyczne, ust. 20 na str. 106).

W podregionie nowotarskim w roku szkolnym 2015/2016 wychowaniem przedszkolnym objęto 74,6% dzieci w wieku 3–5 lat, a więc o 9,4 p. proc. mniej niż w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zanotowano wzrost o 12,4 p. proc. (w porównaniu ze wzrostem o 10,7 p. proc. w województwie). Wśród 8,7 tys. dzieci w wieku 3–5 lat korzystających z wychowania przedszkolnego

w podregionie nowotarskim 68,4% stanowiły dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w placówkach na wsi, a 31,6% – w miastach.

W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie nowotarskim przygotowano 7,6 tys. miejsc dla dzieci w przedszkolach, a ich liczba wzrosła w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 o 10,6%. Miejsca dostępne dla dzieci w przedszkolach podregionu nowotarskiego stanowiły 7,8% miejsc przygotowanych w całym województwie.

Wykr. 4.5. Struktura dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2015/2016

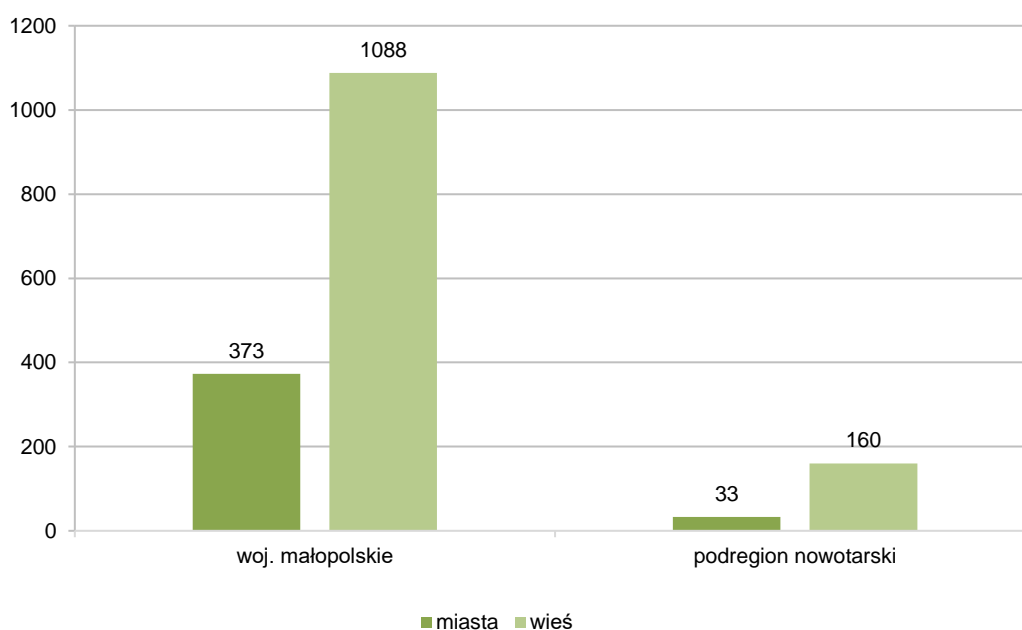
4.2.2. SZKOLNICTWO PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Szkoły podstawowe

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowotarskiego działalność edukacyjną prowadziły 193 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), które stanowiły 13,2% wśród wszystkich szkół tego typu w województwie małopolskim. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba szkół podstawowych w podregionie zwiększyła się o 3 placówki, natomiast w przypadku województwa zanotowano wzrost o 21 placówek.

Zarówno w podregionie, jak i w województwie, wśród szkół podstawowych dominowały placówki zlokalizowane na wsi. W podregionie nowotarskim stanowiły one 82,9% szkół, a więc o 8,4 p. proc. więcej niż w przypadku województwa. Jednostki samorządu terytorialnego prowadziły 92,7% szkół podstawowych na terenie podregionu nowotarskiego w stosunku do 86,7% placówek w województwie.

Wykr. 4.6. Szkoły podstawowe w miastach i na wsi w roku szkolnym 2015/2016

W roku szkolnym 2015/2016 do szkół podstawowych podregionu nowotarskiego uczęszczało 24,1 tys. dzieci, które stanowiły prawie 11% uczniów szkół podstawowych województwa małopolskiego. Wśród uczniów szkół podstawowych, zarówno w województwie, jak i w podregionie, udział chłopców wyniósł około 51%. Liczba uczniów przypadających na 1 szkołę zwiększała się z roku na rok, natomiast liczba uczniów przypadających na 1 oddział w latach 2013–2015 pozostała niezmienna. W roku szkolnym 2015/2016 na 1 podstawówkę w podregionie przypadało 125 uczniów (o 10 więcej w stosunku do roku szkolnego 2013/2014), a na 1 oddział w szkole – 16 uczniów. W przypadku szkół podstawowych województwa małopolskiego wskaźniki były wyższe. Na 1 szkołę podstawową w województwie przypadało 151 uczniów (o 14 więcej w stosunku do roku szkolnego 2013/2014), natomiast na 1 oddział w szkole podstawowej – 18 uczniów.

Absolwentami szkół podstawowych w roku szkolnym 2014/2015 w podregionie zostało 3,6 tys. uczniów. Stanowili oni 11,2% absolwentów szkół podstawowych w województwie. W porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013 liczba absolwentów zmniejszyła się w podregionie o 7,2% (w stosunku do spadku o 5,4% w województwie).

W roku szkolnym 2015/2016 współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych podregionu nowotarskiego wyniósł 87,6% (w stosunku do 88,4% w przypadku szkół podstawowych województwa). W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 wartość współczynnika zmniejszyła się zarówno w podregionie nowotarskim (o 5,3 p. proc.), jak i w województwie (o 6,5 p. proc.). W podregionie nowotarskim największą powszechnością nauczania charakteryzował się powiat nowotarski (88,0%), a najmniejszą – powiat tatrzański (86,9%). W powiecie suskim współczynnik skolaryzacji netto wyniósł 87,3%.

W ramach obowiązkowych zajęć w szkołach podstawowych prowadzono lekcje języków obcych. W podregionie nowotarskim (podobnie jak w województwie), największa liczba dzieci uczęszczała na zajęcia z języka angielskiego. W roku szkolnym 2015/2016 udział uczących się tego języka wyniósł 99,0% (w porównaniu z udziałem na poziomie 97,6% w województwie). Pozostali uczniowie szkół podstawowych podregionu uczęszczali na lekcje języka niemieckiego lub francuskiego. Powiat suski był jedynym powiatem podregionu nowotarskiego, w którym wszyscy uczniowie uczyli się języka angielskiego.

Tabl. 4.5. Szkoły podstawowe i gimnazja
Stan w dniu 30 IX

Wyszczególnienie	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Województwo małopolskie			
Szkoły podstawowe	1440	1452	1461
Uczniowie ^a	196735	208722	220561
Absolwenci ^b	34255	33015	32400
Gimnazja	762	766	773
Uczniowie.....	105110	102582	100553
Absolwenci.....	35784	34880	33933
W tym podregion nowotarski			
Szkoły podstawowe	190	191	193
Uczniowie ^a	21827	22975	24081
Absolwenci ^b	3922	3738	3639
Gimnazja	99	101	101
Uczniowie.....	11929	11580	11256
Absolwenci.....	4120	3958	3857

a Dane dotyczące liczby dzieci w szkołach podstawowych nie są w pełni porównywalne ze względu na zmiany wprowadzone w ustawie o systemie oświaty (patrz uwagi metodyczne, ust. 20 na str. 106).

b Z poprzedniego roku szkolnego.

Gimnazja

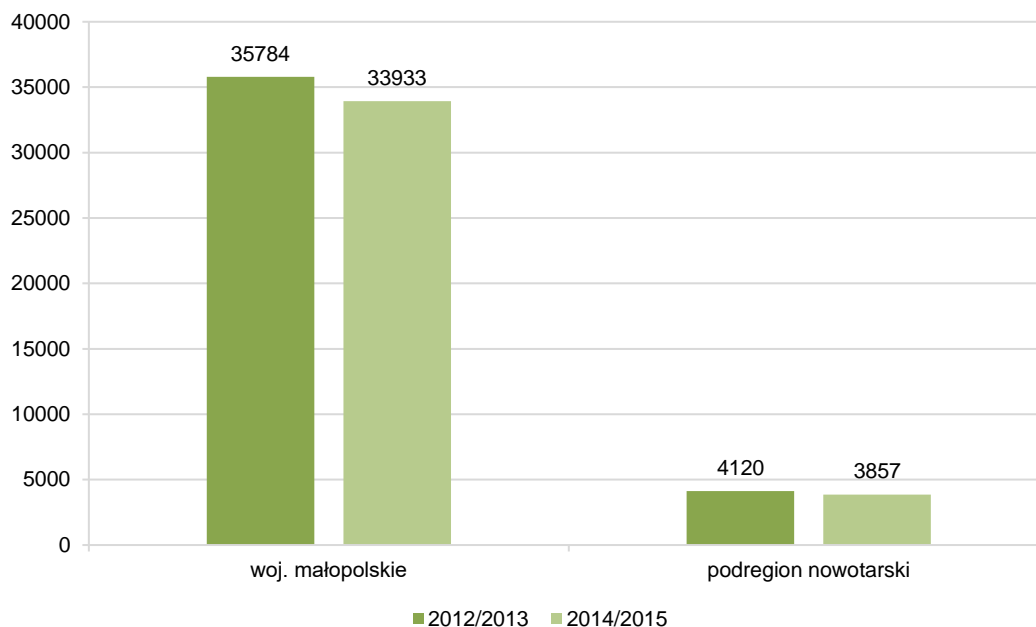
Na terenie podregionu nowotarskiego w roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało 101 gimnazjów dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi). Stanowiły one 13,1% wśród wszystkich szkół tego typu w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba placówek zwiększyła się o 2 szkoły (w województwie – o 11). Na wsi zlokalizowanych było 77,2% gimnazjów podregionu, a ich udział w ogólnej liczbie placówek był wyższy o 15,4 p. proc. niż w przypadku gimnazjów prowadzących działalność edukacyjną na wsi w województwie małopolskim.

W roku szkolnym 2015/2016 do gimnazjów podregionu nowotarskiego uczęszczało 11,3 tys. uczniów. Udział chłopców wśród uczniów gimnazjów w podregionie i województwie był zbliżony. W podregionie wyniósł 51,3% w stosunku do udziału na poziomie 51,5% w gimnazjach województwa. Uczniowie gimnazjów podregionu nowotarskiego stanowili 11,2% uczniów gimnazjów województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów zmniejszyła się zarówno w podregionie (o 5,6%), jak i w województwie (gdzie spadek liczby uczniów wyniósł 4,3%).

W latach 2013–2015 liczba uczniów przypadających na 1 szkołę zmniejszała się. W roku szkolnym 2015/2016 na 1 gimnazjum podregionu przypadało 111 uczniów, a więc o 9 uczniów mniej w stosunku do roku szkolnego 2013/2014. Biorąc pod uwagę gimnazja całego województwa można zaobserwować, że liczba uczniów przypadających na szkołę była wyższa – w roku szkolnym 2015/2016 wyniosła 130, a dwa lata wcześniej – 138. W roku szkolnym 2015/2016 na 1 oddział w gimnazjum, zarówno w podregionie, jak i w województwie, przypadało 21 uczniów.

Absolwentami gimnazjów podregionu w roku szkolnym 2014/2015 zostało 3,9 tys. uczniów, których udział w strukturze absolwentów gimnazjów województwa wyniósł 11,4%. W latach 2012–2014 liczba absolwentów z roku na rok ulegała zmniejszeniu. Zestawiając ze sobą dane z lat 2012/2013 oraz 2014/2015 można zauważyć, że spadek liczby absolwentów gimnazjów podregionu wyniósł 6,4% i był wyższy niż w gimnazjach województwa, gdzie liczba absolwentów zmniejszyła się o 5,2%.

Wykr. 4.7. Absolwenci gimnazjów w roku szkolnym 2012/2013 i 2014/2015

W gimnazjach podregionu nowotarskiego w roku szkolnym 2015/2016 współczynnik skolaryzacji netto wyniósł 90,4%, a więc był niższy niż w przypadku gimnazjów województwa, gdzie wartość współczynnika wyniosła 93,6%. Wśród

powiatów wchodzących w skład podregionu nowotarskiego najwyższą wartość współczynnika zanotowano w powiecie suskim (93,2%), a najniższą w powiecie tatrzańskim (85,7%). W powiecie nowotarskim współczynnik skolaryzacji netto wyniósł 90,8%.

Uczniowie gimnazjów uczęszczali na obowiązkowe zajęcia z języków obcych. Największa liczba gimnazjalistów podregionu nowotarskiego (11,0 tys.) uczyła się języka angielskiego. Drugim pod względem liczby uczniów był język niemiecki. Na lekcje uczęszczało 9,3 tys. uczniów gimnazjów podregionu. Uczniowie podregionu uczęszczali też na lekcje języka francuskiego, hiszpańskiego i włoskiego.

Szkoły ponadgimnazjalne

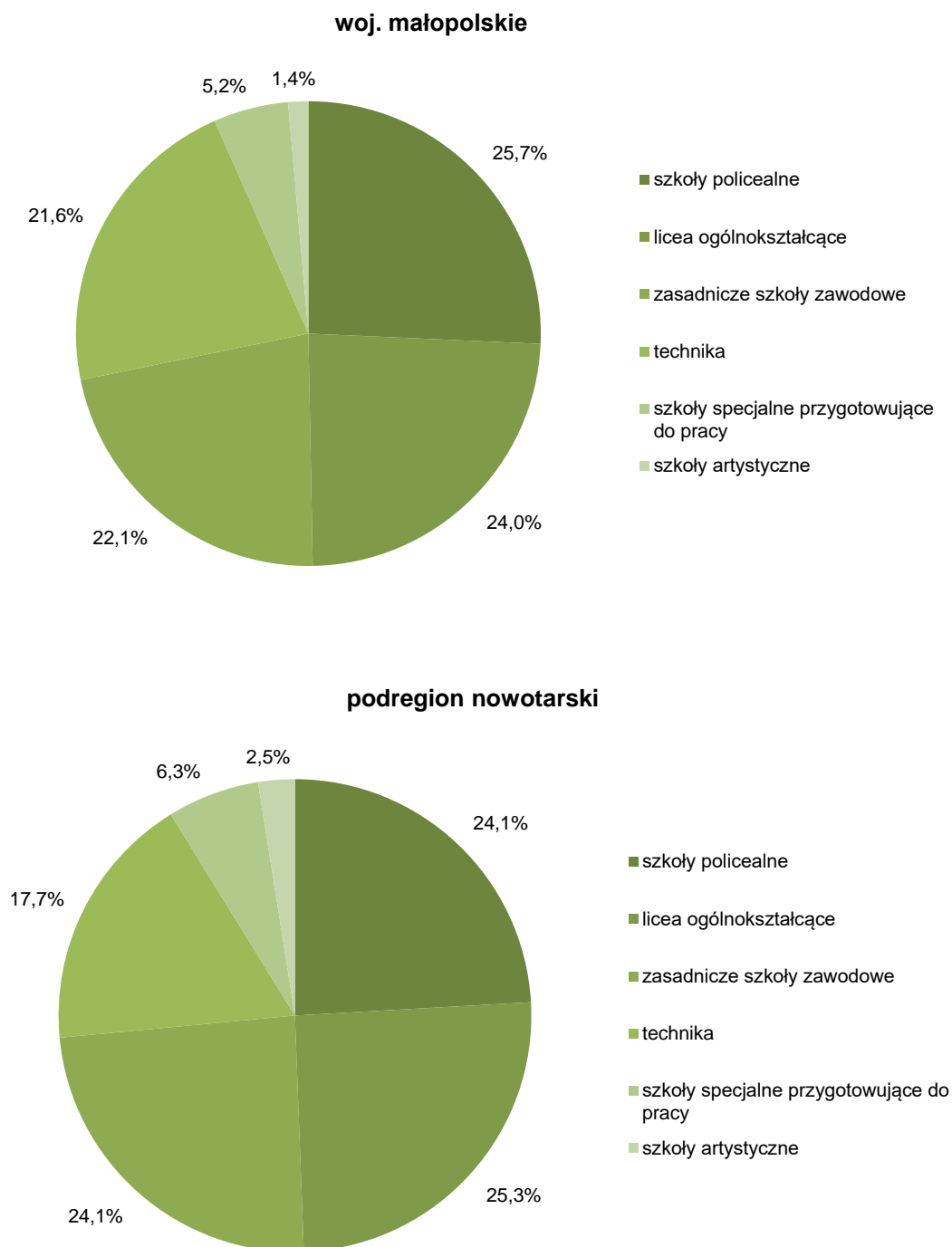
W polskim systemie oświaty szkolnictwo ponadgimnazjalne tworzą: zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika i technika uzupełniająca, artystyczne szkoły dające uprawnienia zawodowe, a także specjalne szkoły przysposabiające do pracy zawodowej. Do placówek szczebla ponadgimnazjalnego zalicza się także szkoły policealne, które stanowią wyższy stopień kształcenia w stosunku do wymienionych powyżej.

W podregionie nowotarskim w roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało 79 szkół ponadgimnazjalnych, a ich udział wśród 707 szkół ponadgimnazjalnych województwa wyniósł 11,2%. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zanotowano spadek liczby szkół o 12,2% (w stosunku do spadku o 6,7% w przypadku szkół ponadgimnazjalnych w województwie). W strukturze szkół ponadgimnazjalnych podregionu dominowały licea ogólnokształcące, które stanowiły 25,3% ogółu.

W roku szkolnym 2015/2016 do szkół ponadgimnazjalnych podregionu uczęszczało 13,4 tys. uczniów, a więc o 2,1% mniej niż w roku szkolnym 2013/2014. Spadek zanotowany w województwie był większy i wyniósł 3,2%. Uczniowie szkół podregionu stanowili 9,7% wśród 137,6 tys. uczniów kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych województwa. Uczniowie najchętniej podejmowali kształcenie w technikach (38,9% uczniów w podregionie nowotarskim oraz 36,8% uczniów w województwie) oraz w liceach ogólnokształcących (26,6% uczniów w podregionie oraz 32,6% uczniów w województwie). Analizując dane dotyczące liczby uczniów

w latach 2013–2015 można zauważyć, że popularność liceów ogólnokształcących zmniejszała się z roku na rok, natomiast popularność techników rosła.

Wykr. 4.8. Szkoły ponadgimnazjalne według typów szkół w roku szkolnym 2015/2016

Większość uczniów wybierała szkoły umożliwiające przystąpienie do egzaminu maturalnego i zdobycie świadectwa dojrzałości. W podregionie nowotarskim ich udział w ogólnej liczbie uczniów wyniósł 67,0% i był niższy niż w województwie (70,3%). W roku szkolnym 2014/2015 absolwentami szkół ponadgimnazjalnych zostało 3,9 tys. uczniów, a więc o 9,9% mniej niż w roku szkolnym 2012/2013. W województwie spadek był większy i wyniósł 11,7%.

Licea ogólnokształcące

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowotarskiego funkcjonowało 20 liceów ogólnokształcących (łącznie ze specjalnymi). W województwie małopolskim działalność edukacyjną prowadziło 169 szkół tego typu, a udział liceów podregionu wśród nich wyniósł 11,8%. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba szkół zmniejszyła się w podregionie o 1 placówkę natomiast w województwie o 15 placówek. Ze względu na stopniową likwidację uzupełniających liceów ogólnokształcących od roku szkolnego 2012/2013, w latach 2013–2015 na terenie podregionu i województwa nie funkcjonowały szkoły tego typu.

Uczniowie, którzy zdecydowali się na podjęcie edukacji w liceach ogólnokształcących, mają możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego, a po uzyskaniu pozytywnego wyniku – uzyskania świadectwa dojrzałości. W roku szkolnym 2015/2016 do liceów województwa małopolskiego uczęszczało 44,8 tys. uczniów, a 7,9% (3,6 tys.) stanowili licealiści podregionu nowotarskiego. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zanotowano spadek liczby uczniów o 12,3% w podregionie oraz o 9,7% w województwie. Wśród licealistów dominowały kobiety: ich udział w strukturze uczniów w podregionie wyniósł 67,0% i był o 2,5 p. proc. wyższy niż w województwie. Wśród wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych podregionu licealiści stanowili 26,6%, co plasowało ten typ szkoły na drugim miejscu pod względem popularności (za technikami). W województwie udział licealistów wśród uczniów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych był o 6,0 p. proc. wyższy.

W roku szkolnym 2015/2016 na 1 liceum ogólnokształcące przypadało 178 uczniów, a więc o 88 mniej niż w przypadku tego typu szkół w województwie. W przypadku liczby uczniów przypadających na 1 oddział różnice były mniejsze:

w liceach podregionu było to 24 uczniów, natomiast w liceach województwa – 28 uczniów.

W roku szkolnym 2014/2015 absolwentami liceów ogólnokształcących zostało 1,3 tys. uczniów w podregionie oraz 15,8 tys. uczniów w województwie. W obu przypadkach udział kobiet wśród absolwentów wyniósł prawie 65%. W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 zanotowano spadek liczby absolwentów. W podregionie ten typ szkoły ukończyło o 12,6% mniej uczniów, natomiast w województwie liczba absolwentów zmniejszyła się o 14,3%.

Licea profilowane

Uczniowie uczęszczający do liceów profilowanych mają możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego oraz zdobycia kwalifikacji zawodowych. Zgodnie ze zmianami w systemie oświaty od roku szkolnego 2012/2013 licea profilowane zaczęły być stopniowo likwidowane. Był to pierwszy rok szkolny, w którym nie przeprowadzono naboru do klas pierwszych. W podregionie nowotarskim funkcjonowanie liceów profilowanych odnotowano po raz ostatni, podobnie jak w województwie, w roku szkolnym 2013/2014. Działalność edukacyjną w podregionie prowadziły wtedy 4 placówki, natomiast w województwie – 15. Do liceów profilowanych w podregionie uczęszczało 123 uczniów, którzy stanowili 35,3% uczniów tego typu szkół w województwie. W roku szkolnym 2013/2014 absolwentami liceów profilowanych zostało 106 uczniów w podregionie oraz 219 uczniów w województwie.

Technika i technika uzupełniająca

Technika wraz z technikami uzupełniającymi oferują uczniom wiele możliwości: zdobycie średniego wykształcenia, przystąpienie do egzaminu maturalnego i zdobycie świadectwa dojrzałości (w przypadku pozytywnego wyniku) oraz uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

Na terenie podregionu nowotarskiego w roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało 14 techników, które stanowiły 9,2% w strukturze 153 techników województwa. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zaobserwowano spadek

liczby tego typu szkół. W województwie liczba techników zmniejszyła się o 12 placówek, natomiast w podregionie – o 6. W latach 2013–2015 w podregionie nowotarskim działalności edukacyjnej nie prowadziło żadne technikum uzupełniające, natomiast w przypadku województwa ostatnim rokiem, w którym funkcjonowały technika uzupełniające był rok szkolny 2013/2014.

W roku szkolnym 2015/2016 do techników zlokalizowanych w podregionie uczęszczało 5,2 tys. uczniów, natomiast w całym województwie 50,6 tys. uczniów. Udział uczniów podregionu w liczbie osób uczęszczających do techników w województwie wyniósł 10,2%. W przeciwieństwie do malejącej liczby techników liczba uczniów zwiększyła się w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 o 2,1% w podregionie oraz o 2,2% w województwie.

Technika były najchętniej wybieranymi przez uczniów szkołami ponadgimnazjalnymi, zarówno w podregionie, jak i w województwie. Uczęszczało do nich 38,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych podregionu oraz 36,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa. W podregionie nowotarskim na 1 szkołę przypadało 371 uczniów, natomiast na oddział – 25 uczniów. Dla techników w województwie małopolskim wartości wyniosły odpowiednio 331 oraz 26 uczniów. W strukturze uczniów techników dominowali mężczyźni, a ich udział był niższy w podregionie (51,3%) niż w województwie (59,0%).

Absolwentami techników w roku szkolnym 2014/2015 zostało 1,1 tys. uczniów w podregionie oraz 11,0 tys. uczniów w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 liczba absolwentów zmniejszyła się w podregionie o 4,5%, natomiast w województwie o 2,6%.

Zasadnicze szkoły zawodowe

Wśród szkół ponadgimnazjalnych wyróżnia się także zasadnicze szkoły zawodowe, oferujące uczniom zdobycie dyplomu, który stanowi potwierdzenie nabytych umiejętności zawodowych.

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowotarskiego działalność edukacyjną prowadziło 19 zasadniczych szkół zawodowych (łącznie ze specjalnymi), a ich liczba w latach 2013–2015 pozostała niezmienna. W roku szkolnym 2015/2016

w województwie funkcjonowało 156 zasadniczych szkół zawodowych, a placówki podregionu stanowiły 12,2%.

Analizując dane dotyczące liczby uczniów można zauważyć, że w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 w podregionie zwiększyła się ona o 5,6%, a w roku szkolnym 2015/2016 wyniosła 3,2 tys. Uczniowie kształcący się w zasadniczych szkołach zawodowych podregionu stanowili 16,7% wśród 19,4 tys. uczniów tego typu szkół w województwie. Osoby uczęszczające do zasadniczych szkół zawodowych stanowiły 24,2% uczniów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych, podczas gdy w województwie udział był o ponad 10 p. proc. niższy.

W strukturze uczniów pod względem płci dominowali mężczyźni. W roku szkolnym 2015/2016 stanowili oni 66,1% osób uczęszczających do zasadniczych szkół zawodowych w podregionie, oraz 69,5% uczniów w województwie. Na 1 szkołę w podregionie przypadało 170 uczniów, a więc o 46 uczniów więcej niż w województwie. W przypadku liczby uczniów przypadających na 1 oddział różnice nie były tak znaczne: w podregionie było to 18 osób, w stosunku do 20 osób w szkołach województwa.

W roku szkolnym 2014/2015 absolwentami zasadniczych szkół zawodowych zostało 1,0 tys. uczniów w podregionie, którzy stanowili 16,4% wśród 6,1 tys. absolwentów tego typu szkół w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 liczba osób, które ukończyły edukację w zasadniczych szkołach zawodowych podregionu zmniejszyła się o 9,6%. Spadek zaobserwowany w województwie był o 5,8 p. proc. wyższy.

Szkoły specjalne przysposabiające do pracy

Dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi działalność edukacyjną prowadzą specjalne szkoły przysposabiające do pracy.

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowotarskiego funkcjonowało 5 spośród 37 specjalnych szkół przysposabiających do pracy zlokalizowanych w województwie małopolskim. W stosunku do roku szkolnego

2013/2014 zanotowano wzrost o 1 placówkę w podregionie oraz o 5 placówek w województwie.

Na terenie podregionu nowotarskiego w roku szkolnym 2015/2016 do szkół specjalnych przysposabiających do pracy uczęszczało 77 spośród 822 uczniów tego typu szkół w województwie. Większość stanowili mężczyźni. Ich udział w strukturze uczniów pod względem płci wyniósł 55,8% w podregionie oraz 56,8% w województwie.

W roku szkolnym 2014/2015 specjalne szkoły przysposabiające do pracy w podregionie nowotarskim ukończyło 11 uczniów. Wśród absolwentów tego typu szkół w województwie stanowili oni 7,1%. W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 liczba absolwentów w podregionie nie uległa zmianie, natomiast w województwie wzrosła o 26 osób.

Tabl. 4.6. Szkoły ponadgimnazjalne^a
Stan w dniu 30 IX

Wyszczególnienie	2013/2014	2014/2015	2015/2016
	Województwo małopolskie		
Szkoły ogółem	758	720	707
Uczniowie.....	142076	140347	137557
Absolwenci ^b	45505	40445	40171
	W tym podregion nowotarski		
Szkoły razem	90	81	79
Uczniowie.....	13643	13734	13351
Absolwenci ^b	4281	3848	3858

^a Patrz uwagi metodyczne ust. 20 na str. 106.

^b Z poprzedniego roku szkolnego.

Szkoły artystyczne

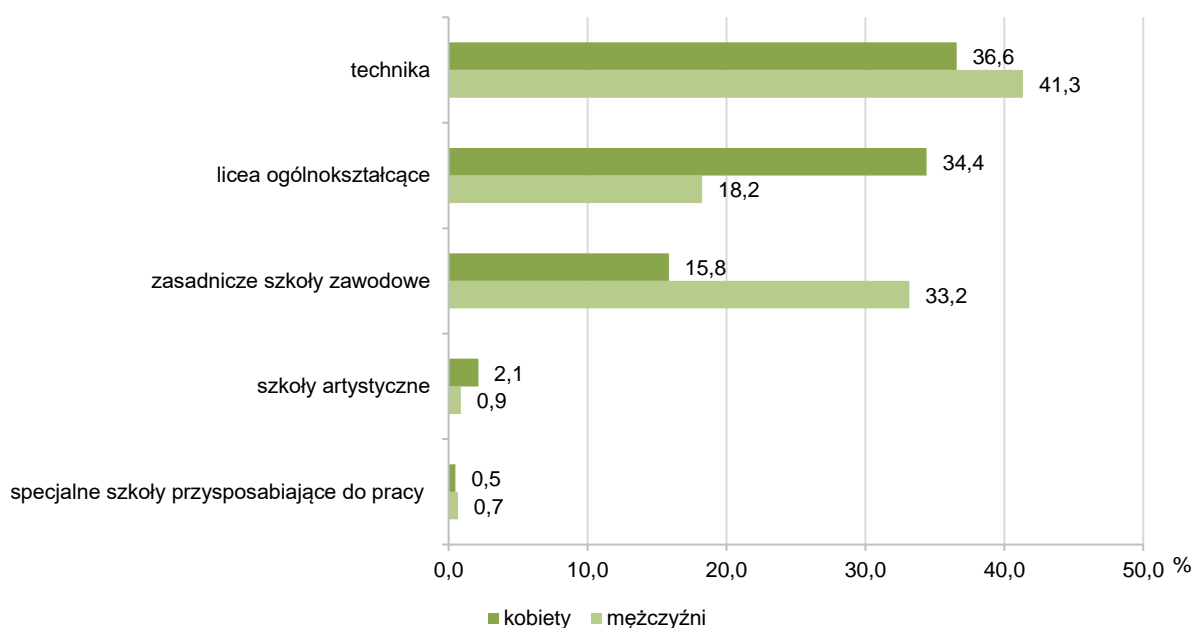
W polskim systemie oświaty edukację na szczeblu ponadgimnazjalnym prowadzą także ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe. Ich uczniami są osoby wykazujące uzdolnienia w różnych dziedzinach sztuki.

W podregionie nowotarskim w latach 2013–2015 funkcjonowały 2 szkoły artystyczne, natomiast w województwie liczba szkół zmniejszyła się z 12 w roku

szkolnym 2013/2014 do 10 w roku szkolnym 2015/2016. Do szkół podregionu uczęszczało 205 uczniów, którzy stanowili 16,4% wśród 1,2 tys. uczniów tego typu szkół w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów w podregionie zwiększyła się o 5,1%, natomiast w województwie zanotowano spadek o 4,3%. Analizując dane dotyczące liczby uczniów pod względem płci można zauważyć, że większość uczniów szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe stanowiły kobiety. W roku szkolnym 2015/2016 ich udział wyniósł 72,2% (w województwie – 73,1%).

Absolwentami szkół artystycznych w roku szkolnym 2014/2015 zostało 34 uczniów w podregionie nowotarskim oraz 208 uczniów w województwie. Udział absolwentów podregionu w ogólnej liczbie osób, które ukończyły edukację w szkołach artystycznych województwa wyniósł 16,3%.

Wykr. 4.9. Struktura uczniów wybranych szkół ponadgimnazjalnych według płci w roku szkolnym 2015/2016

Szkoły policealne

Po zdobyciu średniego wykształcenia w szkołach średnich absolwenci mają możliwość kontynuacji edukacji w szkołach policealnych (dla młodzieży, specjalnych oraz dla dorosłych) przygotowujących do pracy zawodowej.

Liczba szkół policealnych podregionu nowotarskiego zmniejszyła się w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 o 1 placówkę, natomiast w województwie zanotowano spadek liczby tego typu szkół o 12 placówek. W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowotarskiego działalność edukacyjną prowadziło 19 szkół, których udział w strukturze 182 policealnych szkół województwa wyniósł 10,4%.

W roku szkolnym 2015/2016 do szkół policealnych podregionu uczęszczało 1,1 tys. uczniów, którzy stanowili 5,3% wśród uczniów wszystkich policealnych szkół województwa (20,6 tys.). Analizując dane dotyczące liczby uczniów szkół policealnych w poprzednich latach można zauważyć, że w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów w podregionie wzrosła o 4,0%, natomiast w przypadku województwa zanotowano spadek o 2,9%. Wśród uczniów podregionu 2/3 stanowiły kobiety. W przypadku województwa udział kobiet wśród uczniów był wyższy o 6,1 p. proc.

Absolwentami policealnych szkół podregionu w roku szkolnym 2014/2015 zostało 368 uczniów, którzy stanowili 5,4% wśród 6,9 tys. uczniów tego typu szkół w województwie. 69,8% wśród uczniów, którzy ukończyli edukację stanowiły kobiety. W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 liczba absolwentów szkół policealnych w podregionie wzrosła o 26,9%, natomiast w przypadku szkół województwa – zmniejszyła się o 9,9%.

4.3. KULTURA

Na terenie podregionu nowotarskiego działają instytucje kultury, których podstawowym celem jest prowadzenie wielokierunkowej działalności społeczno-kulturalnej. Poprzez bogactwo ofert skierowanych do odbiorców w różnym wieku (w szczególności dzieci i młodzieży) umożliwiają aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności.

Tabl. 4.7. Wybrane instytucje kultury w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

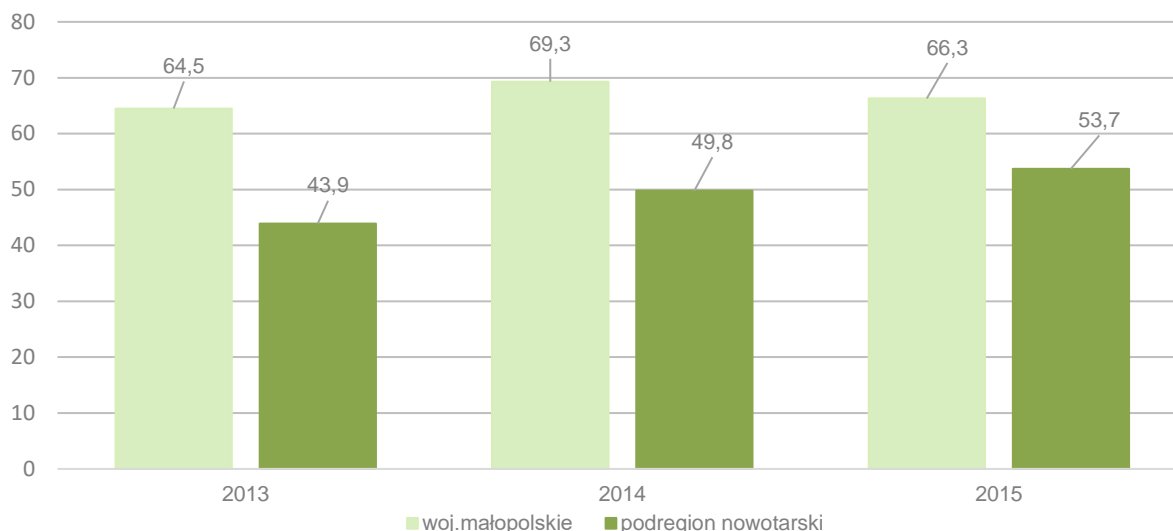
Wyszczególnienie	Województwo małopolskie	W tym podregion nowotarski	
	liczba instytucji		województwo=100
Muzea i oddziały muzealne.....	134	11	8,2
Galerie i salony sztuki.....	65	4	6,2
Teatry i instytucje muzyczne.....	18	2	11,1
Kina stałe.....	45	4	8,9
Biblioteki publiczne ^a	770	105	13,6
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	444	55	12,4

a łącznie z filiami i z punktami bibliotecznymi.

Według stanu w dniu 31 XII 2015 r. na terenie podregionu nowotarskiego działalność prowadziło 11 muzeów (łącznie z oddziałami muzealnymi). W porównaniu z rokiem 2013 ich liczba nie zmieniła się. Zbiory muzealne prezentowane były w ramach 58 wystaw czasowych oraz 70 wystaw stałych w kraju.

W podregionie nowotarskim liczba odwiedzających muzea wzrosła z liczby 483,4 tys. w 2013 r. do poziomu 590,6 tys. w 2015 r. (wzrost o 22,2%). Zorganizowane grupy młodzieży szkolnej stanowiły w omawianym roku 17,8% ogółu zwiedzających. W 2015 r. 165,7 tys. osób odwiedziło muzea i wystawy bezpłatnie (28,1% ogółu zwiedzających). Okazją do nieodpłatnego poznania zbiorów muzealnych jest organizowana corocznie „Noc muzeów”. Z tej formy zwiedzania skorzystało w 2015 r. 5,2 tys. osób, to jest o 1,4 tys. mniej niż w roku poprzednim.

Wyk. 4.10. Zwiedzający na 1 muzeum (łącznie z oddziałami muzealnymi)

Promocją i prezentacją współczesnej twórczości artystycznej poprzez organizację wystaw i imprez towarzyszących na terenie podregionu nowotarskiego zajmowały się 4 galerie i salony sztuki. W porównaniu do roku 2013 liczba ta nie uległa zmianie.

Liczba zorganizowanych wystaw (w kraju) oraz ekspozycji (w kraju) wzrosła z 34 w roku 2013 do 77 w roku 2015, co stanowiło 9,5% ogółu wystaw oraz 9,4% ogółu ekspozycji zorganizowanych przez wyżej wymienione obiekty w województwie małopolskim.

W 2015 r. galerie i salony sztuki na obszarze podregionu nowotarskiego odwiedziło 16,3 tys. osób (1,0 % ogółu odwiedzających omawiane instytucje w województwie małopolskim). W porównaniu do 2013 r. liczba ta wzrosła o 9,1%, a do 2014 r. spadła o 47,7%.

Spośród trzech powiatów wchodzących w skład podregionu nowotarskiego największą liczbę zwiedzających w 2015 r. zgromadziły galerie znajdujące się na terenie powiatu tatrzańskiego – 10,8 tys. , co stanowiło 66,2% ogółu zwiedzających na omawianym obszarze.

Działalność sceniczną w obrębie podregionu nowotarskiego w 2015 r. prowadziły 2 teatry (1 teatr dramatyczny na terenie powiatu tatrzańskiego oraz 1 teatr lalkowy w powiecie nowotarskim). W omawianym roku zorganizowanych zostało 366 przedstawień w stałych salach teatralnych. Spośród nich 195 przedstawień wystawił teatr dramatyczny, a 171 teatr lalkowy. W odniesieniu do roku poprzedniego

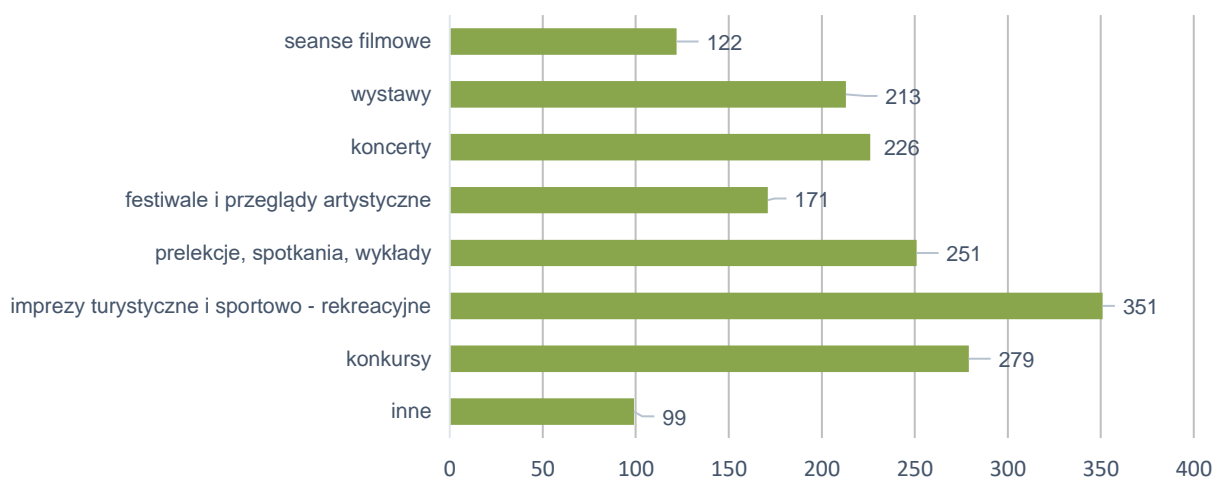
odnotowano 8,5% spadek liczby przedstawień w teatrze dramatycznym przy jednoczesnym wzroście o 11,8% przedstawień w teatrze lalkowym. W 2015 r. w przedstawieniach teatralnych uczestniczyło 35,0 tys. osób (4,9% ogółu widzów przedstawień teatralnych w województwie małopolskim).

Szeroką działalność społeczno-kulturalną na obszarze podregionu nowotarskiego prowadziły centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W 2015 r. na badanym obszarze funkcjonowało 55 takich instytucji, z czego ponad połowa (58,2%) znajdowała się w powiecie nowotarskim, 29,1% obiektów działało na terenie powiatu suskiego, natomiast w powiecie tatrzańskim 12,7%.

W omawianym roku centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice zorganizowały 2,3 tys. imprez, w których wzięło udział 391,5 tys. uczestników. W porównaniu z rokiem poprzednim zaobserwować można spadek zainteresowania uczestnictwem w takich imprezach o 20,8%.

W wyżej wymienionych instytucjach działało 235 grup artystycznych zrzeszających 5,9 tys. członków (o 20,8% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz 247 kół (klubów) prowadzących działalność o określonym profilu tematycznym w zorganizowanych grupach (10,2% ogółu klubów działających w województwie). W zajęciach zorganizowanych przez koła udział wzięło 5,1 tys. osób (o 52,9% więcej niż w 2014 r.).

Wyk. 4.11. Imprezy organizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2015 r.

Ważnym czynnikiem wpływającym na funkcjonowanie instytucji kultury jest zaplecze infrastrukturalne. W omawianym roku 50,9% centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic użytkowało odrębny budynek. 49,1% wyżej wymienionych instytucji działających na terenie podregionu nowotarskiego posiadało salę widowiskową, natomiast 34,5% omawianych instytucji było przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Tab. 4.8. Działalność kin stałych

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Kina ogółem^a.....	49	47	45
Miejsca na widowni w kinach ^a w tys...	25,2	24,7	24,4
Seanse w kinach w tys.....	156,3	183,1	182,5
w tym filmów polskich.....	27,2	30,0	27,3
Widzowie w kinach w mln.....	2,8	3,7	4,1
W tym podregion nowotarski			
Kina razem^a.....	3	4	4
Miejsca na widowni w kinach ^a w tys...	0,8	1,0	0,9
Seanse w kinach w tys.....	5,2	5,1	4,6
w tym filmów polskich.....	1,0	0,9	0,7
Widzowie w kinach w mln.....	0,1	0,2	0,2

a Stan w dniu 31 XII.

Największą popularnością spośród omawianych podmiotów działających w sferze kultury cieszą się kina. W 2015 r. na obszarze podregionu nowotarskiego działały 4 kina (co stanowiło 8,9% ogółu kin stałych w województwie małopolskim), które w omawianym roku zgromadziły 166,5 tys. widzów (o 9,3% więcej niż przed rokiem oraz o 23,6% więcej niż w 2013 r.).

Od początku badanego okresu zaobserwować można spadek wyświetlanych seansów filmowych z liczby 5,2 tys. w 2013 r. do 4,6 tys. w 2015 r. Filmy produkcji polskiej stanowiły 16,0% ogółu wyświetleń w podregionie nowotarskim (dla województwa wskaźnik ten wyniósł 14,9%). W porównaniu z rokiem 2013 w analizowanym podregionie odnotowano spadek o 28,9% wyświetleń polskich filmów.

Rozwijaniem potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiem wiedzy i kultury zajmują się w głównej mierze biblioteki. Na terenie podregionu nowotarskiego w 2015 r. działało 105 bibliotek publicznych (łącznie z filiami i punktami bibliotecznymi). Spośród nich 86,7% prowadziło działalność na wsi, co wynika ze specyfiki omawianego podregionu (21 gmin wiejskich , 3 miejsko-wiejskie i tylko 4 miejskie).

W omawianym roku na 1 bibliotekę publiczną przypadało 3,3 tys. osób (najmniej w powiecie suskim - 2,7 tys., najwięcej w powiecie tatrzańskim – 3,8 tys.), dla województwa wskaźnik ten wyniósł 4,4 tys.

W 2015 r. poziom czytelnictwa w bibliotekach publicznych w podregionie nowotarskim w porównaniu do 2014 r. wzrósł o 7,8%, w województwie małopolskim wskaźnik ten wzrósł o 1,3%. Liczba czytelników aktywnie wypożyczających w 2015 r. na omawianym obszarze wynosiła 54,7 tys. (w powiecie nowotarskim – 32,6 tys., w powiecie tatrzańskim – 8,9 tys.).

Najwięcej czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w powiecie nowotarskim (171), najmniej w powiecie tatrzańskim (131), dla województwa wskaźnik ten wyniósł 197.

Tab. 4.9. Biblioteki publiczne^a

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Placówki ogółem^b.....	780	768	770
w tym biblioteki i filie.....	731	724	725
Księgozbiór ^a (w tys. wol.).....	10889,8	10955,3	11033,2
Czytelnicy ^c (w tys.).....	669,9	655,9	664,7
W tym podregion nowotarski			
Placówki ogółem^b.....	110	106	105
w tym biblioteki i filie.....	106	105	105
Księgozbiór ^a (w tys. wol.).....	1310,0	1325,3	1327,3
Czytelnicy ^c (w tys.).....	54,3	50,7	54,7

a Łącznie z filiami i punktami bibliotecznymi.

b Stan w dniu 31 XII.

c W ciągu roku.

Liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w analizowanym podregionie spadła z liczby 819,8 tys. w 2013 r. do poziomu 780,1 tys. w 2015 r. (spadek o 4,8%).

Jednocześnie zmniejszył się wskaźnik wypożyczeń na 1 czytelnika. Największy spadek odnotowano w powiecie nowotarskim (z poziomu 14,3 w 2013 r. do 13,1 w 2015 r.).

W badanym okresie w województwie małopolskim liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz zmniejszyła się o 4,7%, wskaźnik wypożyczeń na 1 mieszkańca spadł z 15,6 w 2013 r. do 15,0 w roku 2015.

W 2015 r. w 105 placówkach bibliotecznych na obszarze podregionu nowotarskiego użytkowane były łącznie 452 komputery (w stosunku do roku 2013 wzrost o 10,0%). Z ogólnej liczby komputerów będących na wyposażeniu bibliotek, 64,2% stanowiły komputery przeznaczone do użytku czytelników, z których 99,3% posiadało dostęp do Internetu. W województwie małopolskim użytkowane były łącznie 4403 komputery, z czego 56,3% stanowiły komputery dostępne dla czytelników (98,7% z dostępem do Internetu).

4.4. OPIEKA ZDROWOTNA

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne udzielane są przez przychodnie i praktyki lekarskie. W 2015 r. ambulatoryjną opiekę zdrowotną mieszkańcom podregionu nowotarskiego zapewniało 179 placówek, w tym 147 przychodni¹² i 32 praktyki lekarskie¹³. W podregionie ponad połowa podmiotów ambulatoryjnych (53,1%) funkcjonowała na wsi, podczas gdy w województwie małopolskim placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zlokalizowanych na wsi było dwukrotnie mniej niż w mieście (odpowiednio 33,5% i 66,5%). Odzwierciedla się to w strukturze podregionu nowotarskiego, gdzie dominują gminy wiejskie (21), natomiast gmin miejsko-wiejskich jest 3, a miejskich 4.

Tabl. 4.10. Ambulatoryjna opieka zdrowotna

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Przychodnie i praktyki lekarskie.....	1918	1965	2006
w tym w ramach:			
miasto.....	1264	1297	1334
wieś.....	654	668	672
W tym podregion nowotarski			
Przychodnie i praktyki lekarskie.....	175	183	179
w tym w ramach:			
miasto.....	79	85	84
wieś.....	96	98	95

U w a g a: Od 2012 r. przychodnie łącznie z przychodniami MON i MSW; tylko praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych.

W skali województwa większa była przewaga przychodni (90,6%) nad praktykami lekarskimi (9,4%) niż na poziomie podregionu nowotarskiego (odpowiednio 82,1% i 17,9%). Na przestrzeni lat 2013–2015 liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w podregionie nowotarskim utrzymywała się na zbliżonym poziomie, podczas gdy w województwie małopolskim wzrosła o 4,6%.

¹²Patrz uwagi metodyczne, ust. 61 na str. 118.

¹³Patrz uwagi metodyczne, ust. 62 na str. 118.

W 2015 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w podregionie nowotarskim udzielono 1968,7 tys. porad ambulatoryjnych, z czego 1785,1 tys. lekarskich i 183,6 tys. stomatologicznych. Stanowiło to 7,1% porad ambulatoryjnych udzielonych w województwie małopolskim. Zarówno w skali województwa, jak i podregionu zdecydowaną większość porad stanowiły porady udzielone w przychodniach. Zlokalizowane na terenie podregionu nowotarskiego praktyki lekarzy i lekarzy dentyków realizujące świadczenia zdrowotne finansowane za środków publicznych (umowy z NFZ) udzieliły 53,2 tys. porad.

Tabl. 4.11. Porady udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w tys.		
Województwo małopolskie			
Razem	26345,4	26718,8	27640,7
w tym w ramach:			
przychodni.....	25806,8	26191,4	27177,7
praktyk lekarskich.....	538,6	527,4	463,0
Lekarskie	23283,2	23493,6	24217,8
Stomatologiczne	3062,2	3225,2	3422,9
W tym podregion nowotarski			
Razem	1895,9	2005,8	1968,7
w tym w ramach:			
przychodni.....	1825,2	1943,6	1915,5
praktyk lekarskich.....	70,7	62,2	53,2
Lekarskie	1728,1	1831,9	1785,1
Stomatologiczne	167,8	173,9	183,6

U w a g a: Od 2012 r. porady w przychodniach prezentowane są łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych; porady z praktyk lekarzy i lekarzy dentyków realizujących świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych; bez porad udzielonych pacjentom niehospitalizowanym z izb przyjęć szpitali ogólnych.

Miernikiem opisującym dostępność podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W 2015 r. w województwie małopolskim 1 podmiot ambulatoryjny obsługiwał średnio 1681 mieszkańców – o 233 osoby mniej niż w podregionie nowotarskim. Na terenie podregionu nowotarskiego na 1 podmiot przypadało 1914 mieszkańców, przy czym najmniej na terenie powiatu tatrzańskiego (1835) i na terenie powiatu suskiego (1871), zaś najwięcej mieszkańców na jedną placówkę odnotowano w powiecie nowotarskim (1964).

Innym miernikiem opisującym działalność placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba udzielonych porad ambulatoryjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2015 r. w województwie małopolskim na 1 mieszkańca przypadało 8,2 porady, podczas gdy na obszarze podregionu nowotarskiego wskaźnik ten wyniósł 5,8. Na poziomie powiatów najwięcej porad na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie suskim (6,4), a najmniej w powiecie nowotarskim (5,3). W powiecie tatrzańskim wskaźnik ten wynosił 6,1 porady na 1 mieszkańca.

Istotnym elementem systemu opieki zdrowotnej są również apteki i punkty apteczne zaopatrujące ludność w leki i środki medyczne. W 2015 r. sprzedażą leków i środków medycznych w podregionie nowotarskim zajmowało się 106 aptek ogólnodostępnych, co stanowiło 9,3% tego typu placówek w województwie małopolskim. W porównaniu do 2013 r. liczba aptek w podregionie nowotarskim zwiększyła się o 6,0%, podczas gdy w skali województwa zanotowano wzrost o 3,4%.

W 2015 r. w aptekach ogólnodostępnych zlokalizowanych na terenie podregionu nowotarskiego pracowało 217 magistrów farmacji, co stanowiło 48,1% wszystkich pracujących w tego typu placówkach w podregionie i 9,0% wszystkich magistrów farmacji pracujących w aptekach w skali województwa. W aptekach działających w podregionie pracowało również 234 techników farmaceutycznych. Zawód farmaceuty jest bardzo sfeminizowany. W 2015 r. aż 94,8% techników i 85,0% magistrów farmacji w podregionie stanowiły kobiety.

Tabl. 4.12. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne

Stan w dniu 31 XII

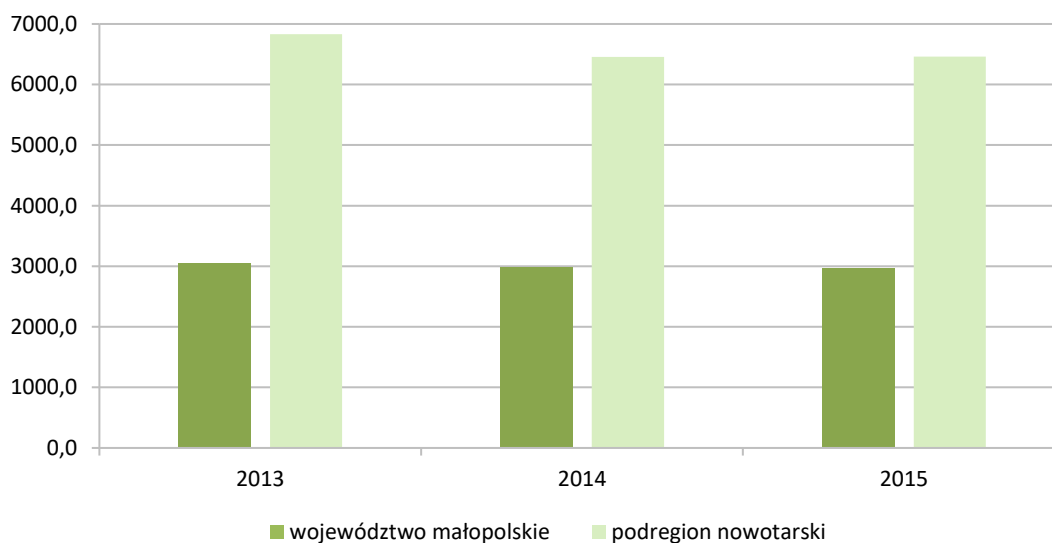
Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Apteki.....	1103	1131	1140
Pracujący (mgr farmacji)	2386	2453	2415
Punkty apteczne.....	139	145	139
Pracujący (mgr farmacji)	22	28	25
W tym podregion nowotarski			
Apteki.....	100	106	106
Pracujący (mgr farmacji)	209	231	217
Punkty apteczne.....	23	26	26
Pracujący (mgr farmacji)	0	2	2

Do jednostek zajmujących się sprzedażą leków gotowych należą również punkty apteczne. W 2015 r. w podregionie nowotarskim działały 26 punkty apteczne

(zlokalizowane na wsi), w których pracowało 2 magistrów farmacji i 32 techników farmaceutycznych.

Analiza liczby ludności przypadającej na 1 aptekę ogólnodostępną wykazała, że podregion nowotarski charakteryzował się mniejszą dostępnością aptek dla mieszkańców w porównaniu do województwa małopolskiego. W 2015 r. w podregionie na 1 aptekę przypadało 6,5 tys. ludności, podczas gdy wskaźnik ten dla województwa wyniósł 2,9 tys. Największą dostępność do aptek w ramach podregionu odnotowano w powiecie tatrzańskim (2,6 tys. ludności na 1 aptekę). Na przestrzeni lat 2013-2015 wskaźnik ten nieznacznie spadał, zarówno dla podregionu nowotarskiego (z 6,8 tys. ludności na 1 aptekę w 2013 r. do 6,5 tys. w 2015 r.), jak i w województwie małopolskim (z 3,0 tys. ludności na 1 aptekę w 2013 r. do 2,9 tys. w 2015 r.).

Wykr. 4.12. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną

POMOC SPOŁECZNA

31 XII 2015 r. w podregionie nowotarskim działało 17 placówek stacjonarnych pomocy społecznej (8 domów pomocy społecznej, 5 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, 3 noclegownie, oraz 1 jednostka niesklasyfikowana). W analizowanym okresie liczba placówek nieznacznie się zmieniała (z 15 w 2013 r. do 17 w 2015 r.).

Jednostki działające w podregionie nowotarskim charakteryzowały się średnią liczbą miejsc niższą niż w województwie małopolskim, a różnica wahała się między 18 a 21 miejsc. Przykładowo w 2015 r. placówki w podregionie nowotarskim dysponowały średnio 44 miejscami, a w województwie małopolskim – 65 miejscami. W pozostałych latach jednostki w omawianym podregionie dysponowały średnio: 45 miejscami w 2014 r. i 43 miejscami w 2013 r.

Tabl. 4.13. Placówki stacjonarne pomocy społecznej

Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	województwo małopolskie		
Placówki pomocy społecznej.....	160	158	160
w tym domy pomocy społecznej	89	90	92
Miejsca	9865	10129	10468
Mieszkańcy	9392	9573	9990
	w tym podregion nowotarski		
Placówki pomocy społecznej.....	15	17	17
w tym domy pomocy społecznej	8	8	8
Miejsca	651	763	750
Mieszkańcy	556	607	658

Prawo do zakwaterowania w domu pomocy społecznej przysługuje osobom potrzebującym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności niemogącym samodzielnie funkcjonować w samodzielnym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Noclegownie udzielają tymczasowego schronienia osobom lub rodzinom, gdy są go pozbawione – a więc zazwyczaj osobom bezdomnym. Placówki funkcjonujące w ramach działalności gospodarczej lub statutowej zapewniają całodobową opiekę osobom w podeszłym

wieku, przewlekle chorym lub niepełnosprawnym. Analiza liczby mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w podregionie nowotarskim prowadzi do następującego wniosku: najliczniejsze grupy stanowiły osoby w podeszłym wieku (47,9%), przewlekle chore (23,4%) oraz niepełnosprawne (22,8%), a najmniej liczną - bezdomni (5,0%).

Oprócz stacjonarnych form pomocy społecznej w Polsce udzielana jest również pomoc środowiskowa w miejscu zamieszkania. Podstawowym warunkiem skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest zaistnienie jednego z problemów określonych w ustawie¹⁴, a są nimi: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna. Ponadto prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 634 zł oraz rodzinom, w których dochód na osobę nie przekracza kwoty 514 zł. Podane wysokości dochodów obowiązują od 1 października 2015 r.¹⁵. Do 30 września 2015 r. kwoty wynosiły odpowiednio 542 zł i 456 zł.

Tabl. 4.14. Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w tys.		
	województwo małopolskie		
Gospodarstwa domowe.....	79,0	76,1	73,9
Członkowie gospodarstw domowych	226,2	215,4	205,9
	w tym podregion nowotarski		
Gospodarstwa domowe.....	7,0	7,1	6,8
Członkowie gospodarstw domowych	22,5	23,1	21,6

¹⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004 Nr 64, poz. 593).

¹⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. 2015, poz. 1058).

W 2015 r. w podregionie nowotarskim 6,8 tys. gospodarstw domowych skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej. Ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw, które uzyskały wsparcie w województwie małopolskim, wyniósł 9,2%. Beneficjenci w liczbie 21,6 tys. stanowili 6,3% mieszkańców podregionu nowotarskiego. Odsetek beneficjentów w województwie małopolskim był niższy o 0,2 p. proc. Warto dodać, że co dziesiąty mieszkaniec województwa małopolskiego, który skorzystał z pomocy społecznej, pochodził z podregionu nowotarskiego (10,5%).

Pomoc państwa w ramach systemu świadczeń rodzinnych jest realizowana za pomocą wsparcia finansowego w postaci zasiłków rodzinnych i dodatków, świadczeń opiekuńczych (w tym zasiłków pielęgnacyjnych) oraz zapomóg wypłacanych między innymi z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe). Przyznanie prawa do zasiłków rodzinnych związane jest między innymi ze spełnieniem kryterium dochodowego. Od 1 listopada 2012 r. do 31 października 2014 r. kryterium dochodowe wynosiło 539 zł na członka rodziny. Wyjątek stanowiły rodziny opiekujące się dzieckiem niepełnosprawnym, dla których próg został podniesiony do kwoty 623 zł na jednego członka rodziny. Od 1 listopada 2014 r. zwiększono kwoty dochodów pozwalających na pobieranie zasiłków rodzinnych odpowiednio do 574 zł i 664 zł. Od 1 listopada 2015 r. wynoszą 674 zł na członka rodziny oraz 764 zł dla rodzin opiekujących się dzieckiem niepełnosprawnym. Uprawnienie do zasiłków rodzinnych pozwala ubiegać się również o przysługujące do niego dodatki. Zasiłki pielęgnacyjne przysługują osobom niepełnosprawnym i tym, które ukończyły 75 lat¹⁶.

W 2015 r. w podregionie nowotarskim 16,2 tys. rodzin otrzymało świadczenia rodzinne. Stanowiły one 16,2% wszystkich rodzin w województwie małopolskim. W okresie trzech analizowanych lat liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne systematycznie spadała zarówno w podregionie nowotarskim, jak i w województwie małopolskim. W konsekwencji, między 2013 r. a 2015 r., spadek wyniósł odpowiednio 15,7% i 17,4%. Należy dodać, że w badanym okresie udział rodzin mieszkających w podregionie nowotarskim w ogólnej ich liczbie w województwie małopolskim ulegał niewielkim zmianom (16,1% w 2013 r., 16,2% w 2014 i 2015 r.).

W 2015 r. w podregionie nowotarskim wartość wypłaconych świadczeń rodzinnych wyniosła 91,8 mln zł. Stanowiła ona 14,2% kwoty przeznaczonej na świadczenia w województwie małopolskim. W pozostałych latach wskaźnik ten był

¹⁶ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2003 Nr 228, poz. 2255).

podobny i wyniósł 14,1% w 2013 r. i 14,3% w 2014 r. Wśród świadczeń rodzinnych dominowały zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami). W latach 2013-2015 zaobserwowano tendencję zmniejszania się udziału omawianych zasiłków w ogólnej kwocie świadczeń rodzinnych, z 74,0% w 2013 r. do 67,9% w 2015 r. W województwie małopolskim udział ten zmniejszył się z 64,3% w 2013 r. do 59,0% w 2015 r.

Tabl. 4.15. Świadczenia rodzinne

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	województwo małopolskie		
Rodziny otrzymujące świadczenia (w tys.).....	113,6	106,0	99,9
Kwota świadczeń rodzinnych (w mln zł).....	673,3	607,6	646,3
w tym:			
zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami)			
w mln zł.....	433,2	393,4	381,2
w % kwoty świadczeń rodzinnych	64,3	64,7	59,0
zasiłki pielęgnacyjne			
w mln zł.....	115,0	113,5	111,7
w % kwoty świadczeń rodzinnych	17,1	18,7	17,3
	w tym podregion nowotarski		
Rodziny otrzymujące świadczenia (w tys.).....	18,2	17,2	16,2
Kwota świadczeń rodzinnych (w mln zł).....	94,8	87,1	91,8
w tym:			
zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami)			
w mln zł.....	70,1	64,0	62,3
w % kwoty świadczeń rodzinnych	74,0	73,4	67,9
zasiłki pielęgnacyjne			
w mln zł.....	11,7	11,4	11,1
w % kwoty świadczeń rodzinnych	12,4	13,0	12,1

Sytuację finansową rodzin można zbadać na podstawie odsetka dzieci w wieku do 17 lat na które rodzice otrzymali zasiłki. W 2015 r. wskaźnik ten wyniósł blisko 44% w podregionie nowotarskim i był wyższy o ponad 14 p. proc. niż w województwie małopolskim. Niepełnoletni beneficjenci zasiłków rodzinnych w podregionie nowotarskim stanowili 16,4% ogólnej ich liczby w województwie małopolskim. Należy dodać, że w analizowanym okresie zmniejszała się liczba dzieci otrzymujących zasiłki. W podregionie nowotarskim zanotowano ich spadek o 11,0% – z 34,4 tys. dzieci w 2013 r. do 30,6 tys. dzieci w 2015 r. Województwo małopolskie charakteryzowało się spadkiem równym 11,5% – z 211,4 tys. dzieci w 2013 r. do 187,1 tys. dzieci w 2015 r.. Drugą grupę świadczeń rodzinnych stanowiły zasiłki pielęgnacyjne. W 2015 r. w podregionie nowotarskim przeznaczono na nie 11,1 mln zł, co stanowiło 12,1% ogólnej kwoty świadczeń wypłaconych w województwie małopolskim.

ROZDZIAŁ 5. TURYSTYKA

Województwo małopolskie jest jednym z najczęściej i najliczniej odwiedzanych przez turystów województwem w Polsce. Na jego wysoki wynik ma w dużym stopniu wpływ podregion nowotarski, który po Krakowie jest drugim podregionem w województwie pod względem ruchu turystycznego i stopnia rozwoju infrastruktury turystycznej. O jego wyjątkowości decyduje górski krajobraz, przyciągający odwiedzających zarówno z całej Polski jak i z zagranicy. Na terenie podregionu znajdują się pasma górskie Beskidu Żywieckiego, Makowskiego, Wyspowego i Sądeckiego, Pienin, Gorców oraz najbardziej turystycznie atrakcyjnych Tatr. Zlokalizowanych na jego terenie jest również wiele Parków Narodowych i Krajobrazowych, a także ogromna ilość pomników przyrody. Specyfiką regionu jest także kultura związana z Podhalem. Co ważne ta część województwa małopolskiego jest popularna wśród turystów zarówno zimą jak i latem, co daje duże możliwości rozwoju branży turystycznej.

Podregion nowotarski posiada bardzo dobrze rozwiniętą i wciąż powiększającą się bazę i infrastrukturę turystyczną, co sprawia, że jest doskonale przygotowany na przyjmowanie turystów z Polski i zagranicy przez cały rok.

5.1. TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE

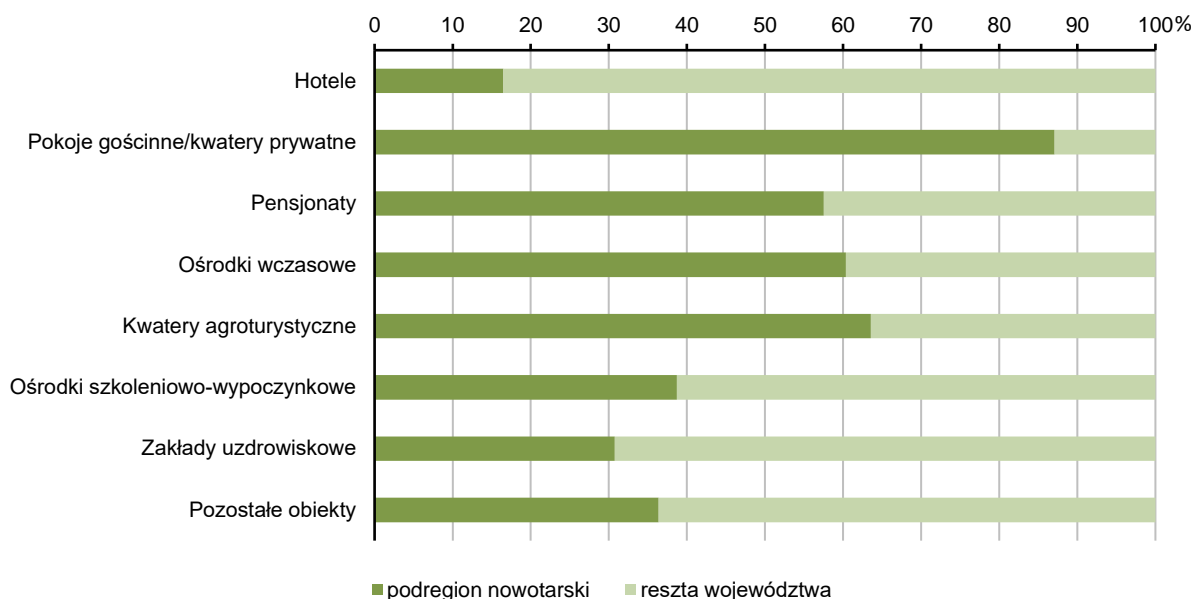
Według stanu w dniu 31 lipca 2015 r. na terenie podregionu nowotarskiego działalność prowadziły 758 turystyczne obiekty noclegowe. Stanowiło to 52,3% wszystkich obiektów w województwie małopolskim. W porównaniu z rokiem 2013 liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania zwiększyła się o 0,5%, tj. o 4 obiekty, ale w stosunku do roku 2014 spadła o taką samą wartość. W tym samym czasie wzrost liczby obiektów w całym województwie był bardziej równomierny i wyniósł 3,7%.

W strukturze obiektów zbiorowego zakwaterowania znajdujących się na terenie podregionu nowotarskiego, podobnie jak i w całym województwie, dominowały kwatery prywatne – w 2015 roku stanowiły one 51,6% wszystkich obiektów (31,0% na terenie województwa). Warto także zaznaczyć, że spośród wszystkich 449 kwater prywatnych

na terenie województwa małopolskiego, 391 (czyli 87,1%) było ulokowanych na terenie podregionu nowotarskiego. Świadczy to o specyfice bazy turystycznej tego obszaru.

Wśród pozostałych obiektów zbiorowego zakwaterowania największy udział miały: ośrodki wczasowe (8,4%), hotele (6,9%), kwatery agroturystyczne (8,0%) i pensjonaty (5,5%).

Wykr. 5.1. Udział podregionu w województwie wg kategorii obiektów noclegowych. Stan w dniu 31 VII 2015

Tabl. 5.1. Turystyczne objekty noclegowe wg rodzaju obiektu. Stan w dniu 31 VII 2015

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Ogółem	754	762	758
w tym:			
Hotele	42	48	52
Pokoje gościnne/kwatery prywatne....	401	402	391
Pensjonaty	38	41	42
Ośrodki wczasowe	64	61	64
Kwatery agroturystyczne.....	59	67	61
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	24	24	24
Zakłady uzdrowiskowe	12	11	12
Pozostałe objekty	114	108	112

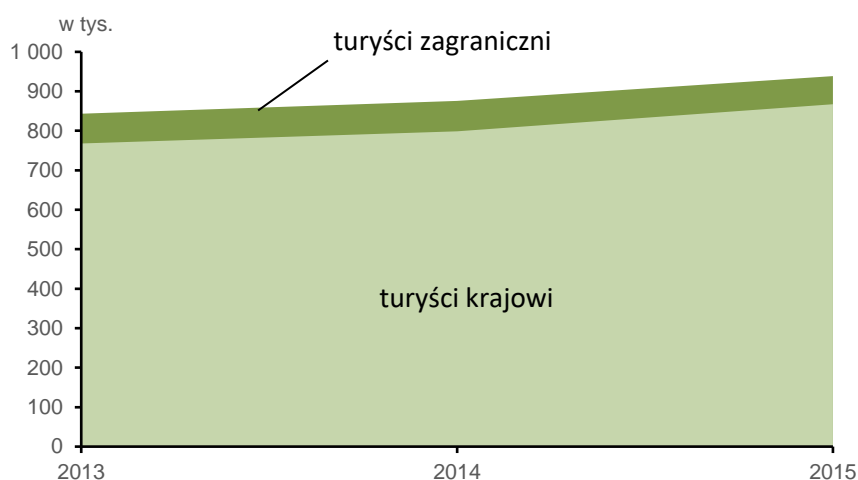
Liczba miejsc noclegowych w podregionie nowotarskim wynosiła w 2015 roku 34,3 tys., co stanowiło 38,0% miejsc noclegowych w województwie małopolskim. W porównaniu z 2013 rokiem liczba miejsc noclegowych wzrosła o 5,2% (wzrost w całym województwie był nieco większy – 7,7%).

5.2. WYKORZYSTANIE TURYSTYCZNYCH OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH

W 2015 r. na terenie podregionu nowotarskiego z noclegów skorzystało 938,5 tys. turystów, co stanowiło 23,0% wszystkich turystów korzystających z noclegów w całym województwie. W porównaniu z rokiem 2013 ich liczba zwiększyła się o 11,3% (w województwie o 14,2%).

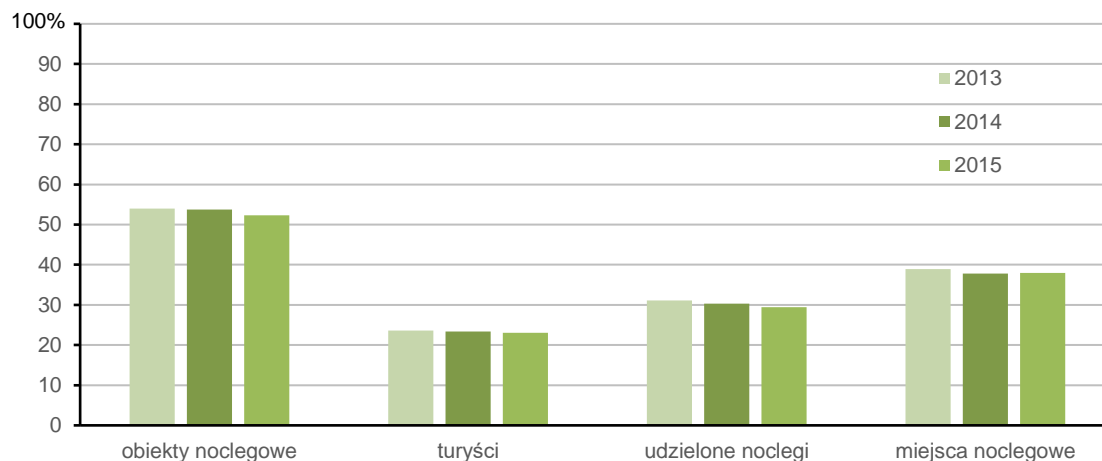
Wśród wszystkich turystów korzystających z noclegów w podregionie nowotarskim w 2015 r., 7,6% stanowili turyści zagraniczni przy czym ich liczba w porównaniu z rokiem 2013 spadła o 6,3%. W tym samym czasie województwo jako całość zanotowało niewielki wzrost liczby gości z zagranicy (3,1%). Odzwierciedla to tendencję widoczną w omawianym okresie w całym województwie – wzrost liczby turystów napędzany był głównie przez turystykę krajową.

Wykr. 5.2. Turyści korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych

Wśród turystów zagranicznych nocujących w podregionie w 2015 roku największy udział mieli turyści z Niemiec (10,4%), Węgier (10,2%), Wielkiej Brytanii (9,4%) oraz Słowacji (8,7%). Największy wzrost w stosunku do 2013 r. odnotowano w przypadku turystów ze Słowacji – ich liczba zwiększyła się prawie dwukrotnie – o 84,7%, o ponad połowę spadła natomiast liczba gości z Rosji i Ukrainy.

Wykr. 5.3. Udział podregionu w województwie wg podstawowych wskaźników.

U w a g a. Dla obiektów i miejsc noclegowych dane na dzień 31 VII

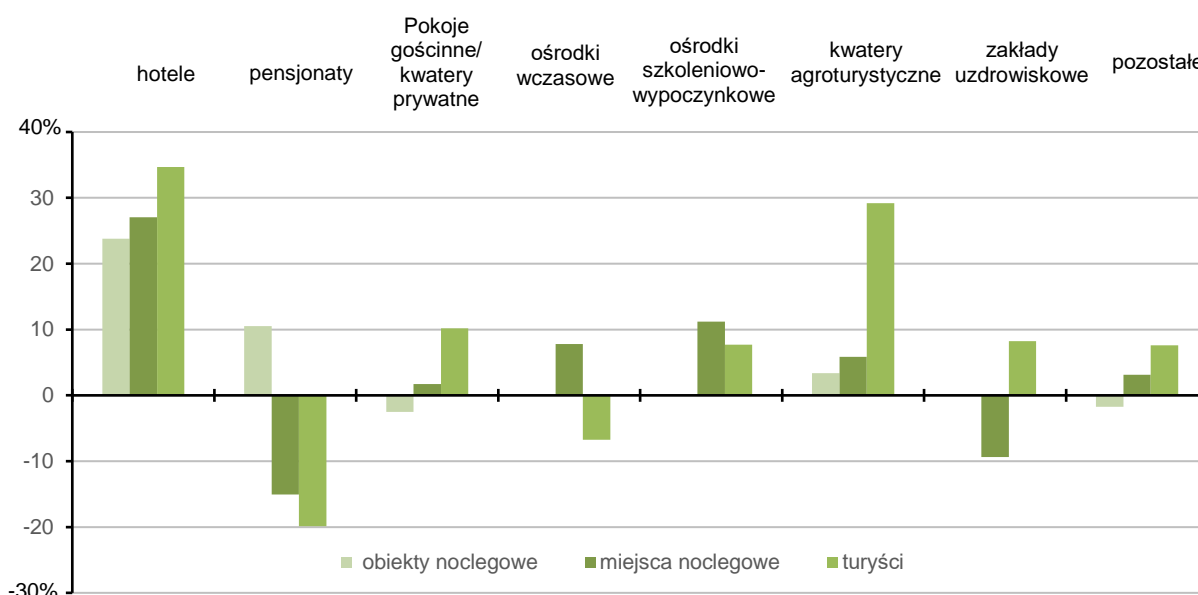
Wartość wskaźnika korzystających z noclegów na 1000 ludności dla podregionu nowosądeckiego wynosiła w 2015 r. 2741,8 i była ponad dwukrotnie większa niż dla całego województwa (1209,0), ale wzrastała mniej dynamicznie (od 2013 r. zmiana o 10,9% podczas gdy w województwie o 13,8%).

Liczba udzielonych noclegów (osobonocy) zwiększyła się w omawianym okresie o 208,3 tys. (6,9%) i wyniosła w 2015 r. 3,2 mln. Dynamika wzrostu była mniejsza niż w całym województwie gdzie wyniósł on 13,1%. Dzieląc liczbę noclegów przez liczbę turystów można zauważyć, że przyjeżdżali oni na dłużej niż w całym województwie – w 2015 r. jeden turysta nocował w podregionie nowotarskim średnio 3,4 nocy podczas gdy w całym województwie 2,7 nocy (przy czym długość ta wykazywała od 2013 r. tendencję malejącą zarówno w podregionie jak i województwie).

Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych, obliczany jako stosunek noclegów udzielonych do oferowanych każdego dnia, był w 2015 r. niższy niż w województwie (30,0% vs 37,9%) i wykazywał tendencję wzrostową.

Można zauważyć, że wzrost liczby turystów w podregionie nowosądeckim, w latach 2013-2015, był bardziej dynamiczny niż odpowiadający mu wzrost liczby miejsc noclegowych, a obydwa wskaźniki wzrastały znacznie szybciej niż liczba obiektów noclegowych. Proporcje te nie były jednak takie same we wszystkich kategoriach obiektów. W widoczny sposób rozwój infrastruktury był wolniejszy niż rozwój ruchu turystycznego w przypadku kwater agroturystycznych – liczba obiektów i miejsc noclegowych wzrosła odpowiednio o 3,4 i 5,9%, podczas gdy liczba turystów je odwiedzających o 29,2%. Podobny wzór można zaobserwować dla pokoi gościnnych i kwater prywatnych, przy czym w ich przypadku liczba obiektów nawet spadła. Większej o 34,7% liczbie gości nocujących w hotelach towarzyszył natomiast podobny wzrost liczby obiektów (23,8%) i liczby oferowanych przez nie miejsc noclegowych (27,1%). Zakłady uzdrowiskowe charakteryzował wzrost liczby odwiedzających przy spadku liczby dostępnych miejsc, podczas gdy ośrodki wczasowe odwrotnie – wzrost liczby miejsc przy spadku liczby gości. W przypadku pensjonatów wzrost liczby obiektów wiązał się ze spadkiem liczby miejsc noclegowych i odwiedzających.

Wykr. 5.4. Zmiana wskaźników infrastruktury i ruchu turystycznego w latach 2013-2015.

U w a g a. Dla obiektów i miejsc noclegowych dane na dzień 31 VII

Turyści korzystający z noclegów na terenie podregionu nowotarskiego w 2015 r. (podobnie jak w województwie małopolskim) najczęściej wybierali hotele choć ich

odsetek był prawie dwukrotnie mniejszy niż w województwie – uczyniło tak 37,5% z nich (65,5% w województwie). Relatywnie większą popularnością cieszyły się natomiast pozostałe rodzaje obiektów: ośrodki wczasowe – 12,0% korzystających (4,3% w województwie), pokoje gościnne/kwatery prywatne – 11,9% (3,8% w województwie) oraz pensjonaty – 8,3% korzystających (2,7% w województwie).

Tabl. 5.2. Turyści korzystający z noclegów według rodzajów turystycznych obiektów noclegowych w 2015 r.

Wyszczególnienie	Udział korzystających z noclegów	
	Województwo małopolskie	Podregion nowotarski
Ogółem	100,0	100,0
w tym:		
Hotele.....	65,5	37,5
Pensjonaty	2,7	8,3
Pokoje gościnne/kwatery prywatne ..	3,8	11,9
Ośrodki wczasowe	4,3	12,0
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	3,2	5,9
Kwatery agroturystyczne	0,3	0,6
Zakłady uzdrowiskowe.....	2,7	2,7
Pozostałe objekty.....	17,5	21,1

5.3. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

W 2015 r. powierzchnia obszarów chronionych w podregionie nowotarskim wynosiła 202,9 tys. ha, co stanowiło 77,1% jego powierzchni ogólnej i 25,2% obszarów chronionych w całym województwie małopolskim. Wśród powiatów wchodzących w skład podregionu nowotarskiego, obszary chronione stanowiły 92,9% powierzchni powiatu tatrzańskiego, 88,5% powierzchni powiatu nowotarskiego i 41,7% powierzchni powiatu suskiego.

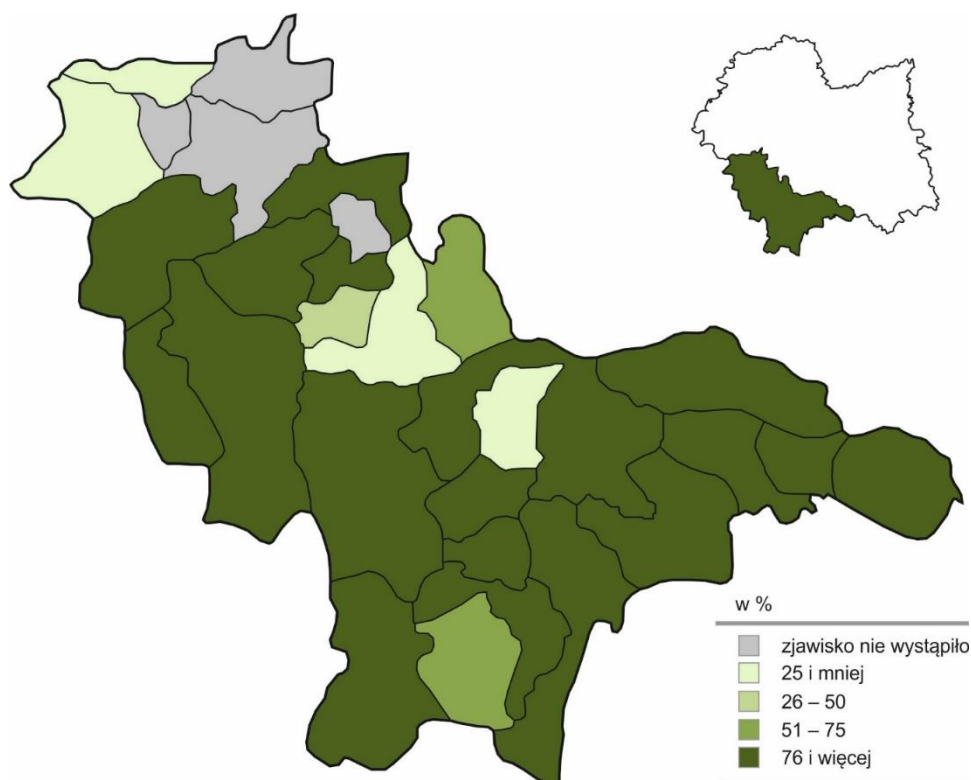
W stosunku do 2013 r. powierzchnia obszarów chronionych na terenie podregionu zwiększyła się o 8,8 tys. ha czyli o 4,5%.

Tabl. 5.3. Powierzchnia obszarów chronionych według powiatów
Stan w dniu 31 XII 2015

Wyszczególnienie	Powierzchnia obszarów chronionych w ha	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Ogółem	202937,4	100,0
Powiat nowotarski.....	130515,1	64,3
Powiat tatrzański.....	43810,0	21,6
Powiat suski.....	ii	14,1

Wśród obszarów chronionych największy udział w 2015 roku miały obszary chronionego krajobrazu 77,6%. Wysoki był też udział terenów należących do Parków Narodowych – 14,1%, a także Parków Krajobrazowych 4,0%. Powierzchnia tych form ochrony przyrody i krajobrazu niewiele zmieniła się w omawianym okresie, pojawiła się natomiast nowa kategoria – zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – nieobecna w 2013 r. Utworzono 8,8 tys. tych zespołów co w 2015 r. stanowiło 4,3% ogółu obszarów chronionych. Łączna powierzchnia terenów wchodzących w skład Parków Narodowych wynosiła w 2015 r. 28,5 tys. ha, a w skład Parków Krajobrazowych – 8,2 tys. ha. W 2015 r. obszary prawnie chronione stanowiły 100% powierzchni w 15 gminach podregionu nowotarskiego...Powierzchnię 15 gmin podregionu nowotarskiego w 2012 roku w 100% stanowiły obszary prawnie chronione Powierzchnię 15 gmin podregionu nowotarskiego w 2012 roku w 100% stanowiły obszary prawnie chronione Powierzchnię 15 gmin podregionu nowotarskiego w 2012 roku w 100% stanowiły obszary prawnie chronione Na terenie podregionu nowotarskiego w 2015 r. znajdowały się 153 pomniki przyrody, co stanowiło 7,0% ich ogólnej liczby w województwie małopolskim. W stosunku do 2013 r. liczba pomników przyrody na terenie podregionu nowotarskiego zwiększyła się o 8, czyli 5,5%.

Wykr. 5.5. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem.
Stan w dniu 31 XII 2015

5.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI

Dziedzictwo kulturowe podregionu nowotarskiego stanowią w dużej mierze chronione obszary przyrody wymienione powyżej. Na jego terenie znajdują się aż 4 Parki Narodowe: Babiogórski, Gorczański, Pieniński i Tatrzański.

Na terenie Podregionu Nowotarskiego w 2015 r. znajdowały się również 749 zabytki nieruchome umieszczone w rejestrach Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Stanowiło to ogółem 14,2% wszystkich zabytków w woj. małopolskim. Najwięcej zabytków znajdowało się w powiecie nowotarskim (378), na drugim miejscu znalazł się powiat tatrzański (301). Wśród nich należy wymienić przede zabytkową drewnianą zabudowę w Chochołowie, Poroninie czy Zakopanem. W podregionie nowosądeckim znajdował się również 1 z 6 drewnianych kościołów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Co istotne niemal w każdej gminie podregionu nowotarskiego można znaleźć obiekty będące zabytkami.

Przez podregion nowotarski przebiegają rozmaite kulturowe szlaki tematyczne, takie jak: Turystyczny Szlak Kolejowy przez Karpaty; Szlak Architektury Drewnianej; Małopolski Szlak Zamków i Warowni; Szlak Gotycki – pętla nowotarska; Małopolski Szlak Papieski im. Jana Pawła II; Szlak Dziedzictwa Kulturowego Podtatrza. Znajduje się tu również Kulturowy Park Kotliny Zakopiańskiej.

Podregion nowotarski jest również obszarem o bogatej i specyficznej kulturze kulinarnej związanej w dużym stopniu z charakterem produkcji rolnej (duży udział pasterstwa). Znalazło to odzwierciedlenie w liczbie produktów chronionych prawem unijnym jako produkty regionalne. Spośród 5 produktów z województwa małopolskiego wpisanych do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia 3 pochodzą z regionu nowotarskiego: bryndza podhalańska, oscypek i redykołka. Z tego podregionu pochodzi również jagnięcina podhalańska, która jest Chronionym Oznaczeniem Geograficznym. Poza nimi szereg produktów wytwarzanych w podregionie wpisanych jest na Listę Produktów Tradycyjnych np. żentyca, lody nowotarskie czy kapusta po góralsku.

ROZDZIAŁ 6. PODREGION NOWOTARSKI NA TLE INNYCH PODREGIONÓW W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2015 R.

Podregion nowotarski posiada unikalne walory naturalne Tatr i Beskidu. Na jego terenie znajdują się trzy parki narodowe, rezerваты przyrody oraz liczne obszary Natura 2000. Różni się od innych podregionów województwa małopolskiego wyraźnie górskim charakterem. Dominują tu małe i średnie przedsiębiorstwa oraz dobrze rozwinięta baza turystyczno-rekreacyjna. Do roli stolicy podregionu aspiruje Nowy Targ, który jako ośrodek ponadlokalny integruje cały obszar.

6.1. PORÓWNANIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH WYBRANYCH PODREGIONÓW.

Analizując uwarunkowania społeczno-gospodarcze podregionu nowotarskiego należy zauważyć, iż jest on trzecim pod względem powierzchni podregionem województwa małopolskiego (zajmując 17,3% powierzchni województwa), za podregionami: krakowskim (26,7%) oraz nowosądeckim (23,2%).

Liczba osób zamieszkująca podregion nowotarski w 2015 r. wynosiła 342,6 tys. czyli 10,2% ludności województwa małopolskiego i była najniższa w stosunku do pozostałych podregionów. Analizując zagęszczenie ludności na 1km², podregion nowotarski posiadał najniższy wskaźnik w województwie (130 osoby na km²), wobec 222 osób na km² w województwie.

Omawiając sytuację demograficzną podregionu nowotarskiego, warto zwrócić uwagę, iż był on drugi pod względem przyrostu naturalnego na 1000 ludności (1,3 ‰) po podregionie nowosądeckim, dla którego wskaźnik ten wynosił 3,4‰. Dla województwa wskaźnik posiadał wartość 1,0 ‰.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest współczynnik obciążenia demograficznego, wyrażony jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym, przypadająca na 100 ludności w wieku produkcyjnym. Dla omawianego podregionu wynosił on 60,0. W tym przypadku podregion nowotarski był trzeci w województwie. Dla województwa wartość wskaźnika wynosiła 60,1.

W przeliczeniu na 1000 ludności, podregion nowotarski posiadał najniższą liczbę pracujących na 1000 ludności, zarówno w stosunku do pozostałych podregionów, jak i do całego województwa (138). Wskaźnik dla województwa wynosił 222. Pierwszy pod tym względem był podregion Miasto Kraków (410 os.). Podregion nowotarski, biorąc pod uwagę liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (6,2), był trzeci w całym województwie. Najmniej osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym było w podregionie krakowskim (4,4). Dla województwa wskaźnik ten notowano na poziomie 5,7.

Podregion nowotarski pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym, znajdował się na czwartym miejscu (155). Mniejszy wskaźnik, można było obserwować w podregionach nowosądeckim (128) oraz tarnowskim (113). W województwie notowano wskaźnik w wysokości 173.

Pod względem liczby dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat, wskaźnik dla podregionu nowosądeckiego posiadał jedną z najmniejszych wartości w województwie (746). Niższy można było zaobserwować jedynie wśród mieszkańców podregionu nowosądeckiego wobec liczby 841 dla województwa.

Ze względu na liczbę mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, podregion nowotarski w porównaniu do innych podregionów był trzeci ze wskaźnikiem na poziomie 3,1. Ostatni był podregion oświęcimski z wartością wskaźnika wynoszącą 2,4. Wskaźnik dla całego województwa wynosił 4,3.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w m² na terenie podregionu nowotarskiego była drugą pod względem metrażu w województwie i wynosiła 151,5 m². Wyższa była jedynie w podregionie nowosądeckim (156,9 m²). Omawiany wskaźnik dla całości województwa przyjmował wartość 106,0 m².

Tabl. 7.1. Wybrane dane statystyczne dotyczące podregionów woj. małopolskiego w 2015 r

Wyszczególnienie	Podregion nowotarski	Podregion nowosądecki	Podregion krakowski	Podregion oświęcimski	Podregion tarnowski	Podregion m. Kraków
Powierzchnia w ha.....	263235	352507	405415	203969	260473	32680
Ludność	342576	535636	715768	553968	463601	761069
Ludność na 1 km ²	130	152	177	272	178	2329
Przyrost naturalny na 1000 ludności.....	1,3	3,4	1,2	-0,6	0,2	0,5
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 ludności w wieku produkcyjnym.....	60,0	61,0	57,5	59,5	58,6	61,3
Pracujący na 1000 ludności.....	138	162	163	191	172	410
Bezrobotni zarejestrowani na 100 osób w wieku produkcyjnym.....	6,2	7,9	4,4	5,9	6,9	6,1
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	155	128	158	156	113	406
Dochody gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w zł.....	3385,94	3942,33	3391,95	2978,77	3596,22	5424,19
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w zł.....	3339,84	3974,73	3419,99	2888,58	3599,92	5526,42
Dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3 – 5 lat.....	746	742	847	870	796	975
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności.....	3,1	2,6	4,2	2,4	2,9	8,5
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w m ²	151,5	156,9	142,9	139,4	128,8	59,5

UWAGI OGÓLNE

1. Od 1 stycznia 2015 r., zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1319/2013 z dnia 9 grudnia 2013 r., obowiązuje nowa wersja klasyfikacji NUTS (NUTS 2013), zmieniająca podział statystyczny NUTS w Polsce na poziomie NUTS 3. Zmianami zostało objętych 6 województw, w tym województwo małopolskie.

2. Podregion nowotarski i tworzące go powiaty: nowotarski, suski i tatrzański, został wyodrębniony z dotychczasowego podregionu nowosądeckiego.

3. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itd.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI. Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności opracowaną – jeśli nie zaznaczono inaczej – do 2009 r. na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, od 2010 r. – Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym, że dla 2010 r. według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.

4. Dane od 2009 r. prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności - PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej - Statistical Classification of Economic Activities in the European Community - NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została w miejsce stosowanej dotychczas klasyfikacji PKD 2004 z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885). W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007, zgodnie z poniższym zestawieniem:

Stosowany skrót	Pełna nazwa sekcji
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Stosowany skrót	Pełna nazwa sekcji
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

5. W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami”.

6. W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie.

7. Dane o pracujących dotyczą faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a w jednostkach budżetowych niezależnie od liczby pracujących.

8. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

9. Wyjaśnienia metodyczne dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowania danych liczbowych zamieszczono w uwagach metodycznych. Szersze informacje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodyczne publikowane są w zeszytach metodycznych oraz opracowaniach branżowych GUS.

10. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

11. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych i zaokrąglenia, w niektórych przypadkach sumy składników mogą różnić się od podanych wielkości „ogółem”.

12. Przychodnie ujmowane są łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi. W opracowaniu brane są pod uwagę praktyki lekarskie i stomatologiczne (indywidualne, indywidualne specjalistyczne i grupowe) realizujące świadczenia zdrowotne finansowane wyłącznie ze środków publicznych

UWAGI METODYCZNE

DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

1. **Do ludności zamieszkałej** w danej gminie zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i rzeczywiście tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą w gminie czasowo (zameldowaną na pobyt czasowy ponad 3 miesiące). Ludność zameldowana na pobyt stały w danej gminie, ale czasowo mieszkająca w innej ujmowana jest w tej gminie, w której jest zameldowana na pobyt czasowy. Jako bazę wyjściową liczby i struktury ludności przyjęto wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 1 III 2011 r.

2. **Dane o migracjach zagranicznych** za 2015 r. dotyczą 2014 r.

3. **Ekonomiczne grupy wieku** oznaczają ludność w wieku: przedprodukcyjnym – do 17 lat, produkcyjnym (tzw. wiek zdolności do pracy) – mężczyzn w wieku 18-64 lat i kobiet w wieku 18-59 lat i poprodukcyjnym – mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiet w wieku 60 lat i więcej.

4. **Współczynnik obciążenia demograficznego** oznacza liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

5. **Przyrost naturalny** ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

6. **Gęstość zaludnienia** to miara zagęszczenia ludności na określonym terytorium w danym momencie czasu – wyrażona w osobach na 1 km².

7. **Współczynnik feminizacji** to liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

8. **Saldo migracji stałej** stanowi różnicę między nowymi zameldowaniami na pobyt stały i wymeldowaniami z pobytu stałego ludności.

9. Do przedstawienia procesów starzenia się społeczeństwa w układzie terytorialnym zastosowano typologię gmin uzyskaną przy wykorzystaniu **trójkąta Osanna**. Trójkąt Osanna zbudowano w układzie współrzędnych, którego osiami są boki trójkąta równobocznego charakteryzujące jedną z grup wiekowych osób. Osie wyskalowane od 0% do 100%. Dla każdego powiatu lub gminy jako kryterium podziału ludności na sześć typów zastosowano przeciętne udziały poszczególnych grup wiekowych osób (położenie punktu wewnątrz trójkąta informuje o udziale poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności). Typy wieku ludności

pogrupowano klasyfikując powiaty i gminy według struktur wieku ludności jako młode demograficznie, stabilne demograficznie, starzejące się demograficznie.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

10. Informacje o urządzeniach i usługach komunalnych opracowano **metodą rodzaju działalności**, tj. według kryterium przeznaczenia urządzeń niezależnie od przeważającego rodzaju działalności podmiotu gospodarczego.

11. Dane o **urządzeniach komunalnych** dotyczą urządzeń czynnych i prezentowane są według lokalizacji obiektów.

12. Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.

Informacje o **długości sieci gazowej i wodociągowej rozdzielczej** dotyczą przewodów ulicznych bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów. Informacje o sieci gazowej uwzględniają dane o sieci przesyłowej (magistralnej) oraz sieci rozdzielczej.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **połączenia wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji - z siecią ogólnospławną.

Dane o korzystających z wodociągu i kanalizacji obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągu poprzez źródła podwórzowe i uliczne (urządzenia zainstalowane do ulicznego przewodu wodociągowego), a w przypadku kanalizacji - wpusty kanalizacyjne.

13. Dane o **liczbie odbiorców gazu** podano bez odbiorców z gazomierzy zbiorczych.

14. Dane o **zużyciu gazu** odnoszą się do wszystkich gospodarstw domowych.

15. **Drogi publiczne**, ze względu na funkcje w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 III 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z

2007 r. Nr 19, poz. 115, z późniejszymi zmianami), na następujące kategorie: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

16. **Do dróg powiatowych** zalicza się drogi (poza krajowymi i wojewódzkimi) stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.

17. **Do dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym, stanowiące uzupełniającą sieć dróg (poza krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi) służącą miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych.

18. **Do dróg o nawierzchni twardej** zalicza się drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamienno-betonowych, bitumu) oraz drogi o nawierzchni nieulepszonej (o nawierzchni tłuczniowej i brukowej).

EDUKACJA

19. System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. 2004 Nr 56, poz. 2572, z późniejszymi zmianami) oraz zasadami wdrażania nowego systemu edukacji, które reguluje ustawa z dnia 8 stycznia 1999 roku – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. z 1999, Nr 12, poz. 96 z późn. zm.). Kolejny etap reformy (likwidacja niektórych typów szkół ponadgimnazjalnych, nowa forma zdobywania kwalifikacji w zawodzie) związany jest z wprowadzeniem ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 205, poz. 1206).

20. Wśród szkół objętych systemem oświaty funkcjonują:

- od roku szkolnego 1999/2000 6-letnie szkoły podstawowe oraz 3-letnie gimnazja (powstałe w miejsce 8-letnich szkół podstawowych), w których nauka jest obowiązkowa,
- od roku szkolnego 2002/03 szkoły ponadgimnazjalne, tj. 2-3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące i profilowane, 4-letnie technika oraz od roku szkolnego 2004/05 szkoły dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (tj. 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające) i 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy; do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się również szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne;

21. W latach szkolnych 2014/05-2010/11 wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 6 lat, a od 1 IX 2011 r. – w wieku 5 lat w placówkach wychowania przedszkolnego, tj. w oddziałach

przedszkolnych w szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi) oraz od roku szkolnego 2008/09 – w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Od roku szkolnego 2009/10 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2014/15 obowiązek ten nałożony został na dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie roku 2008, a w roku szkolnym 2015/16 objął już wszystkie dzieci 6-letnie.

22. Informacje dotyczące szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą **ogólnokształcących szkół artystycznych**, które prezentuje się z wyłączeniem szkół realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne.

23. Prezentowane w dziale dane dotyczą m.in.: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży, szkół policealnych.

24. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

25. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej i niepubliczne. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeśli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej.

26. **Szkoły dla dzieci i młodzieży** (łącznie ze specjalnymi) obejmują:

- 1) szkoły podstawowe, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych), szkoły filialne (bez szkół specjalnych), szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej;
- 2) gimnazja, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych);
- 3) zasadnicze szkoły zawodowe;
- 4) licea ogólnokształcące;

- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące na podbudowie programowej zasadniczej szkoły zawodowej – stopniowo likwidowane; w roku szkolnym 2012/13 po raz pierwszy brak naboru do klas pierwszych;
- 6) licea profilowane – stopniowo likwidowane; w roku szkolnym 2012/13 po raz pierwszy brak naboru do klas pierwszych;
- 7) technika;
- 8) technika uzupełniająca na podbudowie programowej zasadniczej szkoły zawodowej – stopniowo likwidowane; w roku szkolnym 2012/13 po raz pierwszy brak naboru do klas pierwszych;
- 9) ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe (bez szkół specjalnych);
- 10) szkoły specjalne przysposabiające do pracy.

27. **Szkoły policealne** – kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej oraz od roku szkolnego 2008/09 również w formie stacjonarnej i na odległość - obejmują:

- 1) policealne szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
- 2) nauczycielskie kolegia języków obcych (3-letnie) oraz kolegia nauczycielskie (3-letnie), w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata;
- 3) kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) - od roku szkolnego 2005/06.

28. **Placówki wychowania przedszkolnego** są to placówki opiekuńczo-wychowawcze, przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są: przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, a od roku szkolnego 2008/09 zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne tworzone na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 I 2008 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 7, poz.38).

29. Dane dotyczące: wychowania przedszkolnego oraz szkół podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego.

30. **Współczynnik skolaryzacji brutto** – jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od

wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

31. **Współczynnik skolaryzacji netto** – jest to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

32. Prezentowane informacje opracowano na podstawie Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

KULTURA

Biblioteki

33. Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Począwszy od 2011 r. informacje dotyczące bibliotek gromadzone są corocznie przy pomocy jednego, wspólnego formularza o symbolu K-03. Obejmuje on dane o zbiorach bibliotek oraz o liczbie wypożyczeń na zewnątrz i udostępnień na miejscu według rodzajów zbiorów. W sprawozdaniu wykazywane są informacje o użytkownikach zarejestrowanych w bibliotece, czytelnikach (użytkownikach aktywnie wypożyczających) oraz odwiedzinach w bibliotece w ciągu roku. Wyodrębniono również informacje o czytelnikach według wieku i zajęcia, dane o liczbie miejsc dla czytelników w placówce bibliotecznej, oraz informacje o działalności punktów bibliotecznych. Sprawozdawczością objęte są także informacje dotyczące działalności wydawniczej oraz innych form działalności bibliotek (np. doskonalenia zawodowego bibliotekarzy, szkoleń bibliotecznych użytkowników, organizacji wystaw, imprez literackich i edukacyjnych, konferencji, seminariów). Ponadto od 2011 r. wykazywane są informacje o usługach elektronicznych, które oferują biblioteki, m.in. katalog on-line, możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne czy elektroniczne powiadamianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych, a także informacje o tworzeniu przez bibliotekę baz danych, biblioteki cyfrowej i repozytorium.

34. **Biblioteka** to jednostka organizacyjna lub jej część posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, której głównymi

celami są tworzenie i obsługa zbiorów oraz udostępnianie ich użytkownikom w sposób kontrolowany.

35. **Biblioteki publiczne** służą rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych ludności. Zgodnie z funkcją, jaką pełnią poszczególne placówki, wyodrębniono biblioteki: wojewódzkie i powiatowe oraz biblioteki służące mieszkańcom miast na prawach powiatu, gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Ponadto wykazano podporządkowane im administracyjnie filie biblioteczne i punkty biblioteczne.

36. **Filie biblioteczne** są to placówki podporządkowane organizacyjnie bibliotece macierzystej, obsługujące część terenu objętego działalnością tej biblioteki oraz posiadające stały księgozbiór (często podwójnie rejestrowany – w księdze inwentarzowej biblioteki macierzystej i w księdze inwentarzowej filii). Wśród filii bibliotecznych wyróżniamy filie biblioteczne dla dzieci wyposażone w odpowiedni księgozbiór, o popularyzatorskim profilu działalności odpowiadającym potrzebom młodego pokolenia.

37. **Punkty biblioteczne** są to – prowadzone najczęściej społecznie – placówki, których księgozbiory są wypożyczane na czas nieokreślony z jednostki macierzystej (biblioteki lub filii) i pozostające w ewidencji tej jednostki. Punkty biblioteczne działają w miejscowościach, w których nie ma innych placówek bibliotecznych.

38. **Księgozbiór** obejmuje wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury wydane po 1800 r.) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma). Jednostką obliczeniową księgozbioru jest wolumin, czyli tom (zawartość jednej okładki) zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków za wolumin uważa się zbiór (zazwyczaj roczny) numerów jednego tytułu gazety lub czasopisma stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

39. **Czytelnik (użytkownik aktywnie wypożyczający)** to użytkownik zarejestrowany, który wypożyczył na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w okresie sprawozdawczym. Dane o czytelnikach dotyczą osób korzystających z wypożyczalni, tzn. otrzymujących materiały biblioteczne do wykorzystania poza terenem biblioteki. Podstawowym dokumentem służącym do gromadzenia danych o czytelnikach w bibliotece jest aktualna karta wypożyczeń (karta czytelnika) lub inny dokument służący do rejestracji.

40. Udostępnianie zbiorów, które odbywa się w formie wypożyczeń i udostępnień w czytelni jest prezentowane w podziale na wypożyczenia na zewnątrz

i udostępnienia na miejscu. Przez **wypożyczenie** rozumie się udostępnianie materiałów bibliotecznych poza teren biblioteki poszczególnym czytelnikom (osobom fizycznym), natomiast **wypożyczenia międzybiblioteczne** (będące formą wypożyczeń na zewnątrz) obejmują wypożyczenia innym bibliotekom i instytucjom, jak i wypożyczenia z innych bibliotek. W bibliotekach posiadających czytelnie, tj. samodzielne pomieszczenia przystosowane do korzystania ze zbiorów na miejscu, rejestruje się udostępnianie zbiorów. Dane te należy traktować orientacyjnie, gdyż część bibliotek nie prowadzi ewidencji udostępniania zbiorów w czytelni bądź też zamieszcza dane szacunkowe.

Domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice

41. Informacje dotyczące działalności centrów i domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic uzyskiwane są, na podstawie sprawozdawczości na formularzu o symbolu K-07. W sprawozdaniu wykazywane są dane dotyczące posiadania sali widowiskowej wraz z liczbą miejsc, prowadzenia biblioteki oraz pracowni specjalistycznych działających w jednostce. Wykazuje się również liczbę imprez kulturalnych zorganizowanych przez jednostkę i uczestników tych imprez, a także liczbę zespołów artystycznych, kół (klubów) i ich członków, oraz kursów i absolwentów tych kursów. W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej mówi się o głównych zadaniach instytucji kultury, jakimi są domy kultury, ośrodki kultury, świetlice i kluby, których podstawowym celem statutowym jest prowadzenie działalności kulturalnej.

42. **Centra kultury** to instytucje kultury prowadzące wielokierunkową działalność animacyjną, polegającą na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych, posiadające stały program kulturalny, zespół wykwalifikowanych pracowników (animatorów i/lub instruktorów, pedagogów, edukatorów) oraz odpowiednią infrastrukturę (pomieszczenia i urządzenia). Istotą działalności centrum kultury jest edukacja kulturalna, edukacja artystyczna i animacja społeczna

43. **Domy kultury** prowadzą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Mieszczą się w odrębnym, specjalnie wzniesionym lub adaptowanym budynku, zazwyczaj z salą widowiskowo-kinową, z odpowiednio przystosowanymi pomieszczeniami i urządzeniami do prowadzenia specjalistycznej działalności kulturalnej.

44. **Ośrodki kultury** (miejskie, miejsko-gminne, gminne) są wielofunkcyjnymi instytucjami społeczno-kulturalnymi integrującymi, wokół wspólnego programu, działalność istniejących w danej miejscowości autonomicznych instytucji kultury i innych podmiotów prowadzących działalność kulturalną. Centra kultury i sztuki mogą być traktowane jako domy kultury lub ośrodki kultury w zależności od statutowego określenia rodzaju jednostki.

45. **Kluby** są instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w środowisku lokalnym we współpracy z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami: kulturalnymi, społecznymi i politycznymi. Posiadają jedno lub więcej pomieszczeń, odpowiednie wyposażenie (sprzęt audiowizualny, telewizor, prasę itd.). Kluby są otwarte codziennie, jako miejsce organizowania kulturalnego wypoczynku i aktywności społeczności lokalnej. Działalność w klubach prowadzona jest zazwyczaj przez społeczny personel przy pomocy kierownika placówki.

46. **Zespoły artystyczne i koła (kluby)** to zorganizowane grupy prowadzące systematycznie zajęcia o określonym profilu tematycznym, kierowane przez wykwalifikowanych pracowników instytucji kultury. Członkowie zespołów działający w różnych zespołach liczeni są tyle razy, w ilu zespołach uczestniczą. Do składu zespołów artystycznych wliczani są także instruktorzy, korepetytorzy, choreografowie, akompaniatorzy i inne osoby uczestniczące stale w zajęciach zespołów.

Muzea

47. Roczne sprawozdanie Głównego Urzędu Statystycznego na formularzu o symbolu K-02 z działalności muzeów sporządzają muzea i oddziały muzealne, których podstawowym zadaniem jako instytucji kultury jest gromadzenie i upowszechnianie dóbr kultury. W sprawozdaniu wykazywane są informacje o posiadanych zbiorach (według dyscyplin), wystawach organizowanych w kraju i wymianie wystaw z zagranicą, dane o liczbie zwiedzających muzea i wystawy muzealne (sprawozdawczością objęte są także dane o zwiedzających bezpłatnie w ramach „Nocy Muzeów” oraz z okazji innych imprez okolicznościowych), oraz informacje o formach prowadzonej przez muzea działalności oświatowej (odczyty/prelekcje/spotkania, seanse filmowe, koncerty, konkursy, warsztaty, imprezy plenerowe, lekcje muzealne, sesje i seminaria naukowe/sympozja), działalności

wydawniczej, imprezach cyklicznych oraz innych formach działalności a także prowadzonych programach badawczych.

48. Działalność muzeów reguluje ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. Zgodnie z art. 1 ustawy – **muzeum** jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

49. Jako **wystawę organizowaną przez muzeum** i określoną odpowiednim tytułem rozumie się udostępnianie dla publiczności (osób zwiedzających) zestawu zbiorów muzealnych.

50. **Wystawy czasowe** są to wystawy urządzone na czas określony na terenie muzeum i udostępniane jednorazowo.

51. **Wystawy objazdowe** to wystawy zorganizowane przez muzeum i prezentowane poza jego siedzibą w różnych miejscach (miejscowościach). Dane o wystawach objazdowych wykazywane są przez jednostkę, która wystawę udostępnia publiczności i w niniejszej publikacji prezentowane są w tablicach wynikowych jako **wystawy krajowe obce**.

52. **Wystawy stałe** w muzeum, to ekspozycje tematyczne w wydzielonych częściach pomieszczeń muzealnych, salach, działach.

Galerie sztuki

53. Dane o działalności wystawienniczej prowadzonej przez **galerie i salony sztuki** uzyskiwane są na podstawie sprawozdawczości rocznej sporządzonej na formularzu o symbolu K-05. Sprawozdawczością obejmuje się jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajem działalności jest organizowanie wystaw. Wśród galerii i salonów sztuki wyodrębniono działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii i salonów sztuki. Nie uwzględnia się tu galerii i salonów sztuki, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej. Zakres zbieranych informacji obejmuje:

– zbiory własne według dyscyplin eksponatów (co dotyczy tylko galerii państwowych i samorządowych),

- działalność wystawienniczą w kraju i za granicą (wystawy, ekspozycje, zwiedzający),
- inne formy działalności oświatowej (odczyty/prelekcje/spotkania, seanse filmowe, imprezy muzyczne, konkursy, performance, warsztaty/lekcje) – i ich uczestników,
- działalność wydawniczą.

54. Jako **wystawę** rozumie się zorganizowane na czas określony udostępnianie dla publiczności (osób zwiedzających) zestawu dzieł sztuki, objętych odpowiednim tytułem. Jeden tytuł stanowi jedną wystawę.

55. **Ekspozycją** jest każdorazowe wystawienie w różnych miejscach tego samego zestawu eksponatów pod tym samym tytułem. Ta sama wystawa zaprezentowana np. w muzeum, domu kultury i urzędzie miasta – ma trzy ekspozycje. Wystawa eksponowana tylko w jednym miejscu stanowi jedną ekspozycję. Ze względu na miejsce prezentacji wystaw, jak i kraj pochodzenia ich autorów, wyodrębniono wystawy krajowe, zagraniczne (prezentacja sztuki obcej), międzynarodowe (prezentacja sztuki obcej i polskiej) oraz polskie wystawy za granicą.

Kina

56. Działalność w zakresie kinematografii reguluje ustawa o kinematografii. Prowadzona przez Główny Urząd Statystyczny sprawozdawczość z działalności kin na formularzu oznaczonym symbolem K-08, obejmuje sieć i rodzaje kin, system projekcji, okres prowadzonej działalności oraz liczbę seansów i widzów. Wyodrębniono też informacje o liczbie zrealizowanych seansów filmów produkcji polskiej i liczbie widzów na tych projekcjach. Ponadto od 2010 r. sprawozdawczością objęte są także dane dotyczące innych form działalności kina, tj. odczyty/prelekcje/spotkania, imprezy muzyczne/koncerty, konkursy, imprezy plenerowe. Dział zawiera informacje o działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj nośnika filmu (światłoczuły, magnetyczny, cyfrowy).

57. **Kino** jest to miejsce i zespół urządzeń technicznych służących do publicznego wyświetlania filmu. Wśród kin wydzielono dwie grupy:

1) **kina stałe**, tj. prowadzące działalność w jednym obiekcie przystosowanym na stałe do publicznego wyświetlania filmów z określoną częstotliwością; w grupie tej znajdują się też kina sezonowe/czasowe,

2) **kina ruchome**, tj. prowadzące działalność w różnych miejscach przez ekipy objazdowe.

58. Przez **stałą salę** projekcyjną rozumie się salę własną lub wynajętą na okres przynajmniej półroczny, przystosowaną do realizowania projekcji filmowych, niezależnie od jej podstawowego przeznaczenia. Nie wykazuje się miejsc dostawnych.

59. Kina stałe, które mają więcej niż 3 sale dzielimy w zależności od ich liczby na: **minipleksy**, tj. posiadające od 3 do 7 sal oraz **multipleksy**, tj. posiadające 8 lub więcej sal.

60. Przez **seans** rozumie się ciągłą projekcję filmu pełnometrażowego z nośnika światłoczułego, magnetycznego lub cyfrowego w zamierzonym i z góry określonym czasie trwania. W przypadku projekcji filmu wieloczęściowego podzielonego na odcinki – projekcję każdej części mającej własną czołówkę i określoną długość uważa się za odrębny seans filmowy. W takiej sytuacji, liczbę widzów wykazuje się w sposób analogiczny. Za seans uważa się również wyświetlenie zestawu filmów krótkometrażowych (np. tzw. Poranki dla dzieci). Dane dotyczące kin według okresu ich działalności, obejmują także kina, które w ciągu roku sprawozdawczego zostały zlikwidowane lub zawiesiły swoją działalność.

61. Dane o pełnometrażowych filmach fabularnych nowowprowadzanych na ekrany kin podano na podstawie informacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zebranych przy pomocy resortowego sprawozdania o symbolu KK-1. Sprawozdanie to obejmuje m.in. informacje dotyczące krajów produkcji nowowprowadzonych filmów oraz dane o liczbie widzów. Zgodnie z ustawą o kinematografii **filmem** jest utwór dowolnej długości, w tym utwór dokumentalny lub animowany, złożony z serii następujących po sobie obrazów z dźwiękiem lub bez dźwięku, utrwalonych na jakimkolwiek nośniku umożliwiającym wielokrotne odtwarzanie, wywołującym wrażenie ruchu i składających się na oryginalną całość, wyrażającą akcję (treść) w indywidualnej formie, a ponadto, z wyjątkiem utworów dokumentalnych i animowanych, przeznaczony do wyświetlania w kinie jako pierwszym polu eksploatacji w rozumieniu przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

62. Zgodnie z ustawą o kinematografii „film uznaje się za film polski, jeżeli jego producentem lub koproducentem jest podmiot mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto spełniony jest co najmniej jeden z warunków:

1) autor scenariusza lub adaptowanego utworu literackiego, reżyser oraz wykonawca jednej z głównych ról są obywatelami polskimi, udział środków finansowych producenta mającego siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w kosztach produkcji filmu stanowi 100%, przy czym środki te, do wysokości 80% kosztów produkcji filmu, muszą być wydatkowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto kopia wzorcowa jest wykonana w języku polskim;

2) autor scenariusza lub adaptowanego utworu literackiego, lub reżyser, lub wykonawca jednej z głównych ról są obywatelami polskimi, udział środków finansowych koproducenta mającego siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w kosztach produkcji filmu stanowi co najmniej 20% przy filmie będącym koprodukcją dwustronną oraz co najmniej 10% przy filmie będącym koprodukcją wielostronną, przy czym środki te, do wysokości 80% kosztów produkcji filmu, muszą być wydatkowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto główna wersja językowa wykonana jest w języku polskim.

OPIEKA ZDROWOTNA

63. Dane o przychodniach prezentuje się łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań.

64. Dane o praktykach lekarskich obejmują praktyki lekarskie i stomatologiczne (indywidualne, indywidualne specjalistyczne i grupowe) realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych.

TURYSTYKA

65. Informacje o stanie i wykorzystaniu bazy noclegowej turystyki pochodzą ze stałego badania statystycznego prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny z częstotliwością miesięczną na formularzach KT-1 (Sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego).

66. Począwszy od 2010 r. rozszerzono zakres podmiotowy badania bazy noclegowej — oprócz obiektów zbiorowego zakwaterowania, sprawozdawczością miesięczną na formularzu KT-1 objęto obiekty indywidualnego zakwaterowania (pokoje gościnne/ kwatery prywatne i kwatery agroturystyczne), posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych.

67. Od 2012 r. zmieniono sposób prezentacji danych w opracowaniach wynikowych. Jako „turystyczne obiekty noclegowe” ujęto wszystkie rodzaje obiektów noclegowych (obiekty zbiorowego i indywidualnego zakwaterowania łącznie).

68. Do obliczenia wskaźników charakteryzujących intensywność ruchu turystycznego wykorzystano faktyczną liczbę ludności według stanu w dniu 30 czerwca danego roku oraz informacje o powierzchni gmin według stanu w dniu 1 stycznia 2012 r.

69. **Turysta** to osoba podróżująca do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy (jeśli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca) oraz korzystająca z zakwaterowania w odwiedzanym miejscu przynajmniej przez jedną noc.

70. **Turystyczny obiekt noclegowy** to każde miejsce zakwaterowania, w którym regularnie bądź sporadycznie nocują turyści.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska	(–)	– zjawisko nie wystąpiło.
Zero	(0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;
	(0,0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
Kropka	(.)	– oznacza zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
Znak	(x)	– oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
„W tym”		– oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy ogólnej.

SKRÓTY

tys.	– tysiąc	r.	– rok
mln	– milion	cd.	– ciąg dalszy
zł	– złoty	dok.	– dokończenie
wol	– wolumin	tabl.	– tablica
m	– metr	wykr.	– wykres
m ²	– metr kwadratowy	ust.	– ustęp
km	– kilometr		
km ²	– kilometr kwadratowy		
m ³	– metr sześcienny		
dam ³	– dekametr sześcienny		
hm ³	– hektometr sześcienny		